

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ФАКУЛЬТЕТ АГРАРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра виробничого та інвестиційного менеджменту

ПРОЕКТНЕ ФІНАНСУВАННЯ

**Методичні вказівки
для підготовки до практичних занять
та виконання самостійної роботи
для студентів зі спеціальності
«Управління інвестиційною діяльністю та міжнародними проектами»**

**073 «Менеджмент»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»**

УДК 005.511/083.928:336

*Рекомендовано до друку Вченою радою Факультету аграрного менеджменту
Національного університету біоресурсів та природокористування України
(протокол №4 від 21.11.2022)*

Автори-упорядники:

М.М. Деліні, доктор економічних наук, професор, в.о. зав. кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту, НУБіП України

Т.В. Лобунець, кандидат економічних наук, доцент кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту, НУБіП України

Рецензенти:

О.С. Ралко, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного менеджменту та ЗЕД НУБіП України

Т.О. Власенко, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту НУБіП України

Методичні вказівки для підготовки до практичних занять та виконання самостійної роботи з дисципліни «Проектне фінансування» для студентів зі спеціальності «Управління інвестиційною діяльністю та міжнародними проектами» 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» / авт.-упор. М.М. Деліні, Т.В. Лобунець. – Київ : НУБіП, 2022. – 162 с.

В методичних вказівках розкрито зміст дисципліни «Проектне фінансування», розроблено завдання для закріплення отриманих знань та компетентностей з визначення джерел проектів, розрахунку вартості капіталу та ефективності проекту. Самостійна робота побудована таким чином, що закріплюються раніше отримані, при підготовці до практичних занять, вміння. Призначено для слухачів спеціальності 073 «Менеджмент».

ЗМІСТ

<i>ВСТУП.....</i>	<i>4</i>
<i>I. Завдання для підготовки до практичних занять.....</i>	<i>5</i>
<i>II. Завдання для самостійної роботи студентів.....</i>	<i>72</i>
<i>Тестові завдання для самостійної роботи студентів .....</i>	<i>84</i>
<i>Контрольні запитання з дисципліни.....</i>	<i>107</i>
<i>Рекомендовані інформаційні джерела .....</i>	<i>115</i>
<i>Додатки .....</i>	<i>120</i>

ВСТУП

Актуальність дисципліни «Проектне фінансування» обумовлена необхідністю формування в студентів спеціальності «Управління інвестиційною діяльністю та міжнародними проектами» системи знань, умінь та навичок, які вимагає сучасний ринок праці від спеціалістів з управління інвестиційними проектами в сфері залучення різних джерел фінансування.

Метою навчальної дисципліни є формування компетентностей з володіння категоріальним апаратом в межах дисципліни; визначення можливостей організації проектного фінансування; обґрунтування вибору найбільш придатних для власного проекту джерел; визначення вартості капіталу, як власного, так й залученого; розрахунку ефективності використання капіталу та бізнес проекту взагалі; пошуку нових шляхів фінансування проекту.

Даний методичний посібник дозволяє закріпити отримані на лекції знання та більш глибоко дослідити об'єкт вивчення. Практичні заняття та завдання до них побудовані таким чином, щоб студент активно використовував не тільки теоретичний матеріал, але й законодавчі акти, інтернет-джерела, а також завдання для самостійної роботи, що підвищить ефективність підготовки до практичних занять та закріпить отримані раніше знання.

Самостійна робота передбачає підготовку власного бізнес проекту, що вимагає ретельної підготовки протягом навчального семестру. Наприкінці посібника студенту надається можливість перевірити власні результати шляхом розв'язання наведених задач та тестів.

I. Завдання для підготовки до практичних занять

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ

ТЕМА 1. СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Практичне заняття 1 (4 год)

Метою заняття є визначення загальних положень організації проектного фінансування, його сутнісної характеристики, видів, принципів, об'єктів та суб'єктів.

Питання до розгляду на практичному занятті

1. Дайте визначення поняття «проектне фінансування».
1. Назвіть особливості проектного фінансування.
2. Які принципи характеризують проектне фінансування?
3. Якими є головні переваги проектного фінансування для інвестора?
4. Якими є головні недоліки проектного фінансування для інвестора?
5. Опишіть генезу розвитку проектного фінансування у світі.
6. Поясніть відмінності проектного фінансування порівняно з інвестиційним кредитуванням і проектним кредитуванням.
7. Які форми спільного проектного фінансування застосовують у світовій практиці?
8. Які події спонукали до появи проектного фінансування у світі?
9. Що є об'єктом проектного фінансування?
10. Чим відрізняються банківське проектне фінансування та корпоративне проектне фінансування?
11. Назвіть особливості проектного фінансування з частковим регресом на позичальника.
12. Назвіть особливості проектного фінансування з повним регресом на позичальника
13. Назвіть особливості проектного фінансування без регресу на позичальника.
14. Чим відрізняється рух коштів при реалізації інвестиційного кредитування від банківського проектного фінансування

Завдання для підготовки до практичного заняття

1. Опрацюйте лекційний матеріал та презентацію лекції до теми заняття.
2. Дайте відповіді на питання для самоконтролю.
3. Складіть термінологічний словник по темі заняття.
4. Виділіть характерні ознаки проектного фінансування.
5. На основі лекційного матеріалу зробіть таблицю співвідношення учасників та ризиків проектного фінансування.
6. Підготуйте матеріал для виступу на тему: «Історичні передумови виникнення проектного фінансування».
7. Дайте відповідь на питання: «Які масштабні світові проекти було реалізовано на основі різних схем проектного фінансування?»
8. За матеріалами лекції складіть порівняльну таблицю відмінностей сутності проектного фінансування і фінансування проектів.
9. Наведіть по 5 прикладів із життя, які характеризують капітальні інвестиції та соціальні інвестиції.
10. Назвіть основних учасників проектного фінансування.
11. Як майбутні проектні менеджери дослідіть і виділіть основні функції керівника проекту.
12. Виділіть роль держави у проектному фінансуванні.
13. Розкрийте сучасну необхідність для України у розвитку проектного фінансування.
14. Подумайте, які переваги і недоліки впровадження проектного фінансування можна виділити для сучасної економіки України?
15. Дайте відповіді на питання для самоконтролю.

Практичне завдання 1

Навести приклади успішного застосування проектного фінансування у світовій та вітчизняній практиці, зазначте країну, мету та об'єкт, галузь реалізації кожного з них проектів, суму та джерела їх фінансування. Відповідь подайте у формі таблиці 1.

Таблиця 1.

Приклади успішного застосування проектного фінансування

Назва проекту	Країна реалізації	Мета та об'єкт проекту	Сфера (галузь) реалізації проекту	Сума та джерела фінансування проекту

Проект 1				
Проект 2				
Проект 3				
Проект 4				
Проект 5				

Питання для самоконтролю:

1. Передумовою розвитку проектної форми фінансування не є:

- а) конкуренція інвесторів за найбільш вигідне вкладення капіталу на довгостроковій основі, в тому числі і в ризикові проекти;
- б) активізація діяльності приватного сектора у сфері традиційно-державних послуг за допомогою укладення концесійних угод;
- в) необхідність залучення довгострокових фінансових ресурсів у величезних обсягах та об'єднання великих інвесторів;
- г) відмова держави від участі у фінансуванні високоризикових проектів.

2. Відмінною характеристикою проектного фінансування є:

- а) зниження ризику досягається здебільшого шляхом залучення в якості учасника страхової компанії;
- б) банк здійснює вкладення коштів на умовах кредитування «з повним регресом» на позичальника;
- в) основним об'єктом оцінки є кредитоспроможність інвесторів;
- г) єдиним джерелом покриття боргу за кредитом є дохід від інвестиційного проекту.

3. Проектне фінансування з послідовним фінансуванням передбачає:

- а) участь кількох кредиторів у наданні позикових коштів для реалізації інвестиційного проекту;
- б) створення консорціуму банків для фінансування інвестиційного проекту;
- в) продаж кредитором своїх вимог щодо погашення боргу за кредит іншому кредитору;
- г) поетапне фінансування банком реалізації інвестиційного проекту у міру виконання будівельно-монтажних робіт.

4. Єдиним джерелом покриття боргу у проектній формі фінансування є:

- а) банківський кредит;

- б) страхове відшкодування;
- в) дохід від реалізації інвестиційного проекту;
- г) дотації держави.

5. Спосіб мобілізації з різних джерел фінансування інвестиційних ресурсів або комплексне використання різних методів фінансування конкретного проекту й оптимального розподілу пов'язаних з ним ризиків – це:

- а) концесійна угода;
- б) проектне фінансування;
- в) банківський кредит;
- г) тендери.

6. До способів мобілізації фінансових ресурсів для проектної форми фінансування не належать:

- а) кошти власне підприємства;
- б) випуск цінних паперів;
- в) пайові внески;
- г) страхове відшкодування.

7. Залежно від способу залучення позикових ресурсів виділяють такі форми організації проектного фінансування:

- а) паралельне і послідовне;
- б) незалежне і спільне;
- в) паралельне і спільне;
- г) незалежне і послідовне.

8. Яку назву має спосіб організації проектного фінансування із залученням позикових коштів, відповідно до якого кожен банк укладає з позичальником окрему кредитну угоду:

- а) паралельне;
- б) незалежне;
- в) спільне;
- г) послідовне.

9. Спосіб залучення позикових коштів, відповідно до якого вся відповідальність покладається на фінансово-кредитну організацію, називається:

- а) «з повним регресом»;
- б) «з частковим регресом»;
- в) «без регресу»;
- г) незалежне.

10. Якщо банк бере участь в емісії цінних паперів і виступає в ролі дилера, то в його обов'язки входить:

- а) розповсюдження цінних паперів;
- б) надання послуги андеррайтингу;
- в) покупка цінних паперів у емітента;
- г) фінансування випуску цінних паперів.

11. Непрямими учасниками проектного фінансування виступають:

- а) держава, страхові компанії, покупці;
- б) ініціатор, замовник, інвестор;
- в) керівник проекту, команда проекту, керівник компанії;
- г) держава, замовник, керівник проекту.

12. Автором головної ідеї бізнес-проекту, попереднього обґрунтування пропозицій щодо реалізації є:

- а) інвестор;
- б) замовник;
- в) керівник проекту;
- г) ініціатор.

13. Основний учасник, для якого здійснюється проект, зацікавлений у реалізації проекту та досягненні результатів, який є власником, користувачем результатів проекту – це:

- а) замовник;
- б) ініціатор;
- в) проектна компанія;
- г) інвестор.

14. Учасником, який надає кошти у користування або гарантує надходження від третіх осіб і не бере активної участі у реалізації проекту, є:

- а) банк;
- б) проектна компанія;

- в) замовник;
- г) інвестор.

15. Вкажіть основного учасника проекту, який має безпосереднє відношення до об'єкта фінансування:

- а) держава;
- б) покупець;
- в) страхова компанія;
- г) ініціатор.

16. Залежно від способу розподілу ризиків між кредитором і позичальником виділяють такі види кредитів:

- а) паралельні, послідовні, спільні;
- б) «без регресу», «з регресом», «з повним регресом»;
- в) довгострокові, середньострокові, короткострокові;
- г) стандартні, нестандартні.

17. Для послідовного проектного фінансування характерним є:

- а) кожен банк укладає з позичальником окрему кредитну угоду, виділяється один банк, який виконує функції координації фінансування проекту;
- б) кожен банк укладає з позичальником окрему кредитну угоду і фінансує кожен свою частину інвестиційного проекту;
- в) кожен банк укладає з банком агентом певну угоду з фінансування проекту, виділяється один банк, який виконує функції кредитора;
- г) один банк ухвалює рішення про вибір проекту і є ініціатором кредитних відносин, після видачі позики він передає свої вимоги іншому кредитору.

18. Відмінною характеристикою проектного фінансування не є:

- а) дохід від інвестиційного проекту є єдиним джерелом покриття боргу за кредитом;
- б) банк здійснює вкладення коштів на умовах кредитування «без регресу» на позичальника;
- в) зниження ризику досягається здебільшого шляхом залучення страхової компанії в якості учасника;
- г) використовується вся сукупність джерел і методів фінансування проектів.

19. Об'єктом оцінки за умови проектного фінансування є:

- а) сам проект;
- б) техніко-економічне обґрунтування;
- в) грошові потоки за проектом;
- г) сума доходу під час реалізації проекту.

20. Переважною тенденцією розвитку проектного фінансування в розвинених країнах є:

- а) великий досвід зарубіжних банків у цій сфері;
- б) розвинений фондовий ринок;
- в) використання і розуміння проектного фінансування як усієї сукупності джерел і методів фінансування інвестиційних проектів;
- г) участь держави в проектному фінансуванні.

21. Проект може розподілятися на окремі проекти для:

- а) залучення більш довгострокових кредитів;
- б) ослаблення контролю за реалізацією всього проекту;
- в) ефективного використання всього спектру позикових інструментів з різним ступенем участі в ньому контролю з боку кредиторів;
- г) посилення контролю з боку держави.

22. Викуп банком у емітента цінних паперів і передача їх інвестору – це:

- а) андеррайтинг;
- б) сек'юритизація;
- в) проектне фінансування;
- г) диверсифікація ризиків за проектом.

23. Проект браунфілд – це:

- а) проект, який передбачає проектування та побудову активу у місці, де раніше не існувало інфраструктури чи будівлі;
- б) проект, який базується на існуючому активі, що потребує вдосконалення, ремонту чи розширення (наприклад, територія, де вже існує будівля або споруда);
- в) проект, який потребує суттєвого доопрацювання;
- г) проект, який не пройшов експертизу.

Усне опитування протягом практичного заняття щодо основних категорій та понять лекції, а також згідно плану практичного заняття.

Письмове виконання практичного завдання.

Термін виконання: задача завдання згідно графіку навчального процесу та термінів зазначених в системі Elearn.

Критерії оцінювання:

Максимальна кількість балів - 6 балів, з них:

5-6 балів - повна відповідь, яка ґрунтується на глибокому вивченні теоретичного та практичного матеріалу.

3-4 балів - відповідь, яка розкриває рівень знань студента, як достатньо високий та ґрунтується на опрацюванні матеріалу лекції.

0-2 балів - відповідь студента, яка відображає загальну орієнтацію в темі та достатній рівень знань для виставлення балів.

ТЕМА 2. ПРОЕКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Практичне заняття 2 (2 год)

Мета заняття: закріпити у студентів теоретичні знання щодо змісту та стандартів управління проектами, розвинути практичні навички щодо формування бюджету інвестиційного проекту.

Питання до розгляду на практичному занятті

1. Схарактеризуйте зміст управління проектами.
2. Назвіть завдання та напрями, за якими здійснюється управління інвестиційними проектами.
3. Схарактеризуйте основні схеми управління проектом.
4. Схарактеризуйте специфіку міжнародних стандартів управління проектами.
5. Визначте зміст управління вартістю проекту.
6. Що таке календарний план проекту, якими є основні методи його складання?
7. Визначте сутність фінансового плану проекту.
8. Схарактеризуйте методiku складання фінансової моделі проекту.
9. Схарактеризуйте зміст міжнародних стандартів управління ризиками.

10. Назвіть відмінності між ризиком і невизначеністю.
11. Що включає план управління проектними ризиками?
12. Назвіть джерела ідентифікації проектних ризиків.
13. Схарактеризуйте відповідність внутрішніх ризиків у проектному фінансуванні стадіям життєвого циклу проекту.
14. Визначте методи реагування на ризики, які використовуються світовою практикою управління проектними ризиками.

Завдання для підготовки до практичного заняття

1. Ознайомитись з лекційним матеріалом та презентацією. Підготуйтеся до питань згідно плану практичного заняття 2.

2. Скласти логіко-структурні схеми:

- a) Методи та інструменти управління проектними ризиками за стадіями реалізації проекту.
- b) Класифікація видів страхування як методу управління проектними ризиками.
- c) Класифікація видів гарантій, які застосовуються для управління проектними ризиками.
- d) Подати у вигляді схеми засоби управління проектними ризиками зі сторони кредитора.
- e) Форми фінансово-майнових гарантій як додатковий інструмент управління проектним ризиком.

3. Підготувати творчо-аналітичне завдання:

- a) Проаналізувати причини виникнення та наслідки проектних ризиків.
- b) Проаналізувати практику застосування страхування від політичних ризиків у проектному фінансуванні.
- c) Проаналізувати практику застосування гарантій як методу управління проектними ризиками.
- d) Проаналізувати світову практику застосування різних методів управління ризиками у проектному фінансуванні.

Питання для самоконтролю:

1. У якості причин виникнення фінансового ризику проекту можна назвати такі:

а) політичні фактори, коливання валютних курсів, державне регулювання облікової банківської ставки;

б) зростання вартості ресурсів на ринку капіталу і затримка підприємства у виході на ринок;

в) підвищення витрат виробництва, складність з репатріацією прибутку, соціальні чинники;

г) збільшення вартості обладнання, зростання витрат на зарплату, підвищення цін на сировину, енергію і комплектуючі.

2. Який із видів проектного ризику є ризиком свідомого чи вимушеного невиконання учасником своїх зобов'язань в рамках проектної діяльності:

а) ризик учасників проекту;

б) ризик перевищення кошторисної вартості проекту;

в) ризик несвоєчасного завершення будівництва;

г) виробничий ризик.

3. Основними заходами з управління проектними ризиками з боку кредитора є:

а) забезпечення взаємозв'язку ризиків за проектом з умовами та структурою його фінансування;

б) залучення проектною компанією субординованих кредитів;

в) отримання податкових пільг;

г) гарантія завершення робіт по проекту.

4. Заходи щодо зниження фінансових ризиків можуть містити:

а) залучення до розробки та реалізації проекту найбільших підприємств із великим досвідом;

б) вибір ринків збуту продукції;

в) зміна політики в керівництві;

г) посилення (скорочення) термінів повернення кредиту і виплати відсотків.

5. Що не стосується до заходів, які дозволяють мінімізувати проектний ризик:

а) диверсифікація ризиків, що дозволяє розподілити ризик між учасниками проекту;

б) страхування проектних ризиків, яке в умовах перехідного періоду до ринкових відносин у нашій екноміці робить лише перші кроки;

- в) збільшення частки відрахувань на непередбачені обставини;
- г) зупинення (припинення) використання кредиту.

6. Недофінансування проекту, зрив термінів його реалізації та повернення вкладених коштів виникають на основі:

- а) зміни торгово-політичного режиму та митної політики;
- б) невисокого професійного рівня виконавців проекту;
- в) ризику невиконання зобов'язань кредиторами;
- г) неправильно оформлених документів.

7. Що являє собою виробничий ризик:

а) відхилення в режимі експлуатації об'єкта від заданих техніко-економічних параметрів у результаті використання неапробованих виробничих технологій;

б) виникнення збоїв у виробничому процесі – порушення ритмічності, повна зупинка виробництва, невихід об'єкта на виробничу потужність, підвищений відсоток браку;

в) зниження обсягів реалізації продукту і цін на цей продукт;

г) нездатність підрядника забезпечити ефективне використання ресурсів, зміна умов реалізації проекту.

8. Спосіб ведення діяльності, за якого збитки у разі реалізації ризику лягають повністю на його учасника – це:

- а) страхування ризику;
- б) поглинання ризику;
- в) скасування ризику;
- г) мінімізація ризику.

9. До інструментів поглинання ризиків належать:

- а) створення резервних фондів;
- б) створення систем моніторингу;
- в) контроль за технологічними процесами;
- г) передача об'єкта інвестиційної діяльності професійної компанії – оператору.

10. Прив'язка фінансових умов кредиту до змін «зовнішнього середовища» проекту і показникам власне проекту – це:

- а) субординований кредит;
- б) мінімізація ризику;
- в) гнучкість кредитної угоди;
- г) резервний кредит.

11. Для якої фази проектного циклу належить значна частина всіх ризиків проектної діяльності:

- а) передексплуатаційна;
- б) виробнича;
- в) інвестиційна;
- г) фінансова.

12. Основна відповідальність за управління ризиками реалізації контрактів лежить на:

- а) учасниках реалізації інвестиційного проекту;
- б) проектній компанії;
- в) ініціаторі інвестиційного проекту;
- г) замовнику інвестиційного проекту.

13. Зміни в системах експортного фінансування є однією з причин ризиків:

- а) фінансових;
- б) політичних;
- в) будівельних;
- г) технологічних.

14. Що не є інструментом управління ризиками під час реалізації контрактів на інвестиційній фазі проектного циклу:

- а) юридичні гарантії; б) фінансові гарантії;
- в) резервні фонди;
- г) державні гарантії.

15. «Гонорар за ризик» виплачується підряднику, який керує:

- а) зниженням витрат без шкоди якості проекту;
- б) відмовою від жорсткого графіка зворотних платежів по кредиту;
- в) збільшенням капіталу проектної компанії;
- г) стабільним фінансуванням проекту.

16. Хто формує об'єднаний резервний фонд:

- а) власники та інші учасники;
- б) тільки власники;
- в) проектна компанія;
- г) керівник інвестиційного проекту.

17. На якій фазі проектного циклу відбувається страхування екологічних ризиків:

- а) передінвестиційна;
- б) фаза закриття проекту;
- в) виробнича;
- г) інвестиційна.

18. Що є інструментом захисту інвестиційних проектів від ризиків невиконання або неналежного виконання контрактів на реалізацію проекту:

- а) контрактні статті, що стосуються штрафних санкцій та відшкодування збитків;
- б) фінансові гарантії;
- в) резервні фонди;
- г) страхування.

19. Який ризик виникає внаслідок помилок під час проектування, нездатності підрядника забезпечити ефективне використання ресурсів, зміни умов реалізації проекту:

- а) ризик перевищення кошторисної вартості проекту;
- б) ризик учасників проекту;
- в) виробничий ризик;
- г) ризик несвоєчасного завершення будівництва.

20. В умовах якого договору підрядник готовий брати на себе додаткові зобов'язання і підвищені ризики:

- а) контракт «ризик-сервіс»;
- б) контракт «чистий сервіс»;
- в) контракт «під ключ»;
- г) контракт «гонорар за ризик».

Усне опитування протягом практичного заняття щодо основних категорій та понять лекції, а також згідно плану практичного заняття.

Письмове виконання робіт за пунктами 2-3.

Термін виконання: здача завдання згідно графіку навчального процесу та термінів зазначених в системі Elearn.

Критерії оцінювання:

Максимальна кількість балів - 3 бали, з них:

2-3 балів - повна відповідь, яка ґрунтується на глибокому вивченні теоретичного та практичного матеріалу.

1-2 балів - відповідь, яка розкриває рівень знань студента, як достатньо високий та ґрунтується на опрацюванні матеріалу лекції.

0-1 балів - відповідь студента, яка відображає загальну орієнтацію в темі та достатній рівень знань для виставлення балів.

ТЕМА 3. ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ У СИСТЕМІ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Практичне заняття 3 (4 год)

Мета заняття: закріпити у студентів теоретичні знання щодо особливостей передінвестиційної фази реалізації проекту, принципів і методів оцінювання проектів та розвинути практичні навички щодо визначення періоду окупності інвестиції.

Питання до розгляду на практичному занятті

1. Поясніть, яким чином техніко-економічне обґрунтування дає змогу пов'язати інвестиційний задум з цілями і намірами учасників процесу проектного фінансування.
2. Визначте відмінності в потребах інформаційного забезпечення на етапах підготовки ПТЕО і ТЕО.
3. Розкрийте сутність використання ітеративного підходу при підготовці ТЕО.

4. Яким чином у рамках ТЕО реалізується взаємодія між стратегічними положеннями проекту і його технологічними і фінансовими вимогами?
5. Схарактеризуйте концепцію комерційного оцінювання ефективності проектів.
6. Назвіть методи економічного оцінювання інвестиційних проектів і схарактеризуйте показники, на яких вони базуються.
7. Дайте визначення поняттю «суспільна ефективність проекту».
8. Розкрийте показники суспільної ефективності проекту.
9. Схарактеризуйте поняття бюджетної ефективності проекту.
10. Дайте визначення регіональній ефективності проекту.

Завдання для підготовки до практичного заняття:

1. Ознайомтесь з лекційним матеріалом та презентацією. Підготуйтеся до питань згідно плану практичного заняття 3.
2. Скласти логіко-структурні схеми:
  - a. Припливи і відпливи бюджетної ефективності інвестиційного проекту.
  - b. Соціальні та екологічні результати реалізації інвестиційного проекту.
  - c. Переваги й недоліки використання в процесі оцінювання ефективності інвестиційних проектів таких показників: облікова ставка доходу, період окупності, дисконтований період окупності, чиста теперішня вартість, індекс дохідності, внутрішня норма доходу.
3. Підготувати творчо-аналітичне завдання:
  - a. Охарактеризуйте особливості розрахунку показників регіональної ефективності проекту.
  - b. Розкрийте особливості розрахунку показників галузевої ефективності проекту.
4. Ознайомтесь із прикладом розв'язання задачі на визначення ефективності інвестицій та розв'яжіть задачі 1, обравши у таблиці свій варіант умови.

Приклад розв'язання задачі

. Необхідно оцінити економічну ефективність проекту за показниками NPV, PI, IRR, DPP.

Проект має такі характеристики:

- *інвестиційні витрати на початку першого періоду становлять 2200 тис. грн;*
- *чисті грошові потоки за доходами наприкінці кожного року становлять (тис. грн) – 700, 810, 980, 1050;*

- прийнята норма альтернативної дохідності (ставка дисконтування) – 15 %.

Розрахунок проведемо за допомогою табл. 2.

Таблиця 2

РОЗРАХУНОК ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЕКТУ

1. Період (рік)	0	1	2	3	4
2. Дисконтний множник $\frac{1}{(1+0.15)^n}$	1	0,8696	0,7561	0, 6575	0, 5718
3. Дисконтвані грошові потоки (тис. грн)	-2200,00	608,70	612,48	644,37	600,34
4. Накопичений дисконтований чистий приведений дохід (тис. грн)	-2200,00	-1591,30	-978,83	-334,46	265,88

1) Метод розрахунку NPV ґрунтується на зіставленні величини початкових інвестиційних витрат із загальною сумою дисконтованих чистих грошових потоків.

Якщо $NPV > 0$, проект є доцільним для реалізації, а у випадку його прийняття збільшиться цінність компанії.

Якщо $NPV < 0$ вартість компанії зменшиться і проект не є доцільним.

Якщо $NPV = 0$, дохід акціонерів не зміниться, проте у цьому випадку можна говорити про позитивний ефект (компанія збільшиться у масштабах).

NPV – чиста теперішня вартість визначається за формулою:

$$NPV = \sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+r)^k} - IC$$

де:

IC – загальної величини інвестованих коштів;

CF_k – чистий грошовий потік, отриманий в k -му періоді;

n – тривалість періоду надходження чистих доходів;

r – ставка дисконтування.

$$\begin{aligned}
 NPV_{15} &= \frac{700}{(1+0.15)^1} + \frac{810}{1.15^2} + \frac{980}{1.15^3} + \frac{1050}{1.15^4} - 2200 \\
 &= (608.7 + 612.5 + 644.4 + 600.3) - 2200 = 265,879 \text{ тис. грн}
 \end{aligned}$$

2) Індекс дохідності (PI) показує відносну прибутковість проекту або дисконтовану вартість грошових надходжень від проекту в розрахунку на одиницю вкладень.

При $PI > 1$ проект приймають.

При $PI < 1$ проект не приймають, оскільки він не приносить додаткового доходу інвесторові.

При $PI=1$ дохідність інвестиційного проекту відповідає альтернативній нормі доходу

$$PI = \frac{\sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+r)^k}}{IC}$$

$$PI = \frac{\frac{700}{1.15^1} + \frac{810}{1.15^2} + \frac{980}{1.15^3} + \frac{1050}{1.15^4}}{2200} = \frac{2465.879}{2200} = 1.12$$

Проект є привабливим, оскільки $NPV > 0$ й відповідно $PI > 1$.

3) Для розрахунку дисконтованого терміну окупності (DPP) використаємо дані табл. 1; так, у четвертому рядку визначено величину непокритих інвестиційних коштів. З кожним періодом ця величина зменшується і на кінець третього періоду становить 334,46 тис. грн, оскільки величина дисконтованого чистого грошового потоку в четвертому періоді – 600,34 тис. грн (див. рядок 3 табл. 1), можна визначити загальний дисконтований термін окупності (це період, починаючи з якого початкові капітальні вкладення та інші витрати, пов'язані з інвестиційним процесом, компенсуються сумарним економічним результатом від впровадження цього бізнес проекту).

При DPP менше економічно виправданого (нормативного) терміну реалізації — проект приймають.

$DPP = \min n$, при якому

$$\sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+r)^k} \geq IC$$

$$DPP = 3 + 334,46 / 600,34 = 3,557 \text{ років.}$$

Оскільки дисконтовані чисті грошові потоки за роками становлять близькі значення, можна скористатися другим методом розрахунку DPP , відповідно:

$$DPP = \frac{2200}{(608.7 + 612.48 + 644.37 + 600.34)/4} = 3.569 \text{ років}$$

4) Для розрахунку внутрішньої норми доходу (*IRR*) необхідно обрати дві ставки дисконтування та обчислити відповідні значення *NPV*.

Внутрішньою нормою доходу є ставка дохідності, яка прирівнює очікувані чисті грошові потоки до початкових витрат (ставка дисконтування, при якій *NPV* = 0).

$$IRR = r_1 + \frac{NPV_{r_1}}{NPV_{r_1} - NPV_{r_2}} \cdot (r_2 - r_1)$$

де r_1 — значення ставки дисконтування, при якій $NPV > 0$ ($NPV < 0$);

r_2 — значення ставки дисконтування, при якій $NPV < 0$ ($NPV > 0$).

Показник *IRR* характеризує максимально можливу ставку прибутковості на капітал.

Оскільки при ставці дисконтування $r_1=15\%$ значення $NPV_{15} = 265,879$, другу ставку обираємо, щоб $NPV < 0$. Умовно візьмемо $r_2=25\%$.

$$NPV_{25} = \frac{700}{(1 + 0.25)^1} + \frac{810}{1.25^2} + \frac{980}{1.25^3} + \frac{1050}{1.25^4} - 2200 = 2010.24 - 2200$$

$$= -189.76 \text{ тис. грн}$$

$$IRR = 15 + \frac{265.879}{265.879 - (-189.76)} \cdot (25 - 15) = 20.8353\%$$

Для точнішого розрахунку значення *IRR* шляхом кількох підстановок визначимо найближчі цілі значення ставки дисконтування, при яких *NPV* змінює своє значення з «+» на «-» або навпаки, відповідно це ставки дисконтування 20 % та 21 %.

Уточнене значення *IRR* становитиме:

$$IRR = 20 + \frac{19.3287}{19.3287 - (-25.2295)} \cdot (21 - 20) = 20.4338\%$$

Проект приймається за умови, якщо його значення *IRR* більше, ніж обумовлена ставка дохідності. Проект приймається, якщо *IRR* більше середньозваженої вартості інвестиційного капіталу

Отже, максимально допустиме значення вартості фінансування інвестиційного проекту – 20,43 %. Оскільки ставка дисконтування при

оцінюванні проекту визначена на рівні 15 %, інвестиційну пропозицію варто прийняти до реалізації.

Задача 1.

За прикладом розв'язання задачі, потрібно оцінити ефективність інвестиційного проекту при ставці дисконтування 15% за допомогою наступних критеріїв:

1. індекс прибутковості проекту (Іп).
2. чисту теперішню вартість (NPV).
3. дисконтованого періоду окупності (DPP).
4. внутрішню ставку доходності проекту (IRR).

Варіант обрати з таблиці згідно порядкового номеру у списку групи.

Таблиця 3.

Варіанти вихідних даних для розв'язання задачі 1

Для студентів, варіант	Первісні інвестиції, тис. грн.(IC).	Грошові потоки (CF), тис. грн..		
		1 рік	2 рік	3 рік
Проект А				
1вар	100	33	30	100
2	400	120	220	550
3	200	800	100	242
4	280	300	300	300
5	440	223	300	1000
6	365	100	100	1200
7	810	1000	200	300
8	565	135	520	860
9	356	288	320	380
10	620	100	490	390
11	388	210	1020	580
12	425	525	125	225
13	510	880	280	180
14	940	500	500	500
15	190	110	220	330
16	275	60	360	460
17	390	390	190	100
18	478	178	378	578
19	898	424	289	680

20	234	250	150	390
21	689	276	672	340
22	1100	35	350	3500
23	990	100	200	1050
24	777	55	550	650
25	689	230	320	448
26	1000	600	600	400
27	1200	200	500	1000
28	800	400	300	200
29	3000	1000	1000	1000
30	1500	700	500	300

Питання для самоконтролю:

1. Основним показником фінансової стійкості проекту є:

- а) показник IRR;
- б) показник NPV;
- в) показник покриття боргових зобов'язань;
- г) всі вказані вище показники тією чи іншою мірою пов'язані із фінансовою стійкістю.

2. З точки зору залучення власного капіталу найбільш привабливою формою організації проектної компанії є:

- а) товариство з обмеженою відповідальністю;
- б) повне товариство;
- в) акціонерне товариство;
- г) товариство з додатковою відповідальністю.

3. Основними видатками, що пов'язані з продажем акцій, є:

- а) прямі видатки емітента у вигляді різниці між ціною, отриманою за акції емітентом, і ціною, за якою андерайтери продають акції;
- б) видатки, що пов'язані з реєстрацією, оплатою праці юристів і аудиторів, податковими платежами, публікацією інформації про емісію;
- в) видатки на організацію нової емісії;
- г) всі відповіді правильні.

4. Перевагою залучення інвестиційних ресурсів шляхом розміщення акцій серед фінансових інвесторів є:

- а) це найбільш дешевий спосіб залучення капіталу;
- б) є джерелом залучення середньострокового капіталу;
- в) надають можливість залучення великої кількості малих кредиторів;
- г) знижують оподаткований прибуток.

5. Не є перевагою залучення інвестиційних ресурсів шляхом випуску облігацій:

- а) можливість залучення у якості займу більшої суми грошових коштів у порівнянні з банківським кредитом;
- б) можливість відтермінувати погашення доходу по дисконтним облігаціям;
- в) більший ступінь захисту інвесторів від інфляції;
- г) можливість збільшити термін погашення займу.

6. До переваги залучення інвестиційних ресурсів шляхом розміщення акцій серед стратегічних інвесторів можна віднести:

- а) стратегічний інвестор може передати компанії передовий досвід та ноу-хау;
- б) стратегічний інвестор налаштований на довгострокове співробітництво з компанією;
- в) стратегічний інвестор згодний платити більш високу ціну за акції компанії, ніж інші компанії;
- г) всі відповіді правильні.

7. До негативних сторін залучення інвестиційних ресурсів шляхом розміщення акцій серед стратегічних інвесторів належать:

- а) компанія повинна розділяти мету стратегічного інвестора;
- б) неможливість зміни керівництва компанією;
- в) пошук стратегічного інвестора потребує значних витрат часу і коштів;
- г) компанія не зможе отримати доступ до нових ринків і каналів збуту.

8. Чому іноді рекомендується розрахувати IRR акціонерів на основі дивідендів замість вільних грошових потоків на власний капітал?

- а) у такому випадку враховується фінансова стійкість проекту;
- б) може враховуватися додаткова маржа, яку може отримати спонсор;
- в) це дає більш консервативну оцінку рентабельності проекту;

г) немає правильної відповіді.

9. Яке з нижченаведених тверджень правильне:

а) DSCR більше 0 в кожному році обслуговування кредиту вказує на те, що проект є фінансово стійким;

б) кредитори оцінюють фінансову стійкість у певний момент часу за допомогою DSCR, а для всього періоду обслуговування кредиту – LLCR.

в) обидва показники DSCR більше 0 у кожному році та LLCR більше ніж 0 вказують, що проект є фінансово стійким.

г) LLCR більше 0 показує, що проект фінансово стійкий.

10. Розрахунок потреби у інвестиційних ресурсах повинен охоплювати такі стадії інвестиційного проекту:

а) тільки інвестиційну;

б) передінвестиційну, інвестиційну;

в) інвестиційну, постінвестиційну;

г) передінвестиційну, інвестиційну, постінвестиційну.

11. Оптимізація загальної потреби в інвестиційних ресурсах – це:

а) процес розрахунку реально необхідного обсягу фінансових коштів, які можуть бути використані в процесі розробки інвестиційного проекту;

б) процес розрахунку реально необхідного обсягу фінансових коштів, які можуть бути використані в процесі реалізації інвестиційного проекту на першій стадії його життєвого циклу;

в) процес розрахунку реально необхідного обсягу фінансових коштів, які можуть бути використані в процесі реалізації інвестиційного проекту на всіх стадіях його життєвого циклу;

г) правильної відповіді немає.

12. У якості особливостей складу активів підприємства на стадії його створення можна виділити:

а) відсутність довгострокових фінансових вкладень;

б) наявність дебіторської заборгованості;

в) відсутність кредиторської заборгованості;

г) наявність потреби у емісії акцій.

13. Який метод не належить до методів визначення потреби у інвестиційних ресурсах:

- а) балансовий метод;
- б) метод аналогій;
- в) метод питомої капіталомісткості;
- г) позабалансовий метод.

14. За балансовим методом потреба в інвестиційних ресурсах здійснюється виходячи із потреб у:

- а) основних засобах і ТМЦ;
- б) грошових активах;
- в) інших активах;
- г) всі відповіді правильні.

15. Вартість інвестиційних ресурсів – це:

- а) рівень перемінних витрат, які замовник повинен нести внаслідок залучення інвестиційних ресурсів;
- б) рівень регулярних витрат, які замовник повинен нести внаслідок залучення інвестиційних ресурсів;
- в) рівень прямих витрат, які замовник повинен нести внаслідок залучення інвестиційних ресурсів;
- г) рівень непрямих витрат, які замовник повинен нести внаслідок залучення інвестиційних ресурсів.

16. Під час оцінки вартості джерел власного капіталу не використовують показник:

- а) пайового капіталу у вигляді привілейованих акцій;
- б) пайового капіталу у вигляді звичайних акцій;
- в) пайового капіталу у вигляді облігацій;
- г) реінвестованого прибутку.

17. Процес оптимізації структури джерел інвестиційних ресурсів може здійснюватись за такими критеріями:

- а) за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності;
- б) за критерієм мінімізації вартості джерел інвестиційних ресурсів;
- в) за критерієм мінімізації рівня ризику ліквідності;
- г) всі відповіді правильні.

18. За теорією М. Міллера і Ф. Модільяні, структура капіталу корпорації:

- а) не впливає на її вартість;
- б) впливає на рівень її фінансової стійкості;
- в) впливає на її вартість;
- г) не впливає на її ліквідність.

19. За теорією Г. Дональдсона у разі виникнення потреби в позикових джерелах їх треба задовольняти у такій послідовності:

- а) банківські кредити, випуск нових акцій, випуск конвертованих облігацій;
- б) банківські кредити, випуск конвертованих облігацій, випуск нових акцій;
- в) випуск нових акцій, банківські кредити, випуск конвертованих облігацій;
- г) правильної відповіді немає.

20. За теорією С. Майерса компанія повинна прагнути:

- а) перекручення інформації про діяльність для неможливості оцінки її власного капіталу;
- б) розширення доступу до публічної і комерційної інформації про неї за допомогою інвестування;
- в) розширення доступу до інформації про неї за допомогою виплати дивідендів, що стабільно збільшуються, та інвестицій;
- г) обмеження інформації про її власний капітал та надання різних можливостей доступу до цієї інформації.

21. Коефіцієнт фінансового важеля показує:

- а) на скільки зміниться чистий прибуток, якщо ставка виплати відсотків за кредит збільшиться на один відсоток;
- б) на скільки зміниться чистий прибуток, якщо прибуток до оподаткування зміниться на один відсоток;
- в) на скільки відсотків зміниться чистий прибуток, якщо прибуток до оподаткування і виплати відсотків за кредит зменшиться на один відсоток;
- г) на скільки відсотків зміниться чистий прибуток, якщо прибуток до оподаткування і виплати відсотків за кредит зміниться на один відсоток.

22. За умови використання методу оптимізації джерел інвестиційних ресурсів за критерієм мінімізації ризику ліквідності активи підприємства розділяють на:

а) необоротні активи; постійна частина оборотних активів, змінна частина оборотних активів;

б) оборотні і необоротні активи;

в) матеріальні активи, нематеріальні активи, фінансові активи;

г) операційні активи та інвестиційні активи.

Усне опитування протягом практичного заняття щодо основних категорій та понять лекції, а також згідно плану практичного заняття.

Письмове виконання робіт за пунктами 2-4

Термін виконання: задача завдання згідно графіку навчального процесу та термінів зазначених в системі Elearn.

Критерії оцінювання:

Максимальна кількість балів - 6 балів, з них:

6-5 балів - повна відповідь, яка ґрунтується на глибокому вивченні теоретичного та практичного матеріалу.

4-3 балів - відповідь, яка розкриває рівень знань студента, як достатньо високий та ґрунтується на опрацюванні матеріалу лекції.

2-0 балів - відповідь студента, яка відображає загальну орієнтацію в темі та достатній рівень знань для виставлення балів.

ТЕМА 4. ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ. ВАРТІСТЬ І СТРУКТУРА ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У ПРОЕКТНОМУ ФІНАНСУВАННІ

Практичне заняття 2 (4 год)

Мета заняття – закріпити у студентів теоретичні знання щодо процесу формування джерел фінансування інвестиційних проектів та розвинути практичні навички щодо розподілу та визначення напрямків використання чистого прибутку

Питання до розгляду на практичному занятті

1. Власні фінансові ресурси в реалізації інвестиційних проектів
2. Акціонування як метод фінансування бізнес-проектів

3. Кредитування інвестиційних проектів
4. Лізинг у структурі джерел фінансування проектів
5. Участь держави в фінансуванні інвестиційних проектів
6. Альтернативні джерела фінансування
7. Методичні підходи до визначення вартості інвестиційних ресурсів.
8. Етапи визначення вартості капіталу.
9. Середньозважена вартість капіталу.
10. Оптимізація структури інвестиційних ресурсів.
11. Фінансовий леверидж.
12. Розв'язання задач за темою заняття.

Завдання для підготовки до практичного заняття

1. Опрацюйте лекційний матеріал та підготуйтеся до практичного заняття за зазначеними питаннями.
2. Розробіть схему власних фінансових ресурсів проекту.
3. Складіть термінологічний словник по темі заняття.
4. Охарактеризуйте види власних ресурсів проекту.
5. Надайте відповідь на питання: «Яким чином акціонування залучає кошти до проекту?», «Які можливості надає акціонування для підприємства?»
6. Підготуйте виступ з презентацією на тему: «Акція: види, порядок регулювання та нарахування дивідендів».
7. Підготуйте виступ за темою: «Інвестиційний кредит: умови, переваги та недоліки».
8. Складіть порівняльну таблицю інвестиційних кредитів вітчизняних банків за різними умовами.
9. Опрацюйте додатковий матеріал за темою «Лізинг», наведіть переваги та недоліки його застосування в проектній діяльності.
10. Підготуйте виступ з презентацією на тему: «Розвиток ринку лізингових послуг в Україні та світі: основні тенденції та напрямки».
11. Опрацюйте матеріал за темою: «Фінансовий лізинг: поточний стан та перспективи розвитку», зробіть висновки та наведіть у письмовій формі¹.
12. Опрацюйте лекційний матеріал та наведіть форми участі держави в фінансуванні інвестиційних проектів.
13. Підготуйте виступ на тему: «Венчурне фінансування: можливості та

---

¹ Фінансовий лізинг в Україні: поточний стан та перспективи розвитку. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2541156-finansovij-lizing-v-ukraini-potocnij-stan-ta-perspektivi-rozvitku.html> (дата звернення: 09.11.2022 р.)

найбільш успішні приклади».

14. Підготуйте презентацію на тему: «Краудфандинг та бізнес-ангели як альтернативні джерела фінансування проектів».

15. Систематизуйте формули, розглянуті на лекції та які необхідні для розв'язання задач за темою.

16. Розкрийте методичні підходи до визначення вартості інвестиційних ресурсів.

17. Складіть термінологічний словник по темі заняття.

18. Розробіть схему етапів визначення вартості капіталу.

19. Опрацюйте лекційний матеріал з розрахунку вартості довгострокових кредитів. **Н.В.!** *Особливу увагу приділіть механізму калькулювання собівартості та впливу на розмір оподаткованого прибутку.!*

20. Опрацюйте лекційний матеріал з розрахунку вартості простих та привілейованих акцій.

21. Опрацюйте лекційний матеріал з розрахунку вартості нерозподіленого прибутку.

22. Опрацюйте лекційний матеріал з розрахунку середньозваженої вартості капіталу (WACC), підготуйтесь до розв'язання задач.

23. Опрацюйте лекційний матеріал та розкрийте сутність 4-го етапу визначення вартості капіталу.

24. Підготуйте виступ з презентацією на тему: «Основні фінансові показники та порядок їх розрахунку для визначення оптимальної структури інвестиційних ресурсів».

25. Дайте письмову відповідь на питання «Чи варто залучати у нові проекти чи розвиток вже існуючих лише власні джерела?» Обґрунтуйте свою думку.

26. Дайте відповіді на питання для самоконтролю.

Н.В.! *При підготовці до розв'язання задач та самостійному розв'язанню зверніть увагу на врахування податку на прибуток.!*

Практичне завдання 4.1

1. Наведіть ідею свого нового підприємства (стартапу), зазначте його мету та завдання, напрямок діяльності. Розробіть таблицю за наступною формою щодо визначення можливостей знаходження джерел фінансування цього проекту. Обґрунтуйте письмово свій вибір щодо найбільш придатного для вас та вашого бізнесу.

Таблиця 4

Джерела фінансування проекту «№»

Назва джерела	Наявність/Можливість отримання	Перевага джерела	Недолік джерела	Ризики
Власні кошти				
Інвестиційний кредит				
Франчайзинг				
Краудфандинг				
Лізинг				
№№№				

2. Проаналізувати структуру інвестиційних портфелів страхових компаній у різних регіонах світу та частку у них проектного фінансування (The evolution of insurer portfolio investment strategies for long-term investing, 2016. <http://www.oecd.org/investment/Evolution-insurer-strategies-long-term-investing.pdf>)

Практичне завдання 4.2

1. Для свого проекту розрахуйте декілька варіантів інвестиційного кредитування. Для цього заповніть таблицю за наступними параметрами:

Таблиця 5

Порівняльна таблиця умов інвестиційного кредитування

Проект «№№№»				
Назва банку	Сума кредиту	Термін кредиту	Відсоткова ставка	Додаткові витрати на кредит
AAA				
BBB				
ZZZ				

Письмово обґрунтуйте відповідь щодо обрання одного варіанту, який є найбільш прийнятним для вашого проекту.

2. Проаналізувати структуру інвестиційних портфелів пенсійних фондів у різних регіонах світу та частку у них проектного фінансування (OECD (2018), Survey of Large Pension Funds and Public Pension Reserve Funds, 2016 www.oecd.org/finance/survey-large-pension-funds.htm)

Питання для самоконтролю

1. Які ресурси проекту відносяться до власних?
2. Що являє собою амортизація?
3. До яких видів ресурсів за рівнем власності відносяться страхові відшкодування?
4. Чи є статутний капітал фінансовим ресурсом, яким може користуватись при здійсненні підприємницької діяльності?
5. Що є основним джерелом власних фінансових ресурсів на підприємстві?
6. Яким законом регулюється діяльність акціонерних товариств?
7. Які види акцій розрізняють?
8. Наведіть різницю між простими та привілейованими акціями.
9. Наведіть інші класифікації акцій.
10. Охарактеризуйте поняття «інвестиційний кредит».
11. Що таке лізинг? Яка його відміна від оренди та кредитування?
12. Види лізингу, переваги та недоліки його використання?²
13. Які умови укладання лізингового договору?
14. Яким чином держава може брати участь в фінансуванні інвестиційних проектів?
15. Які особливості державного інвестиційного кредиту в фінансуванні проектів?
16. Які альтернативні джерела фінансування розрізняють?
17. Яким чином фінансові посередники впливають на фінансування проекту?
18. Які існують можливості грантової участі проектів?
19. Які методичні підходи до визначення вартості інвестиційних ресурсів ви знаєте?
20. Дайте визначення поняттю «вартість інвестиційних ресурсів».
21. Дайте визначення поняттю «вартість капіталу»?
22. Дайте визначення поняття «структура капіталу».
23. Яке оптимальне співвідношення власного і позикового капіталу?
24. Які виділяють етапи визначення вартості капіталу?
25. Яким чином визначається ціна довгострокових кредитів з урахуванням податку?

² Васильчишин О., Тулай О. Лізинг в Україні: минуле і перспективи. *Світ фінансів*. Вип. 3(8), жовтень 2006 р. с. 128-141.

URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKFwjF9pjKp-1AhXw-joKHT-8AJAQFjAAegQIAxAC&url=http%3A%2F%2Fsf.tneu.edu.ua%2Findex.php%2Fsf%2Farticle%2Fdownload%2F123%2F131&usq=AOvVaw14O4jmbaSHZXY7RAf0Yq9B> (дата звернення: 29.09.2022 р.)

26. Чи включаються відсотки за кредит у собівартість продукції. Яким чином це може вплинути на розмір оподаткованого прибутку.
27. Яким чином відбувається розрахунок вартості звичайних акцій? Який порядок розрахунку?
28. Яким чином відбувається розрахунок вартості привілейованих акцій? Чи відбувається коригування з податку на прибуток?
29. Що являє собою ціна нерозподіленого прибутку?
30. Дайте визначення середньозваженій вартості капіталу (WACC).
31. Яким чином враховується податок на прибуток при розрахунку середньозваженої вартості капіталу?
32. Дайте визначення поняттю «гранична ціна капіталу» (MCC). Що воно відображає?
33. Яким чином може бути оптимізована структура інвестиційних ресурсів?
34. За допомогою яких показників можна визначити оптимальну структуру інвестиційних ресурсів?
35. Що відображає показник фінансового левериджу?
36. Дайте визначення та формулу розрахунку показника ЕВІТ.

1. До фінансових установ, які беруть участь у проектному фінансуванні можна віднести:

- а) банки;
- б) лізингові компанії;
- в) страхові компанії;
- г) усі відповіді правильні.

2. Лізингові компанії – це:

- а) суб'єкти інвестиційної діяльності, які виконують посередницькі функції в проектному фінансуванні;
- б) суб'єкти інвестиційної діяльності, які надають страхові послуги;
- в) суб'єкти інвестиційної діяльності, які здійснюють діяльність, пов'язану з об'єднанням грошових коштів інвесторів з метою отримання прибутку;
- г) суб'єкти інвестиційної діяльності, які здійснюють вкладення коштів у різні види активів.

3. Залежно від характеру діяльності лізингові компанії поділяються на:

- а) галузеві та універсальні;
- б) утворені банками і при іноземних банках;

- в) утворені місцевими органами влади та іншими муніципальними структурами;
- г) утворені при виробниках обладнання і при ФПГ.

4. Перевагами консорціумного (синдиковано) кредитування є:

- а) диверсифікація (розподіл) ризиків, можливість взаємовідносин тільки з одним банком;
- б) забезпечує використання альтернатив фінансових можливостей, більша кооперація для позичальника;
- в) додаткова експертиза проекту, зокрема після надання фінансування;
- г) низька ціна кредитування.

5. До видів ІСІ залежно від ризиків не належать:

- а) диверсифіковані;
- б) недиверсифіковані;
- в) венчурні;
- г) трастові.

6. До функцій комерційних банків у проектному фінансуванні не належить:

- а) мобілізаційна;
- б) експертна;
- в) регулююча;
- г) контрольна.

7. Операція, в результаті якої під інвестиційний кредит здійснюється випуск цінних паперів, називається:

- а) андеррайтинг;
- б) сек'юритизація;
- в) лізинг;
- г) факторинг.

8. Сек'юритизація – це:

- а) операції з надання банком інвестиційного кредиту для фінансування проекту з наступною реалізацією активів іншому кредитору;
- б) обслуговування усіх фінансових потоків, пов'язаних із реалізацією проекту;

- в) покупка або гарантування покупки цінних паперів за умови розміщення на ринку;
- г) об'єднання капіталів декількома інвесторами на основі стратегічних альянсів, консорціумів, картелів та синдикатів.

9. У процесі аналізу проекту не розраховується такий коефіцієнт:

- а) леверидж;
- б) коефіцієнт покриття терміну кредиту;
- в) коефіцієнт ефективності процентної ставки за залученими коштами;
- г) коефіцієнт ефективності проекту.

10. Купівля або гарантування покупки цінних паперів за їх первинного розміщення – це:

- а) андеррайтинг;
- б) сек'юритізація;
- в) форфейтинг;
- г) факторинг.

11. Спосіб об'єднання капіталів кількох інвесторів на основі створення стратегічних альянсів, консорціумів, картелів, синдикатів, трестів і т. п. – це:

- а) злиття;
- б) поглинання;
- в) консорціумне фінансування;
- г) спільне фінансування.

12. У світовій практиці до жорстких видів інтеграції капіталу належить:

- а) трест;
- б) асоціація;
- в) консорціум;
- г) стратегічний альянс.

13. У світовій практиці до м'яких видів інтеграції капіталу не належить:

- а) концерн;
- б) асоціація;
- в) консорціум;
- г) стратегічний альянс.

14. До особливостей об'єднання підприємств в Україні не зараховують:

- а) об'єднання підприємств – юридичних осіб;
- б) об'єднання підприємств – фізичних осіб;
- в) підприємства функціонують на основі установчого договору та статуту;
- г) підприємства створюються у формі асоціацій, корпорацій та інших форм об'єднань, передбачених законодавством України.

15. Суб'єкт господарювання, який володіє контрольним пакетом акцій дочірнього підприємств (а) – це

- а) холдингова компанія;
- б) корпорація;
- в) материнська компанія;
- г) асоціація.

16. У чистому холдингу головна компанія здійснює лише:

- а) функції контролю;
- б) функції регулювання;
- в) функції планування;
- г) функції управління.

17. У рамках ФПГ банк може виконувати роль:

- а) фінансового центру;
- б) розрахункового центру;
- в) консалтингового центру;
- г) центру для здійснення довірчого управління.

18. Поступка державою на певних умовах своїх майнових прав на окремі види господарської діяльності приватним компаніям – це:

- а) урядові пільги;
- б) концесія;
- в) націоналізація;
- г) приватизація.

19. До основних учасників концесійних проектів не належить:

- а) держава;
- б) інвестор (інвестори);

- в) кредитор (кредитори);
- г) проектна компанія.

20. Особливостями концесії є:

- а) державне регулювання діяльності та контроль за її здійсненням;
- б) платне використання об'єкту концесії;
- в) взаємовигоди сторін;
- г) усі відповіді правильні;

21. До різновидів механізмів реалізації концесійних проектів не належить:

- а) WOOT;
- б) BOT;
- в) ROT;
- г) BOO.

22. З міжнародних фінансових інститутів не бере участь у проектному фінансуванні:

- а) Міжнародний банк реконструкції та розвитку;
- б) Міжнародна фінансова корпорація;
- в) ЄБРР;
- г) фонд «Євразія».

23. Займається страхуванням від специфічних ризиків (війна, націоналізація, експропріація):

- а) МБРР;
- б) ЄБРР;
- в) БАГІ;
- г) міжнародна фінансова компанія.

24. Надає кредити високорентабельним підприємствам країн, що розвиваються, без гарантії уряду:

- а) МБРР;
- б) ЄБРР;
- в) БАГІ;
- г) міжнародна фінансова компанія.

25. Який міжнародний фінансовий інститут здійснює кредитування із використанням системних позик та інвестиційних кредитів:

- а) МБРР;
- б) ЄБРР;
- в) БАГІ;
- г) міжнародна фінансова компанія.

26. Ознакою державно-приватного партнерства не є:

- а) забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера;
- б) середньо- і довготривалість відносин;
- в) передача приватному партнеру частини ризиків;
- г) внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства.

27. До основних принципів здійснення державно-приватного партнерства не належать:

- а) перевага державних інтересів над приватними;
- б) незмінність протягом усього терміну дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, цільового призначення та форми власності об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності чи належать Автономній Республіці Крим, переданих приватному партнеру;
- в) справедливий розподіл між державним та приватним партнерами ризиків, пов'язаних із виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства;
- г) визначення приватного партнера на конкурсних засадах.

28. Об'єктами державно-приватного партнерства не можуть бути:

- а) об'єкти, що перебувають у державній або комунальній власності чи належать Автономній Республіці Крим;
- б) існуючі, зокрема відтворювані (шляхом реконструкції, модернізації, технічного переоснащення) об'єкти, у тому числі ділянки надр;
- в) створювані чи придбані об'єкти;
- г) об'єкти, що перебувають у приватній власності.

29. Державно-приватне партнерство не застосовується в таких сферах:

- а) пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування, крім таких, що здійснюються на умовах угод про розподіл продукції;
- б) машинобудування;
- в) охорона здоров'я;
- г) оптова торгівля.

30. Державно-приватне партнерство не застосовується в таких сферах:

- а) збір, очищення та розподілення води;
- б) оброблення відходів;
- в) управління нерухомістю;
- г) металургійна галузь.

31. Рішення про здійснення державно-приватного партнерства щодо об'єктів державної власності, проведення конкурсу та затвердження результатів конкурсу з визначення приватного партнера ухвалюються:

- а) Кабінетом Міністрів України;
- б) Верховною Радою України;
- в) відомчими органами;
- г) місцевими органами влади.

32. Фінансування державно-приватного партнерства може здійснюватися за рахунок:

- а) фінансових ресурсів приватного партнера;
- б) фінансових ресурсів, запозичених в установленому порядку;
- в) коштів державного та місцевих бюджетів;
- г) усі відповіді правильні.

33. Державна підтримка здійснення державно-приватного партнерства може надаватися:

- а) шляхом надання державних гарантій, гарантій Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, шляхом фінансування за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів та в інших формах, передбачених законом;
- б) шляхом надання державних гарантій, гарантій Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, шляхом фінансування за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів;
- в) шляхом надання державних гарантій;

г) шляхом надання податкових преференцій.

34. Обґрунтування соціально-економічних та екологічних наслідків здійснення державно-приватного партнерства проводиться за результатами аналізу:

- а) економічних та фінансових показників реалізації партнерства;
- б) соціальних наслідків реалізації партнерства, включаючи поліпшення якості послуг та рівень забезпечення попиту товарами (роботами і послугами);
- в) ризиків, пов'язаних із реалізацією партнерства, з урахуванням різних засобів їх розподілу між державним та приватним партнерами і впливу відповідного розподілу ризиків на фінансові зобов'язання державного партнера;
- г) усі відповіді правильні.

Письмове виконання робіт за пунктами 2-4.

Термін виконання: задача завдання згідно графіку навчального процесу та термінів зазначених в системі Elearn.

Критерії оцінювання:

Максимальна кількість балів - 6 балів, з них:

5-6 балів - повна відповідь, яка ґрунтується на глибокому вивченні теоретичного та практичного матеріалу.

3-4 балів - відповідь, яка розкриває рівень знань студента, як достатньо високий та ґрунтується на опрацюванні матеріалу лекції.

0-2 балів - відповідь студента, яка відображає загальну орієнтацію в темі та достатній рівень знань для виставлення балів.

Контрольні питання до модульного контролю 1

1. Дайте визначення поняття «проектне фінансування».
2. Назвіть особливості проектного фінансування.
3. Які принципи характеризують проектне фінансування?
4. Якими є головні переваги проектного фінансування для інвестора?
5. Якими є головні недоліки проектного фінансування для інвестора?
6. Поясніть відмінності проектного фінансування порівняно з інвестиційним кредитуванням і проектним кредитуванням.

7. Які форми спільного проектного фінансування застосовують у світовій практиці?
8. Які події спонукали до появи проектного фінансування у світі?
9. Що є об'єктом проектного фінансування?
10. Чим відрізняються банківське проектне фінансування та корпоративне проектне фінансування?
11. Назвіть особливості проектного фінансування з частковим регресом на позичальника.
12. Назвіть особливості проектного фінансування з повним регресом на позичальника.
13. Назвіть особливості проектного фінансування без регресу на позичальника.
14. Чим відрізняється рух коштів при реалізації інвестиційного кредитування від банківського проектного фінансування?
15. Назвіть етапи системи організації проектного фінансування.
16. За якої умови процес фінансування переходить на наступний етап?
17. Назвіть основні критерії, якими слід керуватися під час розроблення схем фінансування проекту.
18. Дайте характеристику схеми організації проектного фінансування за участі спеціалізованої проектної компанії.
19. Які суб'єкти беруть участь у створенні спеціалізованої проектної компанії?
20. Від яких ризиків захищає можливість створення спеціалізованої проектної компанії?
21. Як взаємопов'язані інвестиційний проект і проектно-кошторисна документація?
22. Назвіть принципи організації процесу розроблення проектно-кошторисної документації.
23. Дайте характеристику двом моделям проектного контракту.
24. Назвіть завдання моніторингу в проектному фінансуванні.
25. Окресліть специфіку моніторингу при банківському інвестиційному кредитуванні.
26. Охарактеризуйте зміст управління проектами.
27. Назвіть завдання та напрями, за якими здійснюється управління інвестиційними проектами.
28. Визначте зміст управління вартістю проекту.

29. Що таке календарний план проекту, якими є основні методи його складання?
30. Визначте сутність фінансового плану проекту.
31. Назвіть джерела ідентифікації проектних ризиків.
32. Визначте методи реагування на ризики, які використовуються світовою практикою управління проектними ризиками.
33. Охарактеризуйте концепцію комерційного оцінювання ефективності проектів.
34. Назвіть методи економічного оцінювання інвестиційних проектів і схарактеризуйте показники, на яких вони базуються.
35. Назвіть переваги й недоліки використання в процесі оцінювання ефективності інвестиційних проектів таких показників: облікова ставка доходу, період окупності, дисконтований період окупності, чиста теперішня вартість, індекс дохідності, внутрішня норма доходу.
36. Розкрийте показники суспільної ефективності проекту.
37. Що містять соціальні та екологічні результати реалізації інвестиційного проекту?
38. Охарактеризуйте поняття бюджетної ефективності проекту.
39. Що відносять до припливів і відпливів бюджетної ефективності інвестиційного проекту?
40. Дайте визначення регіональній ефективності проекту.
41. Охарактеризуйте особливості розрахунку показників регіональної ефективності проекту.
42. Розкрийте особливості розрахунку показників галузевої ефективності проекту.
43. Визначте роль власних джерел у проектному фінансуванні.
44. Охарактеризуйте порядок формування на підприємстві чистого прибутку.
45. Чому сприяє емісія та розміщення акцій серед суб'єктів господарювання на макрорівні?
46. Як найчастіше здійснюється державна підтримка проектних облігацій?
47. Якими є характерні ознаки мезонінного кредитування?
48. Як лізинг впливає на оновлення виробничого потенціалу підприємства?
49. Назвіть етапи фінансового оцінювання лізингового проекту.

50. Охарактеризуйте джерела та напрями державного фінансування інвестиційних проектів.
51. Як надається державна фінансова підтримка для реалізації інвестиційних проектів?
52. З якою метою використовуються цільові державні фонди?
53. Опишіть порядок конкурсного відбору інвестиційних проектів для їх фінансування за рахунок коштів державного бюджету.
54. Розкрийте процедуру конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку для їх фінансування за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку.
55. Назвіть умови та критерії відбору проектів для фінансування за рахунок коштівДФРР.
56. Визначте перелік документів для участі заявників у конкурсному відборі інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку.
57. Охарактеризуйте економічну сутність вартості капіталу інвестиційного проекту.
58. Охарактеризуйте модель визначення вартості капіталу від залучення облігаційних позик.
59. Охарактеризуйте модель визначення вартості капіталу від залучення банківського кредиту.
60. Охарактеризуйте модель визначення вартості капіталу від випуску акцій.
61. Охарактеризуйте модель визначення вартості капіталу за рахунок нерозподілених прибутків.
62. Дайте визначення понять: «леверидж» і «фінансовий леверидж».
63. Якими є головні переваги використання фінансового левериджу?
64. Назвіть дві концепції ефекту фінансового левериджу.
65. Опишіть складові ефекту фінансового левериджу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2. **УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ПРОЕКТУ**

ТЕМА 5. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РІЗНИХ ФОРМ І ВИДІВ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Практичне заняття 5 (4 год)

Мета заняття: визначити різні форми та види фінансування проектів.

Питання до розгляду на практичному занятті

1. Дайте визначення поняття «венчурне фінансування», розкрийте підходи до розуміння його змісту.
2. Схарактеризуйте основні типи венчурного фінансування.
3. Назвіть схеми венчурного фінансування.
4. Поясніть зміст традиційної схеми венчурних інвестицій у проект.
5. Опишіть альтернативну схему венчурного фінансування (для країн із нерозвиненим фондовим ринком).
6. У чому полягає зміст венчурного фінансування? Назвіть етапи процесу венчурного фінансування.
7. Дайте визначення поняття «фінансування на консорційних засадах».
8. Що таке міжнародний консорціум?
9. Схарактеризуйте основні особливості консорціумів.
10. Дайте визначення консорціумному (синдикованому) кредиту.
11. Схарактеризуйте ключові особливості синдикованого кредиту.
12. Класифікуйте види синдикованого кредиту.
13. Що включає структура угоди синдикованого фінансування?
14. Назвіть етапи процесу синдикованого фінансування.
15. Дайте визначення поняття «торговельне фінансування», розкрийте підходи до розуміння його змісту.
16. Якими є умови та вартість торговельного фінансування?
17. Дайте визначення поняття «державно-приватне партнерство».
18. Назвіть і схарактеризуйте типи партнерств.
19. Схарактеризуйте необхідність і роль державно-приватного партнерства як інструменту реалізації проектних рішень.

20. Проаналізуйте принципи державно-приватного партнерства. У чому їх особливість?
21. Назвіть основні етапи підготовки та реалізації проектів ДПП.
22. Визначте основні ознаки державно-приватного партнерства.
23. Розкрийте складові механізму державно-приватного партнерства.
24. Назвіть ключові чинники розвитку державно-приватного партнерства.
25. Дайте визначення поняття концесія.
26. Схарактеризуйте етапи світових концесійних відносин.
27. Розкрийте особливості концесійної форми відносин.
28. У чому полягає сутність девелоперського проекту?

Завдання для підготовки до практичного заняття

1. Опрацюйте лекційний матеріал та підготуйтеся до практичного заняття за зазначеними питаннями.
2. Складіть термінологічний словник по темі заняття.
3. Підготуйте виступ з презентацією на тему «Основні способи фінансування на консорційних засадах: переваги та недоліки, можливості для України». Зазначте яким чином це може бути реалізовано у вигляді проектів в Україні.
4. Підготуйте доповідь на тему «Торгове фінансування: визначення, основні форми та можливості застосування в Україні».
5. Підготуйте доповідь за темою «Державно-приватне партнерство: сутність, приклади, напрямки реалізації в Україні». Визначте 3-5 можливих проектів, які можуть бути реалізовані.
6. Опрацюйте Закон України «Про державно-приватне партнерство» та занотуйте його основні моменти в рамках проектної діяльності.
7. Опрацюйте додатковий матеріал за темою «Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проектів»³ та письмово зробіть висновки.
8. Опрацюйте додатковий матеріал за темою «Державно-приватне партнерство: позитивні приклади з історії та сучасності»⁴ та складіть таблицю

³ Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проектів. URL: http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf (дата звернення: 30.09.2022 р.)

⁴ Державно-приватне партнерство: позитивні приклади з історії та сучасності. URL: <https://komora.info/22-golovni-novini/2651-derzhavno-privatne-partnerstvo-pozitivni-prikladi-z-istoriji-ta-suchasnost> (дата звернення: 01.10.2022 р.)

прикладів, залучіть ще додатковий матеріал.

9. Підготуйте виступ з презентацією за темою «Особливості концесійної діяльності: переваги та недоліки, вітчизняні та зарубіжні успішні та провальні приклади, можливості для України».

10. Підготуйте виступ з презентацією за темою «Франчайзингові проекти – найбільш успішні приклади зарубіжних та вітчизняних виробників».

11. Опрацюйте додатковий матеріал по розв'язанню задач на розрахунок ефективності проекту в MS Excel^{5, 6}.

12. Дайте відповіді на питання для самоконтролю.

Практичне завдання 5

Наведіть 4-5 ідей щодо проектів на концесійних умовах чи державно-приватного партнерства. Оформить у вигляді таблиці.

Таблиця 6

Концесійні проекти в Україні

Назва проекту	Сфера діяльності/ринок/галузь	Позитивний ефект від проекту для суспільства	Загрози від проекту для суспільства	Ризики для власників проекту
«Нова залізниця»				
«Платна дорога»				
«Ваша ідея»				
«Ще одна ваша ідея»				
«№№№№»				

Обґрунтуйте письмово ваш вибір проекту та сфери його реалізації, які переваги отримає держава та суспільство та які загрози. Також опишіть ризики для власників проекту. Яким чином концесія виступає джерелом фінансування проекту?

⁵ Клименко О.В. Методика оцінки ефективності реальних інвестицій в Excel. *Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. 2013. № 10. С. 467-473. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/10846/1/78.pdf> (дата звернення: 29.09.2022 р.)

⁶ Оцінка ефективності інвестицій в Excel. Розрахунок NPV, PP, DPP, IRR, ARR, PI. URL: <https://sgv.in.ua/off-lifafaq/28-otsinka-efektivnosti-investitsij-v-excel-rozrakhunok-npv-pp-dpp-irr-arr-pi> (дата звернення: 28.09.2022 р.)

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю «консорціумне фінансування», «міжнародний консорціум».
2. Перелічить особливості консорціумів.
3. Охарактеризуйте такі способи фінансування на консорційних засадах як створення спільних підприємств; стратегічних альянсів; франчайзинг; ліцензування; інжиніринг і еккаутинг.
4. Визначте сутність поняття «торгове фінансування».
5. Які три форми торгового фінансування розрізняють?
6. Дайте визначення поняттю «експортний кредит постачальника».
7. Охарактеризуйте поняття «фінансований банком експортний кредит постачальника». В чому різниця між ним та попередньою категорією?
8. Розкрийте сутність поняття «експортний кредит покупця».
9. Дайте визначення поняттю «Державно-приватне партнерство». Наведіть основні приклади в Україні.
10. Яке законодавство регулює державно-приватне партнерство в Україні?
11. Дайте визначення поняттю «концесія». Наведіть приклади в Україні та закордоном.
12. Опишіть переваги та загрози концесійної угоди.
13. Охарактеризуйте поняття «франчайзинг». Опишіть механізм його дії.
14. Наведіть переваги та недоліки франчайзингової діяльності.
15. Назвіть українські проекти, які стали об'єктом франчайзингу.
16. За допомогою яких функцій в MS Excel можна розрахувати NPV, IRR, ануїтет?

1. Спосіб залучення позикових коштів, відповідно до якого вся відповідальність покладається на фінансово-кредитну організацію, називається:

- а) «з повним регресом»;
- б) «з частковим регресом»;
- в) «без регресу»;
- г) незалежне.

2. Непрямими учасниками проектного фінансування виступають:

- а) держава, страхові компанії, покупці;
- б) ініціатор, замовник, інвестор;
- в) керівник проекту, команда проекту, керівник компанії;

г) держава, замовник, керівник проекту.

3. Учасником, який надає кошти у користування або гарантує надходження від третіх осіб і не бере активної участі у реалізації проекту, є:

- а) банк;
- б) проектна компанія;
- в) замовник;
- г) інвестор.

4. Вкажіть основного учасника проекту, який має безпосереднє відношення до об'єкта фінансування:

- а) держава;
- б) покупець;
- в) страхова компанія;
- г) ініціатор.

5. Залежно від способу розподілу ризиків між кредитором і позичальником виділяють такі види кредитів:

- а) паралельні, послідовні, спільні;
- б) «без регресу», «з регресом», «з повним регресом»;
- в) довгострокові, середньострокові, короткострокові;
- г) стандартні, нестандартні.

6. Для послідовного проектного фінансування характерним є:

- а) кожен банк укладає з позичальником окрему кредитну угоду, виділяється один банк, який виконує функції координації фінансування проекту;
- б) кожен банк укладає з позичальником окрему кредитну угоду і фінансує кожен свою частину інвестиційного проекту;
- в) кожен банк укладає з банком агентом певну угоду з фінансування проекту, виділяється один банк, який виконує функції кредитора;
- г) один банк ухвалює рішення про вибір проекту і є ініціатором кредитних відносин, після видачі позики він передає свої вимоги іншому кредитору.

7. Проект браунфілд – це:

- а) проект, який передбачає проектування та побудову активу у місці, де раніше не існувало інфраструктури чи будівлі;

б) проект, який базується на існуючому активі, що потребує вдосконалення, ремонту чи розширення (наприклад, територія, де вже існує будівля або споруда);

в) проект, який потребує суттєвого доопрацювання;

г) проект, який не пройшов експертизу.

8. До фінансових установ, які беруть участь у проектному фінансуванні можна віднести:

а) банки;

б) лізингові компанії;

в) страхові компанії;

г) усі відповіді правильні.

9. Лізингові компанії – це:

а) суб'єкти інвестиційної діяльності, які виконують посередницькі функції в проектному фінансуванні;

б) суб'єкти інвестиційної діяльності, які надають страхові послуги;

в) суб'єкти інвестиційної діяльності, які здійснюють діяльність, пов'язану з об'єднанням грошових коштів інвесторів з метою отримання прибутку;

г) суб'єкти інвестиційної діяльності, які здійснюють вкладення коштів у різні види активів.

10. Перевагами консорціумного (синдиковано) кредитування є:

а) диверсифікація (розподіл) ризиків, можливість взаємовідносин тільки з одним банком;

б) забезпечує використання альтернатив фінансових можливостей, більша кооперація для позичальника;

в) додаткова експертиза проекту, зокрема після надання фінансування;

г) низька ціна кредитування.

11. До функцій комерційних банків у проектному фінансуванні не належить:

а) мобілізаційна;

б) експертна;

в) регулююча;

г) контрольна.

12. Операція, в результаті якої під інвестиційний кредит здійснюється випуск цінних паперів, називається:

- а) андеррайтинг;
- б) сек'юритизація;
- в) лізинг;
- г) факторинг.

13. Сек'юритизація – це:

- а) операції з надання банком інвестиційного кредиту для фінансування проекту з наступною реалізацією активів іншому кредитору;
- б) обслуговування усіх фінансових потоків, пов'язаних із реалізацією проекту;
- в) покупка або гарантування покупки цінних паперів за умови розміщення на ринку;
- г) об'єднання капіталів декількома інвесторами на основі стратегічних альянсів, консорціумів, картелів та синдикатів.

14. У процесі аналізу проекту не розраховується такий коефіцієнт:

- а) леверидж;
- б) коефіцієнт покриття терміну кредиту;
- в) коефіцієнт ефективності процентної ставки за залученими коштами;
- г) коефіцієнт ефективності проекту.

15. Спосіб об'єднання капіталів кількох інвесторів на основі створення стратегічних альянсів, консорціумів, картелів, синдикатів, трестів і т. п. – це:

- а) злиття;
- б) поглинання;
- в) консорціумне фінансування;
- г) спільне фінансування

16. У світовій практиці до жорстких видів інтеграції капіталу належить:

- а) трест;
- б) асоціація;
- в) консорціум;
- г) стратегічний альянс.

17. У світовій практиці до м'яких видів інтеграції капіталу не належить:

- а) концерн;
- б) асоціація;
- в) консорціум;
- г) стратегічний альянс.

18. Суб'єкт господарювання, який володіє контрольним пакетом акцій дочірнього підприємства – це

- а) холдингова компанія;
- б) корпорація;
- в) материнська компанія;
- г) асоціація.

19. У рамках ФПГ банк може виконувати роль:

- а) фінансового центру;
- б) розрахункового центру;
- в) консалтингового центру;
- г) центру для здійснення довірчого управління.

20. Поступка державою на певних умовах своїх майнових прав на окремі види господарської діяльності приватним компаніям – це:

- а) урядові пільги;
- б) концесія;
- в) націоналізація;
- г) приватизація.

Усне опитування протягом практичного заняття щодо основних категорій та понять лекції, а також згідно плану практичного заняття.

Письмове виконання практичного завдання 5.

Термін виконання: здача завдання згідно графіку навчального процесу та термінів зазначених в системі Elearn.

Критерії оцінювання:

Максимальна кількість балів - 6 балів, з них:

5-6 балів - повна відповідь, яка ґрунтується на глибокому вивченні теоретичного та практичного матеріалу.

3-4 балів - відповідь, яка розкриває рівень знань студента, як достатньо високий та ґрунтується на опрацюванні матеріалу лекції.

0-2 балів - відповідь студента, яка відображає загальну орієнтацію в темі та достатній рівень знань для виставлення балів.

ТЕМА 6. БАНКИ У ПРОЕКТНОМУ ФІНАНСУВАННІ

Практичне заняття 6 (4 год)

Мета заняття: визначити роль та функцію банків у проектному фінансуванні.

Питання до розгляду на практичному занятті

1. Яка роль відводиться банківським установам у фінансовому забезпеченні реалізації проектів у різних сферах діяльності?
2. Схарактеризуйте форми фінансування інвестиційного проекту залежно від його учасників.
3. Схарактеризуйте форми участі банків у фінансуванні проектів.
4. Дайте визначення поняття «банківське проектне фінансування».
5. Назвіть особливості банківського проектного фінансування.
6. Які особливості банківського проектного фінансування за регіонами поширення у світі?
7. Які принципи характеризують банківське проектне фінансування?
8. Які спеціальні функціональні підрозділи повинен мати банк у своїй організаційній структурі управління?
9. У чому полягає процес банківського проектного фінансування?
10. Назвіть основні етапи організації банківського проектного фінансування.
11. Які існують форми участі банків у проектному фінансуванні?
12. Якими є функції банку в проектному фінансуванні?
13. Чим відрізняються банківське проектне фінансування від корпоративного проектного фінансування?
14. Назвіть етапи організації банківського проектного фінансування.
15. Які відділи та управління банку задіяні в роботі над проектами?
16. Що являє собою банківський кредит під інвестиційний проект або проектний кредит?
17. На яких принципах базується організація процесу банківського кредитування інвестиційних проектів?
18. Як визначається ризик проектного фінансування для банку?

19. Назвіть методи управління проектними ризиками, які банки використовують у проектному фінансуванні.
20. Дайте характеристику основних видів банківських гарантій, що використовуються в рамках проектного фінансування.

Завдання для підготовки до практичного заняття

1. Опрацюйте лекційний матеріал та підготуйтеся до практичного заняття за зазначеними питаннями.
2. Складіть термінологічний словник по темі заняття.
3. Систематизуйте формули, розглянуті на лекції та які необхідні для розв'язання задач за темою.
4. Підготуйте доповідь на тему «Проектне фінансування: сутність, переваги та недоліки».
5. Опрацюйте додатковий матеріал за темою «Проектне фінансування як одна з ефективних форм залучення фінансових ресурсів для інноваційної діяльності»⁷ та занотуйте основні тези визначте напрями для свого проекту.
6. Дослідіть останні тенденції на ринку банківського проектного фінансування⁸ та письмово зробіть висновки щодо напрямків розвитку даного виду фінансування. Особливо виділіть проекти в екологічній сфері.
7. Опрацюйте додатковий матеріал на тему «Специфіка реалізації функцій банку в процесі здійснення проектного фінансування»⁹ та зробіть письмовий висновок щодо прочитаного.
8. Схематично наведіть етапи банківського проектного фінансування.
9. На основі лекційного та додаткового матеріалів підготуйте доповідь на тему «Напрямки проектного аналізу при прийнятті рішення про банківське проектне фінансування».
10. На основі лекційного матеріалу та додаткового на тему «Теоретичні засади управління ризиками проектного фінансування»¹⁰ підготуйте виступ та презентацію.

⁷ Пустиніна К. В. Проектне фінансування як одна з ефективних форм залучення фінансових ресурсів для інноваційної діяльності. *Вісн. Нац. ун-ту «Львів. Політехніка»*. 2007. №579. с. 242–246. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/34085/1/52_242-246.pdf (дата звернення: 19.09.2022 р.)

⁸ Шевчук Я.В. Ринок банківського проектного фінансування в Україні. *Економіка та держава*. 2018 №8. С. 98-102. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2018/23.pdf (дата звернення: 10.10.2022 р.)

⁹ Шморгун Ю.В. Специфіка реалізації функції банку в процесі здійснення проектного фінансування. *Ефективна економіка*. 2013. №6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2111> (дата звернення: 29.09.2022 р.)

¹⁰ Тіщенко Є.О. Теоретичні засади управління ризиками проектного фінансування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: економіка і менеджмент. 2017. Вип. 27(2). С. 119-122. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/27-2-2017/25.pdf> (дата звернення: 10.10.2022 р.)

11. Підготуйте виступ з презентацією на тему «Проектні ризики: сутність, приклади, методи запобігання, врахування».

12. Підготуйте порівняльну таблицю за темою «Методи управління проектними ризиками».

13. Дайте відповіді на питання для самоконтролю.

Практичне завдання 6

Розробіть проект на основі вищенаведених завдань, оформіть його у формі бізнес плану та підготуйте до представлення в банк. Зробіть презентацію вашого проекту для того, щоб банк міг прийняти управлінське рішення щодо участі в вашому проекті.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю «проектне фінансування».
  2. Визначте яку роль відіграють банки у проектному фінансуванні.
  3. Опишіть переваги та недоліки проектного фінансування.
  4. У чому особливість участі банків в проектному фінансуванні?
  5. Які тенденції на ринку банківського проектного фінансування в Україні?
  6. Перелічіть етапи банківського проектного фінансування.
  7. Що відрізняє банківське проектне фінансування від кредиту?
  8. Охарактеризуйте напрями проектного аналізу.
  9. Які показники використовуються для визначення ефективності проекту?
  10. Управління ризиками в проектному фінансуванні?
  11. Методи управління ризиками?
  12. Охарактеризуйте метод чутливості проекту.
  13. Дайте визначення «точки беззбитковості».
  14. Що означає метод розподілу ризику між учасниками проекту?
  15. Назвіть різницю між проектним та венчурним фінансуванням.
  16. Яким чином може бути класифіковане проектне фінансування в залежності від розподілу ризиків реалізації інвестиційного проекту?
1. Відмінною характеристикою проектного фінансування є:
    - а) зниження ризику досягається здебільшого шляхом залучення в якості учасника страхової компанії;

- б) банк здійснює вкладення коштів на умовах кредитування «з повним регресом» на позичальника;
- в) основним об'єктом оцінки є кредитоспроможність інвесторів;
- г) єдиним джерелом покриття боргу за кредитом є дохід від інвестиційного проекту.

2. Спосіб залучення позикових коштів, відповідно до якого вся відповідальність покладається на фінансово-кредитну організацію, називається:

- а) «з повним регресом»;
- б) «з частковим регресом»;
- в) «без регресу»;
- г) незалежне.

3. Залежно від способу розподілу ризиків між кредитором і позичальником виділяють такі види кредитів:

- а) паралельні, послідовні, спільні;
- б) «без регресу», «з регресом», «з повним регресом»;
- в) довгострокові, середньострокові, короткострокові;
- г) стандартні, нестандартні.

4. Для послідовного проектного фінансування характерним є:

- а) кожен банк укладає з позичальником окрему кредитну угоду, виділяється один банк, який виконує функції координації фінансування проекту;
- б) кожен банк укладає з позичальником окрему кредитну угоду і фінансує кожен свою частину інвестиційного проекту;
- в) кожен банк укладає з банком агентом певну угоду з фінансування проекту, виділяється один банк, який виконує функції кредитора;
- г) один банк ухвалює рішення про вибір проекту і є ініціатором кредитних відносин, після видачі позики він передає свої вимоги іншому кредитору.

5. До фінансових установ, які беруть участь у проектному фінансуванні можна віднести:

- а) банки;
- б) лізингові компанії;
- в) страхові компанії;
- г) усі відповіді правильні.

6. Основними заходами з управління проектними ризиками з боку кредитора є:

- а) забезпечення взаємозв'язку ризиків за проектом з умовами та структурою його фінансування;
- б) залучення проектною компанією субординованих кредитів;
- в) отримання податкових пільг;
- г) гарантія завершення робіт по проекту.

7. Прив'язка фінансових умов кредиту до змін «зовнішнього середовища» проекту і показникам власне проекту – це:

- а) субординований кредит;
- б) мінімізація ризику;
- в) гнучкість кредитної угоди;
- г) резервний кредит.

8. До фінансових установ, які беруть участь у проектному фінансуванні можна віднести:

- а) банки;
- б) лізингові компанії;
- в) страхові компанії;
- г) усі відповіді правильні.

9. До функцій комерційних банків у проектному фінансуванні не належить:

- а) мобілізаційна;
- б) експертна;
- в) регулююча;
- г) контрольна.

10. Операція, в результаті якої під інвестиційний кредит здійснюється випуск цінних паперів, називається:

- а) андеррайтинг;
- б) сек'юритизація;
- в) лізинг;
- г) факторинг.

Усне опитування протягом практичного заняття щодо основних категорій та понять лекції, а також згідно плану практичного заняття.

Письмове виконання практичного завдання 6.

Термін виконання: здача завдання згідно графіку навчального процесу та термінів зазначених в системі Elearn.

Критерії оцінювання:

Максимальна кількість балів - 6 балів, з них:

5-6 балів - повна відповідь, яка ґрунтується на глибокому вивченні теоретичного та практичного матеріалу.

3-4 балів - відповідь, яка розкриває рівень знань студента, як достатньо високий та ґрунтується на опрацюванні матеріалу лекції.

0-2 балів - відповідь студента, яка відображає загальну орієнтацію в темі та достатній рівень знань для виставлення балів.

ТЕМА 7. ПРОЕКТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЗА УЧАСТІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ

Практичне заняття 7 (4 год)

Мета заняття: визначити роль та місце міжнародних фінансових інституцій у фінансуванні проектів.

Питання до розгляду на практичному занятті

- 1) Які організації входять до складу Світового банку та групи Світового банку?
- 2) Якими є основні цілі Світового банку?
- 3) Схарактеризуйте стадії фінансування проектів групою Світового банку.
- 4) Назвіть пріоритетні напрями фінансування проектів МБРР.
- 5) Схарактеризуйте кредитні продукти МБРР.
- 6) Схарактеризуйте бізнес-модель МБРР.
- 7) Обґрунтуйте призначення МАР.
- 8) Назвіть пріоритетні напрями фінансування проектів МАР.
- 9) Охарактеризуйте кредитні продукти МАР.
- 10) Сбґрунтуйте призначення МФК.
- 11) Обґрунтуйте призначення БАГІ.

- 12) Обґрунтуйте призначення МЦВСПІ.
- 13) Назвіть основні цілі та функції ЄБРР.
- 14) Які міжнародні організації є акціонерами ЄБРР?
- 15) Назвіть та схарактеризуйте органи управління ЄБРР.
- 16) Назвіть учасників фінансування проектів ЄБРР і дайте їм загальну характеристику.
- 17) Хто такі країни-донори та країни-реципієнти?
- 18) Обґрунтуйте відмінності між двосторонніми та мульти-донорами.
- 19) Яке призначення мають двосторонні донори?
- 20) Яке призначення мають мульти-донори?
- 21) Обґрунтуйте класифікації мульти-донорів.
- 22) Назвіть фонди мульти-донорів, які перебувають під безпосереднім керівництвом ЄБРР.
- 23) Назвіть зовнішні фонди мульти-донорів.
- 24) Які напрями діяльності є стратегічними для ЄБРР?
- 25) Назвіть загальні умови для фінансування проектів під егідою ЄБРР.
- 26) Схарактеризуйте основні продукти ЄБРР.
- 27) Назвіть джерела фінансування ресурсів міжнародних регіональних банків розвитку (МРБР).
- 28) Які особливості притаманні організаціям МРБР?
- 29) Назвіть організації у складі МРБР.
- 30) Якою є мета створення Європейського інвестиційного банку?
- 31) Чим керуються ЕКА у своїй діяльності?
- 32) Назвіть інституціональні форми ЕКА.
- 33) Які продукти ЕКА найбільше поширені на світових фінансових ринках?

Завдання для підготовки до практичного заняття

1. Опрацюйте лекційний матеріал та підготовтесь до практичного заняття за зазначеними питаннями.
2. Складіть термінологічний словник по темі заняття.
3. На основі лекційного матеріалу розробіть блок-схему структури Світового банку (СБ).
4. На основі лекційного та додаткового матеріалу зробіть презентацію на тему «Міжнародний банк реконструкції та розвитку» (МБРР).
5. Опрацюйте Інформацію щодо міжнародної технічної допомоги, що

надається Україні (друге півріччя 2017 р.), знайдіть інформацію щодо надання допомоги структурами СБ та занотуйте її.¹¹

6. На основі лекційного та додаткового матеріалу підготуйте виступ за темою «Міжнародна асоціація розвитку» (МАР).
7. На основі лекційного та додаткового матеріалу підготуйте виступ за темою «Міжнародної фінансової корпорації» (МФК).
8. На основі лекційного та додаткового матеріалу підготуйте виступ за темою «Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій» (БАГІ).
9. За допомогою додаткового матеріалу складіть перелік основних проектів СБ в Україні.
10. На основі наукової статті на тему «Фінансування світовим банком проектів розвитку України»¹² занотуйте основні тези та зробіть презентацію.
11. Прочитайте наступний матеріал й зробіть висновки щодо можливостей участі України в проектах СБ:

«Група Світового банку за останній фінансовий рік спрямувала 20,5 млрд доларів на фінансування проектів зі скорочення викидів парникових газів, «чистої» енергетики та запобігання змінам клімату.

Про це йдеться на сайті Державного агентства з енергоефективності та енергоощадження України.

«За останній фінансовий рік Група Світового банку надала рекордні 20,5 млрд доларів фінансування на проекти зі скорочення викидів парникових газів, «чистої» енергетики та запобігання змінам клімату», - йдеться в повідомленні.

У Держенергоефективності зазначають, що таким чином, вже у 2018 році обсяг фінансування «зелених» проектів Групою Світового банку сягнув 32,1% і перевищив ціль, поставлену ще у 2016 р., а саме - 28% у 2020 році.

Збільшення видатків забезпечило значні результати, наприклад: встановлення додатково 18 000 МВт потужностей «чистої» енергетики;

¹¹ Інформація щодо міжнародної технічної допомоги, що надається Україні за результатами проведеного Мінекономрозвитку моніторингу проектів у другому півріччі 2017 року. URL : https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjbt7vM3u_IAhUOtYsKHeuxD8UQFjAGegQICBAC&url=http%3A%2F%2Fwww.me.gov.ua%2FDocuments%2FDownload%3Fid%3Dc60809df-8bf7-4375-ba67-b64efb4b5779&usg=AOvVawLorxLrP6HcyJTCkSOZ1JuN (дата звернення: 07.10.2022 р.)

¹² Кожухова Т.В. Фінансування Світовим банком проектів розвитку в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 15. С. 17-20. URL : https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewiliMSM4e_IAhXwkIsKHT5zBb0QFjABegQIAhAC&url=http%3A%2F%2Ffirbis-nbu.gov.ua%2Fcgi-bin%2Fopac%2Fsearch.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2FNvmgu%255Feim%255F2016%255F15%255F6%252Epdf&usg=AOvVaw2jAL3Vg6jT1xX5WVfRiF9x (дата звернення : 08.10.2022 р.)

мобілізація понад 10 млрд доларів для фінансування комерційних проектів із відновлюваної енергетики.

Основні кредитні установи Групи Світового банку - Міжнародний банк реконструкції та розвитку і Міжнародна асоціація розвитку - майже подвоїли частку «зелених» проектів із 37% у 2016 році до 70% у 2018 році.

«Тож, все це свідчить, що проекти «чистої» енергетики знаходять все більше підтримки з боку потужних міжнародних фінансових організацій. Значить, бізнес отримає більше можливостей для розробки та реалізації численних нових проектів», - йдеться в повідомленні.»¹³

12. На основі лекційного та додаткового матеріалу підготуйте виступ за темою «Європейський банк реконструкції та розвитку» (ЄБРР).
13. Опрацюйте Інформацію щодо міжнародної технічної допомоги, що надається Україні (друге півріччя 2017 р.), знайдіть інформацію щодо надання допомоги структурами ЄБРР та занотуйте її.¹⁴
14. Опрацюйте інформацію щодо інфраструктурних проектів з ЄБРР та Європейського Інвестиційного банку (ЄІБ)¹⁵ та зробіть таблицю за її результатами.
15. На основі лекційного матеріалу визначить специфіку фінансування проектів міжнародними регіональними банками розвитку.
16. На основі лекційного та додаткового матеріалу підготуйте презентацію на тему «Експортно-кредитне агентство: сутність та схеми залучення коштів у проекти».
17. Дайте відповіді на питання для самоконтролю.

Практичне завдання 7.1

Розробіть порівняльну таблицю щодо грантів, які надаються розглянутими структурами та підберіть найбільш придатний для вашого проекту, розробленого вище. Обґрунтуйте свій вибір письмово. Приклад таблиці наведений далі:

Таблиця 7

Порівняльна таблиця грантів міжнародних фінансових інституцій

¹³ Група Світового банку дала рекордні \$20,5 мільярда на «зелені» проекти в Україні. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2517395-grupa-svitovogo-banku-dala-rekordni-205-milarda-na-zeleni-proekti-v-ukraini.html> (дата звернення : 29.10.2022 р.)

¹⁴ Інформація щодо міжнародної технічної допомоги, що надається Україні за результатами проведеного Мінекономрозвитку моніторингу проектів у другому півріччі 2017 року. URL : <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjbt7vM3uIAhUOtYsKHeuxD8UQFjAGegQICBAC&url=http%3A%2F%2Fwww.me.gov.ua%2FDocuments%2FDownload%3Fid%3Dc60809df-8bf7-4375-ba67-b64efb4b5779&usq=AOvVawlorxLrP6HcyJTCkSOZ1JuN> (дата звернення: 07.10.2022 р.)

¹⁵ Інфраструктурні проекти з ЄБРР та ЄІБ. URL : <https://mtu.gov.ua/content/infrastrukturni-proekti-z-ebr-та-eib.html> (дата звернення : 10.10.2022 р.)

Назва інституції	Назва програми	Сфера реалізації гранту	Сума наданих коштів	Дедлайн подання	Примітка
СБ					
МБРР					
№№№					

Практичне завдання 7.2

Розробіть грантову заявку на участь вашого проекту в одній з програм з таблиці 7. Обґрунтуйте вибір саме цієї програми.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення Світовому банку.
2. Опишіть структуру СБ.
3. Що є головним завданням СБ?
4. Охарактеризуйте МБРР.
5. Дайте визначення МАР.
6. З чого формуються джерела фінансування МАР?
7. Охарактеризуйте МФК.
8. З чого формуються джерела фінансування МФК?
9. Дайте визначення БАГІ.
10. Визначить тенденції фінансування проектів в Україні.
11. Надайте характеристику ЄБРР.
12. Визначить можливості участі вітчизняних підприємств в грантах ЄБРР.
13. У чому полягає специфіка фінансування проектів міжнародними регіональними банками розвитку?
14. Надайте визначення поняттю «Експортно-кредитне агентство» (ЕКА).
15. Опишіть схеми залучення коштів за допомогою ЕКА.

1. Спосіб ведення діяльності, за якого збитки у разі реалізації ризику лягають повністю на його учасника – це:

- а) страхування ризику;
- б) поглинання ризику;
- в) скасування ризику;
- г) мінімізація ризику.

2. З міжнародних фінансових інститутів не бере участь у проектному фінансуванні:

- а) Міжнародний банк реконструкції та розвитку;
- б) Міжнародна фінансова корпорація;
- в) ЄБРР;
- г) фонд «Євразія».

3. Який міжнародний фінансовий інститут здійснює кредитування із використанням системних позик та інвестиційних кредитів:

- а) МБРР;
- б) ЄБРР;
- в) БАГІ;
- г) міжнародна фінансова компанія.

4. У світовій практиці до м'яких видів інтеграції капіталу не належить:

- а) концерн;
- б) асоціація;
- в) консорціум;
- г) стратегічний альянс.

5. Проект браунфілд – це:

- а) проект, який передбачає проектування та побудову активу у місці, де раніше не існувало інфраструктури чи будівлі;
- б) проект, який базується на існуючому активі, що потребує вдосконалення, ремонту чи розширення (наприклад, територія, де вже існує будівля або споруда);
- в) проект, який потребує суттєвого доопрацювання;
- г) проект, який не пройшов експертизу.

Усне опитування протягом практичного заняття щодо основних категорій та понять лекції, а також згідно плану практичного заняття.

Письмове виконання практичних завдань 7.1 та 7.2.

Термін виконання: здача завдання згідно графіку навчального процесу та термінів зазначених в системі Elearn.

Критерії оцінювання:

Максимальна кількість балів - 6 балів, з них:

5-6 балів - повна відповідь, яка ґрунтується на глибокому вивченні теоретичного та практичного матеріалу.

3-4 балів - відповідь, яка розкриває рівень знань студента, як достатньо високий та ґрунтується на опрацюванні матеріалу лекції.

0-2 балів - відповідь студента, яка відображає загальну орієнтацію в темі та достатній рівень знань для виставлення балів.

ТЕМА 8. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ЗА РАХУНОК КОШТІВ ЄС

Практичне заняття 8 (4 год)

Мета заняття: визначити можливість фінансування проектів за рахунок коштів ЄС.

Питання до розгляду на практичному занятті

1. Який нормативний документ містить базові засади, на яких здійснюється підтримка реалізації проектів розвитку в Європейському Союзі?
2. Назвіть основні напрями, за якими ЄІБ надає підтримку в реалізації високоякісних і стійких інвестиційних проектів, які сприятимуть досягненню цілей політики ЄС.
3. Які інструменти змішаного фінансування інвестиційних проектів застосовує ЄІБ?
4. У чому полягає мета використання проектних облігацій як інструменту проектного фінансування, що використовується в рамках Ініціативи європейських проектних облігацій–2020?
5. Які існують переваги фінансових інструментів, що використовуються в рамках ЄСІФ?
6. На яких засадах здійснює кредитування партнерських кредитних установ Європейський фонд для Південно-Східної Європи?

Завдання для підготовки до практичного заняття

1. Опрацюйте лекційний матеріал та підготуйтеся до практичного заняття за зазначеними питаннями.

2. Складіть термінологічний словник по темі заняття.
3. На основі лекційного та додаткового матеріалу підготуйте виступ на тему «Європейський інвестиційний банк» (ЄІБ).
4. Опрацюйте Інформацію щодо міжнародної технічної допомоги, що надається Україні (друге півріччя 2017 р.), знайдіть інформацію щодо надання допомоги структурами ЄІБ та занотуйте її.¹⁶
5. Опрацюйте Інформацію щодо міжнародної технічної допомоги, що надається Україні (друге півріччя 2017 р.) з посилання 21, знайдіть інформацію щодо надання допомоги структурами Європейського Союзу (ЄС) та занотуйте її.
6. Схематично наведіть структуру структурних фондів ЄС.
7. Опрацюйте інформаційний матеріал «Співпраця між Україною та ЄС: програми, проекти та інформаційні ресурси ЄС»¹⁷ та структуруйте можливості проектної участі українських підприємств в грантах ЄС.
8. Ознайомтесь з інформаційним матеріалом та зробіть висновки щодо можливості участі:

Нові фінансові можливості для малого бізнесу в Україні

Представники малого бізнесу в Україні зможуть скористатися новими фінансовими можливостями у розмірі до 120 мільйонів євро у рамках програми, що її організували ЄС, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та його банки-партнери.

Нові кошти у місцевій валюті забезпечать еквівалент розміром майже у 70 мільйонів євро у рамках ініціативи EU4Business.

Три місцеві банки вже стали учасниками програми. Очікується, що у майбутньому до програми доєднається ще більша кількість місцевих фінансових інституцій.

Кошти надаватимуть місцевому малому бізнесу задля здійснення інвестицій та використання оборотного капіталу. Малі та середні підприємства рухають вперед місцеву економіку та забезпечують майже 80% робочих місць в країні. Кредити у місцевій валюті захистять їх від нестабільності обмінного курсу.

Мета ініціативи EU4Business – поліпшити доступ малих і середніх підприємств України до фінансів і бізнесових знань за допомогою

¹⁶ Інформація щодо міжнародної технічної допомоги, що надається Україні за результатами проведеного Мінекономрозвитку моніторингу проектів у другому півріччі 2017 року. URL : <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjbt7vM3u1AhUOtYsKHeuxD8UQFjAGegQICBAC&url=http%3A%2F%2Fwww.me.gov.ua%2FDocuments%2FDownload%3Fid%3Dc60809df-8bf7-4375-ba67-b64efb4b5779&usq=AOvVaw1orxLrP6HcyJTCkSOZ1JuN> (дата звернення: 07.10.2022 р.)

¹⁷ Співпраця між Україною та ЄС: Програми, проекти та інформаційні ресурси ЄС. URL : http://kiev-chamber.org.ua/files/--_1.pdf (дата звернення : 18.10.2022 р.)

консультаційних послуг, фінансування та навчання. Також ініціатива допомагає бізнесу створювати робочі місця, надаючи йому нові навички та підтримуючи його амбіції з експорту своєї продукції на найбільший сусідній ринок, а саме єдиний ринок ЄС, який нараховує понад 500 мільйонів споживачів¹⁸.

Більше інформації за посиланням <http://eu4business.eu/news/ebrd-and-eu-commit-fresh-funds-support-smes-ukraine>

9. Ознайомтесь з інформаційними матеріалом та зробіть висновки щодо можливості участі:

ЄС запустив в Україні проект House of Europe для професійного розвитку

В Україні запрацювала нова програма Європейського Союзу House of Europe, яка передбачає підтримку професійного та творчого обміну між українцями та їхніми колегами в країнах ЄС.

16 жовтня 2019 року House of Europe оголосив перші 11 конкурсів на гранти та програми, подаватися на які можна онлайн. Співзасновниками проекту в Україні стали Гете-інститут, Французький інститут, Чеський центр та Британська рада.

«Ми відчули дві основні потреби. По-перше — це потреба в інформації. Адже в Україні є купа ініціатив, але бракує роз'яснень, як це працює. Інший аспект — культурні зв'язки в епоху дезінформації, міжнародних суперечок та тиску держав одне на одну», — зазначив керівник House of Europe Крістіан Дімер.

У найближчі чотири роки House of Europe зосередяться на 6 основних напрямках: культура та креативні індустрії, освіта, здоров'я, соціальне підприємництво, медіа та робота з молоддю.

Програми House of Europe передбачають поїздки на конференції, професійні події, стажування та обміни в ЄС. Також — навчальні поїздки, мистецькі резиденції та тренінги. При цьому ініціативи House of Europe, як планується, будуть поширюватися і в регіони. Бажана, але не обов'язкова умова участі в програмах — знання англійської мови та вік від 18 до 35 років¹⁹.

10. Дайте відповіді на питання для самоконтролю.

Практичне завдання 8

¹⁸ Нові фінансові можливості для малого бізнесу в Україні. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL : https://ec.europa.eu/delegations/ukraine/70506/нові-фінансові-можливості-для-малого-бізнесу-в-україні-new-funds-support-small-businesses_uk (Дата звернення : 10.10.2022 р.)

¹⁹ ЄС запустив в Україні проект House of Europe для професійного розвитку. URL : <https://hromadske.ua/posts/yes-zapustiv-v-ukrayini-proyekt-house-of-europe-dlya-profesijnogo-rozvitku> (дата звернення : 28.09.2022 р.)

Розробіть порівняльну таблицю проектів ЄС, які реалізуються в Україні а прикладом завдання 8.1. Опишіть, які, на вашу думку, є доцільними для нашої країни та які ще слід розвивати.

Таблиця 8

Порівняльна таблиця грантів ЄС в Україні

Назва програми	Сфера реалізації гранту	Сума наданих коштів	Дедлайн подання	Примітка

Підготуйте одну грантову заявку під одну з програм.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте ЄІБ.
2. На яких питаннях фокусується співпраця ЄІБ в сфері охорони навколишнього середовища?
3. Надайте характеристику Структурним фондам ЄС та Фонду гуртуванню.
4. Охарактеризуйте проект COSME/EEN.
5. Охарактеризуйте проект EEN.
6. Охарактеризуйте проект EU4Business.
7. Назвіть завдання та складові програми Горизонт-2020.
8. Якими є засади фінансування проектів малих і середніх підприємств у рамках програми Горизонт-2020?
9. Що охоплюють перевірки в рамках європейських фондів?
10. Що включає моніторинговий візит?
11. Наведіть перелік елементів проекту, які підлягають перевірці в рамках європейських фондів.

Усне опитування протягом практичного заняття щодо основних категорій та понять лекції, а також згідно плану практичного заняття.

Письмове виконання практичного завдання 8.

Термін виконання: здача завдання згідно графіку навчального процесу та термінів зазначених в системі Elearn.

Критерії оцінювання:

Максимальна кількість балів - 6 балів, з них:

5-6 балів - повна відповідь, яка ґрунтується на глибокому вивченні теоретичного та практичного матеріалу.

3-4 балів - відповідь, яка розкриває рівень знань студента, як достатньо високий та ґрунтується на опрацюванні матеріалу лекції.

0-2 балів - відповідь студента, яка відображає загальну орієнтацію в темі та достатній рівень знань для виставлення балів.

Контрольні питання до модульного контролю 2

1. Охарактеризуйте етапи процесу оцінювання активів учасників проектного фінансування.
2. Розкрийте зміст і методи дохідного підходу.
3. Розкрийте схему прогнозування майбутніх доходів від об'єкта оцінювання.
4. Які існують методи розрахунку коефіцієнта капіталізації?
5. Назвіть методи оцінювання, які застосовуються за порівняльного підходу.
6. Дайте визначення поняття «венчурне фінансування», розкрийте підходи до розуміння його змісту.
7. Що таке венчурний капітал? Назвіть джерела його формування.
8. Охарактеризуйте основні типи венчурного фінансування.
9. Назвіть схеми венчурного фінансування.
10. Дайте визначення поняття «фінансування на консорційних засадах».
11. Що таке міжнародний консорціум?
12. Охарактеризуйте основні особливості консорціумів.
13. Дайте визначення консорціумному (синдикованому) кредиту.
14. Дайте визначення поняття «торговельне фінансування», розкрийте підходи до розуміння його змісту.
15. Охарактеризуйте основні форми реалізації торговельного фінансування.
16. Якими є умови та вартість торговельного фінансування?
17. Класифікуйте інструменти торговельного фінансування за групами та напрямками використання.

18. Якими є переваги торговельного фінансування для імпортера та експортера?
19. Дайте визначення поняття «державно-приватне партнерство».
20. Назвіть і схарактеризуйте типи партнерств.
21. Назвіть основні етапи підготовки та реалізації проектів ДПП.
22. Назвіть переваги від реалізації державно-приватного партнерства для суб'єктів господарювання, суспільства та держави.
23. Назвіть ключові чинники розвитку державно-приватного партнерства.
24. Дайте визначення поняття концесія.
25. Охарактеризуйте етапи світових концесійних відносин.
26. Розкрийте особливості концесійної форми відносин.
27. У чому особливість розроблення ТЕО соціальних проектів?
28. Які джерела фінансування використовують у процесі реалізації соціальних проектів?
29. У чому полягає сутність девелоперського проекту?
30. Яка роль відводиться банківським установам у фінансовому забезпеченні реалізації проектів у різних сферах діяльності?
31. Охарактеризуйте форми фінансування інвестиційного проекту залежно від його учасників.
32. Охарактеризуйте форми участі банків у фінансуванні проектів.
33. Дайте визначення поняття «банківське проектне фінансування».
34. Які функції виконують банки у проектному фінансуванні?
35. Що стримує розвиток банківського проектного фінансування в Україні?
36. Назвіть особливості банківського проектного фінансування.
37. Які особливості банківського проектного фінансування за регіонами поширення у світі?
38. Які принципи характеризують банківське проектне фінансування?
39. Які спеціальні функціональні підрозділи повинен мати банк у своїй організаційній структурі управління?
40. У чому полягає процес банківського проектного фінансування?
41. Назвіть основні етапи організації банківського проектного фінансування.
42. Якими є головні переваги банківського проектного фінансування для ініціатора проекту?
43. Які існують форми участі банків у проектному фінансуванні?
44. Якими є функції банку в проектному фінансуванні?

45. Чим відрізняються банківське проектне фінансування від корпоративного проектного фінансування?
46. На яких принципах базується організація процесу банківського кредитування інвестиційних проектів?
47. Охарактеризуйте критерії вибору механізму кредитування проектів банком.
48. Як можна схарактеризувати банківське проектне фінансування з позиції ризиків?
49. Як визначається ризик проектного фінансування для банку?
50. За якими принципами має здійснюватися банківське управління ризиками у рамках проектного фінансування?
51. Які комітети з управління ризиками мають великі банки у своїй структурі?
52. Охарактеризуйте основні етапи управління ризиками проекту в банках.
53. Який алгоритм розрахунку кредитного ризику міститься в нормативних документах НБУ?
54. Що мають враховувати банки для розрахунку кредитного ризику залежно від особливостей (виду чи форми) проектного кредиту?
55. Назвіть методи управління проектними ризиками, які банки використовують у проектному фінансуванні.
56. Дайте характеристику основних видів банківських гарантій, що використовуються в рамках проектного фінансування.
57. Які організації входять до складу Світового банку та групи Світового банку?
58. Якими є основні цілі Світового банку?
59. Охарактеризуйте стадії фінансування проектів групою Світового банку.
60. Назвіть пріоритетні напрями фінансування проектів МБРР.
61. Охарактеризуйте кредитні продукти МБРР.
62. Назвіть основні цілі та функції ЄБРР.
63. Хто такі країни-донори та країни-реципієнти? Обґрунтуйте відмінності між двосторонніми та мульти-донорами.
64. Обґрунтуйте класифікації мульти-донорів.
65. Назвіть фонди мульти-донорів, які перебувають під безпосереднім керівництвом ЄБРР.
66. Назвіть зовнішні фонди мульти-донорів.

67. Назвіть загальні умови для фінансування проектів під егідою ЄБРР.
68. Охарактеризуйте основні продукти ЄБРР.
69. Назвіть джерела фінансування ресурсів міжнародних регіональних банків розвитку (МРБР).
70. Назвіть організації у складі МРБР.
71. Охарактеризуйте головні пріоритети діяльності Чорноморського банку торгівлі та розвитку. Які завдання ставить Банк у процесі співпраці з Україною?
72. Якою є мета створення Європейського інвестиційного банку?
73. Чим важлива діяльність МРБР для України?
74. Які продукти ЕКА найбільше поширені на світових фінансових ринках?
75. Назвіть переваги/недоліки фінансування проектів під гарантії ЕКА.
76. З якою метою був створений Європейський інвестиційний банк?
77. Назвіть призначення проектних кредитів як напряму діяльності ЄІБ.
78. Яке спрямування мають прямі та портфельні інвестиції ЄІБ?
79. Які інструменти змішаного фінансування інвестиційних проектів застосовує ЄІБ?
80. Наведіть перелік елементів проекту, які підлягають перевірці в рамках європейських фондів.

II. Завдання для самостійної роботи студентів

Завдання 1

Завдання, яке необхідно виконувати протягом навчального семестру після опрацювання відповідної теми, лекційного матеріалу та практичних завдань. Здається наприкінці семестру закінченим проектом із захистом.

Необхідно запропонувати декілька проектів в екологічній сфері, описати мету, завдання їх реалізації, напрями діяльності. На основі порівняння 3-5 варіантів проектів обрати 1 для подальшої розробки та обґрунтувати свій вибір.

Після цього необхідно розглянути ринок обраного проекту та довести його актуальність в Україні. На основі цього виписати мету та завдання на основі SMART, а також навести дерево проблем та дерево рішень.

Наступним шляхом буде побудова порівняльної таблиці можливих джерел фінансування та визначення найбільш придатних саме для вашого проекту. Окремо складіть таблицю порівняння різних умов інвестиційних кредитів. Розрахуйте необхідні кошти для започаткування проекту та основні фінансові показники його діяльності. На основі чого розрахуйте основні фінансово-економічні показники, які необхідні для визначення ефективності проекту. Обов'язковим є визначення середньозваженої вартості капіталу та фінансового левериджу. Важливим є розрахунок показників NPV, IRR та інших показників ефективності проекту як письмово, так й за допомогою MS Excel.

Після розрахунку показників ефективності необхідним є завершення оформлення проекту та підготовка до його представлення інвесторам у формі презентації та текстовій формі.

На основі свого проекту розробіть декілька грантових заявок у різні міжнародні та вітчизняні інституції. Серед міжнародних це можуть бути інституції структури Світового банку, а також Європейського Союзу.

Дане завдання дозволить закріпити отримані протягом вивчення навчальної дисципліни знання та компетентності з обґрунтування, розрахунку, розробки бізнес-проектів.

Завдання 2

Оберіть будь-які 7 тем для написання есе.

«Найбільш інвестиційно привабливий бізнес в Україні».

«Які з джерел фінансування бізнесу є найбільш придатними в Україні?»

«Що стримує приплив інвестицій в Україну?»

- «Які основні причини провалу стартапів?»
- «Яку роль відіграють бізнес-ангели в фінансуванні проектів?»
- «Переваги та недоліки використання франчайзингу».
- «Можливості краудфандингу в фінансуванні бізнесу».
- «Чому я обрав цю спеціальність?»
- «Які можливості фандрайзингу для громадських організацій?»
- «Ризики для стартапів в Україні».
- «Моя майбутня професія як менеджера інвестиційних проектів».
- «Як побудувати успішний бізнес в Україні?»
- «10 найкращих ідей для нового проекту в Україні».
- «Як стати успішним фандрайзером?»
- «Як залучити фінансові джерела у власний проект?»
- «Банки та їх роль у проектному фінансуванні».
- «Чому варто звернутись до банку при пошуку ресурсів для фінансування проекту?»
- «Що відрізняє банківське проектне фінансування від кредитної діяльності?»
- «Які причини обумовлюють участь банків в проектному фінансуванні?»
- «Найбільш ефективний метод управління проектними ризиками».

Завдання 3

Опрацюйте матеріал та письмово зробіть висновки щодо діяльності ЄБРР в Україні

«ЄБРР планує реалізувати в Україні понад 150 проектів для підтримки малого і середнього бізнесу.

Найбільший інвестор України – Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) планує цього року реалізувати в нашій країні близько 160 проектів грантової підтримки для малого і середнього бізнесу (МСБ). Про це повідомляє видання УНІАН з посиланням на керівника цього напрямку в Україні Катерину Рігг.

"Ми продовжуємо глибше йти в секторальних напрямках і працюємо більше над тренінгами, модульними курсами. Наприклад, в аграрному секторі великий бізнес буде працювати з університетами, щоб організувати курси підвищення кваліфікації", - повідомила представниця ЄБРР.

За її словами, з 2010 року кількість консалтингових проектів, які супроводжував банк для трансформації МСБ досягла тисячі, і найактивнішими стали компанії харчової промисловості та торгівлі.

Завдяки цим проектам було створено понад п'ять тисяч робочих місць, близько 60% компаній зазначили зростання обороту в рази, 19% компаній вийшли на експорт, а 44% компаній по завершенню першого проекту звернулися за консультаційною підтримкою повторно.

У банку пояснили, що претендувати на підтримку ЄБРР можуть офіційно зареєстровані компанії з хорошою діловою репутацією, штатом від 10 до 250 співробітників, що працюють понад два роки та більш ніж на 50% належать громадянам України.

Підтримка передбачає часткову компенсацію фінансових витрат на послуги рекомендованого ЄБРР консультанта до 50% при роботі з місцевими консультантами, що дозволяє бізнесу в середньому заощадити 6-7 тисяч євро.

Довідково:

ЄБРР є найбільшим міжнародним фінансовим інвестором в Україні. З початку діяльності в країні у 1993 році банк взяв на себе сукупні зобов'язання по наданню близько 12 мільярдів євро в межах близько 400 проектів.

У 2016 році ЄБРР підписав угоду з Євросоюзом, яка передбачає отримання банком 40 мільйонів євро для фінансування інформаційно-консультаційної підтримки малого та середнього бізнесу в Україні. В межах цього проекту ЄБРР відкрив у нашій країні 15 регіональних центрів інформаційної підтримки бізнесу.»²⁰

1. На основі наведеної інформації «ЄБРР реалізує в Україні більше 100 проектів підтримки бізнесу»²¹ наведіть можливості участі вітчизняних підприємств у грантах ЄБРР.
2. Проаналізуйте тенденції розвитку співробітництва України та ЄБРР на основі наукової статті²² та зробіть прогноз щодо можливих напрямків розвитку цього співробітництва.

²⁰ ЄБРР планує реалізувати в Україні понад 150 проектів для підтримки малого і середнього бізнесу. URL : <https://eu-ua.org/novyny/yebr-planetu-realizuvaty-v-ukrayini-ponad-150-proektiv-dlya-pidtrymky-malogo-i-serednogo> (дата звернення : 12.10.2022 р.)

²¹ ЄБРР реалізує в Україні більше сотні проектів підтримки бізнесу. URL : <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2019/02/19/645426/> (дата звернення : 18.08.2022 р.)

²² Іванов С.М., Клименко К.В. Співробітництво України та ЄБРР : тенденції розвитку. Наукові праці НДФІ. 2016, №3 (76). С. 5-23. URL : https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjXl6Pg4-IAhViv4sKHxe5ARcQFjACegQIARAC&url=http%3A%2F%2Ffirbis-nbu.gov.ua%2Fcgi-bin%2Fopac%2Fsearch.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2FNpdfi%255F2016%255F3%255F2%252Epdf&usg=AOvVaw02cEj8hBX-Y2wVwK7jRvye (дата звернення : 29. 10. 2022 р.)

Завдання 4.

Прочитайте наведений матеріал та дайте письмові відповіді на запитання:
Як отримати європейський грант на розвиток (за матеріалами компанії KPMG)

Після набрання чинності Угоди про асоціацію між Україною та ЄС українські підприємства отримали можливість подавати свої проекти на розгляд до фондів Європейського Союзу.

Спектр тем, на які можна отримати гранти, достатньо широкий – від проведення науково-дослідницьких робіт і впровадження нових технологій до реконструкції парків, розвитку зеленого туризму та відновлення культурної спадщини. Проте українські підприємства не використовують повністю існуючий потенціал фінансування через низький рівень поінформованості про такі можливості.

Які програми існують

У рамках ЄС наразі існує низка програм, які можуть бути використані малими та середніми підприємствами України для втілення своїх проектів на регіональному рівні завдяки отриманню додаткового фінансування з фондів ЄС. Серед таких програм можна виділити такі:

- *Програма досліджень та інновацій Horizon 2020, що передбачає надання додаткового фінансування на дослідницькі та інноваційні проекти. Загальний семирічний бюджет програми у рамках ЄС на період 2014-2020 років – €80 млрд.*

- *Програма конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу COSME, що надає доступ до кредитів та інструментів фінансування для підприємств малого і середнього бізнесу. Загальний семирічний бюджет у рамках ЄС – €2,3 млрд.*

- *Освітня, навчальна і молодіжна програма Erasmus+ включає ознайомчі поїздки, обмін передовим досвідом, академічні програми для студентів, викладачів вищих навчальних закладів тощо. Загальноєвропейський бюджет програми – €14,7 млрд.*

- *Програма екологічних досліджень та запобігання зміні клімату LIFE надає гранти та інструменти додаткового фінансування на інноваційні проекти і проекти реалізації передових практик. Загалом програмою передбачено €3,4 млрд на сім років.*

- *Програма Creative Europe спрямована на надання грантів на культурні та медіа-проекти. Протягом семи років для цих цілей виділено €1,46 млрд.*

За умови виконання певних умов щодо прийнятності до отримання фінансування – розмір підприємства, кількість працівників, річний оборот,

валюта балансу, напрям діяльності підприємства, – українські компанії можуть брати участь майже в усіх програмах додаткового фінансування ЄС. Передусім можна отримати допомогу на програми, які є пріоритетами ЄС. До них належать науково-дослідні роботи, інновації, енергетика і захист навколишнього середовища.

Також розроблено спеціальні програми, що сприятимуть заохоченню співпраці між бізнесом і науковцями та втіленню в життя рішень у галузі охорони навколишнього середовища. Розмір підтримки за цими програмами – до 70% дозволених витрат проекту, залежно від програми підтримки, розташування проекту та розміру підприємства.

Наймасштабнішою програмою ЄС, яка присвячена дослідженням та інноваціям, є Horizon 2020. У ній можуть брати участь підприємства, які розроблюють певний проект, наприклад, у партнерстві з дослідницькими організаціями, науковими закладами, асоціаціями, об'єднаннями, органами місцевого самоврядування. Пріоритетними напрямками фінансування є дві основні програми – "Лідерство у промисловості" та "Соціальні виклики". Гарною новиною є те, що в Україні вже є успішні приклади отримання фінансування в рамках Horizon 2020. Загалом протягом останніх двох років 110 українських організацій отримали додаткове фінансування своїх проектів, з них 13 виступають координаторами проектів і ще 97 беруть участь у проектах у складі консорціумів учасників.

Умови отримання фінансування

Щоб отримати таке фінансування, необхідно розробити чіткий план дій – проект – у якому, власне, будуть чітко розписані мета і завдання проекту, очікувані результати та строки виконання, бюджет, бенефіціари, зацікавлені сторони проекту тощо. Кожен такий проект повинен базуватися на стратегії розвитку підприємства, регіону, країни.

Позитивне рішення щодо виділення гранту залежить від самого проекту, напряму діяльності та якості підготовки проекту. Чим краще розроблено проект, тим вищим буде рівень його підтримки на етапі визначення переможців. А для отримання співфінансування вашого проекту необхідно, по-перше, розробити концепцію вашого продукту, по-друге – написати проект для отримання додаткового фінансування. По-третє – знайти відповідну програму/інструмент додаткового фінансування. Останнім кроком є

заповнення конкурсної заявки на основі вже написаного проекту і подання її на розгляд²³.

Питання:

1. Які саме проекти зараз діють в Україні від ЄС? В якому напрямку/сфері/галузі вони представлені найбільше?
2. Яка програма ЄС в Україні є наймасштабнішою? Чому вона присвячена?
3. Які головні вимоги висуваються, за думкою експертів KPMG, до проектів задля їх успіху?

Завдання 5.

У Додатку А наведено грантову заявку для підприємств малого бізнесу, яка подається до Європейського Банку Реконструкції та Розвитку. Уважно прочитайте заявку та заповніть її під ваше підприємство.

Задачі для самостійного опрацювання та розв'язання

Задача 1. Визначте середньозважену капіталу компанії за наступними даними:

№	Джерело капіталу	Частка у загальній сумі джерел, %	Вартість капіталу, % річних
1	Акціонерний капітал	70,0	16,93
2	Довгострокові боргові зобов'язання	30,0	12,38

Як зміниться значення WACC, якщо частка акціонерного капіталу знизиться до 63% або 52%? Ставка податку на прибуток – 18%.

Задача 2. Визначте середньозважену капіталу компанії за наступними даними:

№	Джерело капіталу	Сума, грн.	Вартість капіталу, % річних
1	Звичайні акції	18230	15,23
2	Привілейовані акції	2938	13,60

²³ Як отримати європейські гранти на розвиток. Офіційний сайт KPMG. URL : <https://home.kpmg/ua/uk/home/media/press-releases/2018/07/yak-otrimati-evropeiskie-granti-na-rozvitok.html> (дата звернення : 15.10.2022 р.)

3	Облігаційна позика	4208	11,02
4	Довгостроковий кредит	1678	11,02
5	Короткостроковий кредит	450	15,54
	Ставка податку на прибуток – 18%		

Задача 3. На основі таблиці визначити частку капіталу в сумі, а також середньозважену вартість капіталу. Визначити, який варіант співвідношення є оптимальним.

№	Показник	Варіанти розрахунків				
		1	2	3	4	5
1	Загальна сума капіталу	4000	4000	4000	4000	4000
2	Власний капітал: - Сума; - Частка в загальній величині капіталу.	3000	2600	2200	2000	1800
3	Позиковий капітал: - Сума; - Частка в загальній величині капіталу.	1000	1400	1800	2000	2200
4	Чистий прибуток	420	378	352	300	276
5	Ставка відсотків за кредит, %	12	12	12	12	12

Задача 4. Контрольний пакет акцій компанії «Веселка» має намір придбати великий європейський холдинг. Після поглинання буде проведена зміна менеджменту компанії, і структура капіталу буде рефінансована до цільової ($W_d = 48\%$, $W_E = 52\%$). Аналіз ринку показує, що ринкова вартість позикового капіталу за боргами, які залучаються холдингом, може навіть знизитися (у зв'язку з новим рейтингом) до 14,0%, а вартість власного капіталу дорівнюватиме 16,2%. Якою буде середньозважена вартість капіталу? Ставка податку на прибуток – 18%.

Задача 5. Акціонерний капітал підприємства складається з простих акцій. Кількість акцій — 100 000 шт., балансова вартість акції — 85 грн. Обсяг позикового капіталу — 2 000 000 грн. Вартість акціонерного капіталу — 15 %, позикового — 13 %. Ставка податку на прибуток підприємства — 18 %. Визначити середньозважену вартість капіталу (WACC) та дивіденди, сплачені на одну акцію, якщо дохід до виплати процентів та податків становить 3 670 000

грн. Весь прибуток розподіляється серед акціонерів у вигляді дивідендів. Як зміниться WACC і дивіденд у розрахунку на акцію, якщо підприємство викупить за балансовою вартістю 25 % акцій і на таку саму суму випустить і розмістить облигації. Як передбачають менеджери підприємства, вартість акціонерного капіталу при цьому зросте до 17 %, а позикового — до 14 %.

Задача 6. За наведеними в таблиці даними розрахувати ефект фінансового левериджу для підприємств А, Б, В.

№	Показники	Підприємства		
		А	Б	В
1.	Середня сума всього капіталу, який використовується підприємством, тис. грн	2000	2000	2000
2.	Середня сума власного капіталу, тис. грн	2000	1800	1500
3.	Середня сума позикового капіталу, тис. грн	—	200	500
4.	Сума валового прибутку (без урахування витрат з виплати відсотків за кредит) тис. грн	400	400	400
5.	Коефіцієнт валової рентабельності активів, %	20	20	20
6.	Середній рівень відсотків за кредит, %	12	12	12
7.	Сума відсотків за кредит, яка сплачена за використання позикового капіталу		?	?
8.	Сума валового прибутку з урахуванням витрат з виплати відсотків за кредит, тис. грн	?	?	?
9.	Ставка податку на прибуток, %	0,18	0,18	0,18
10.	Сума податку на прибуток	?	?	?
11.	Сума чистого прибутку, який залишається у підприємства після сплати податку, тис. грн	?	?	?
12.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу або коефіцієнт фінансової рентабельності, %	?	?	?
13.	Приріст рентабельності власного капіталу у зв'язку з використанням позикового капіталу, %	?	?	?

Задача 7. Порівняйте ефективність використання позикового капіталу компанією «Suzuki International» за 2017 і 2018 року. У 2017 році прибуток до сплати відсотків і податків (ЕВІТ) компанії склала 5 639 тис. дол. США, а в 2018 році 6 933 тис. дол. США. Власний капітал у 2017 році склав 12.7 млн. дол. США і 14.8 млн. дол. США відповідно в 2018 році. Позиковий капітал у 2017 році дорівнював 18.5 млн. дол. США і 20.7 у 2018 році. Середньозважена ціна позикових ресурсів - 7.7% у 2017 році і 6,4% в 2018 році. Темп інфляції 3.0% у 2017 році і 3,6% в 2018 році, рівень оподаткування 18% і 19,5% відповідно в 2017 і 2018 роках.

Задача 8. Підприємство розглядає два проекти з початковими інвестиціями 10000 грн. та наступними грошовими надходженнями:

Рік	Проект А, сума надходжень, грн.	Проект Б, сума надходжень, грн.
1	6500	3500
2	3000	3500
3	3000	3500
4	1000	3500

Необхідно розрахувати NPV, IRR, термін окупності при нормі дисконту 12% для обох проектів та обрати найбільш вигідний. Розрахунки треба зробити самостійно, а також за допомогою MS Excel за допомогою функцій NPV (рос. - ЧПС), IRR (рос. ВСД).

Розрахуйте за тими самими надходження, але з нормою дисконту 20%, 15%.

Задача 9. Підприємство розглядає два проекти з початковими інвестиціями 10000 грн. та наступними грошовими надходженнями:

Рік	Проект А, сума надходжень, грн.	Проект Б, сума надходжень, грн.
1	5000	1000
2	4000	3000
3	3000	4000
4	1000	6000

Необхідно розрахувати NPV, IRR, термін окупності при нормі дисконту 10% для обох проектів та обрати найбільш вигідний. Розрахунки треба зробити самостійно, а також за допомогою MS Excel за допомогою функцій NPV (рос. - ЧПС), IRR (рос. ВСД).

Розробіть таблицю по розрахунку NPV з нормами дисконту від 0 до 20% та зробіть висновки, на якому етапі проекти мають від'ємне NPV.

Задача 10. Підприємство «Успіх» бере кредит 50000 грн. в банку VBA під 14% річних терміном на 2 роки. Необхідно розрахувати суму ануїтету, який буде підприємство виплачувати щомісячно банку та суму переплати за кредитом наприкінці терміну. В MS Excel розрахунок суми ануїтету можна зробити за допомогою функції PMT (ПЛТ).

Приклад модульних контрольних робіт

Варіант 1

1. Дайте визначення поняттю «проект», «проектне фінансування».
2. Визначте середньозважену вартість капіталу компанії за наступними даними:

№	Джерело капіталу	Сума, грн.	Вартість капіталу, % річних
1	Звичайні акції	19230	17,93
2	Привілейовані акції	2453	15,90
3	Облігаційна позика	4332	11,82
4	Довгостроковий кредит	1657	11,98
5	Короткостроковий кредит	400	16,54
	Ставка податку на прибуток – 18%		

3. Напишіть есе на тему «Найбільш інвестиційно привабливий бізнес в Україні».

Варіант 2

1. Опишіть середовище бізнес-проекування та учасників проекту, в т.ч. за РМВОК.
2. Розв'яжіть задачу: Контрольний пакет акцій компанії «Щастя» має намір придбати великий європейський холдинг. Після поглинання буде проведена зміна менеджменту компанії, і структура капіталу буде рефінансована до цільової ($W_d = 45\%$, $W_E = 55\%$). Аналіз ринку показує, що ринкова вартість позикового капіталу за боргами, які залучаються холдингом, може навіть знизитися (у зв'язку з новим рейтингом) до 13%, а вартість власного капіталу дорівнюватиме 17%. Якою буде середньозважена вартість капіталу? Ставка податку на прибуток – 18%.
3. Напишіть есе на тему «Які з джерел фінансування бізнесу є найбільш придатними в Україні?».

Тестові завдання для самостійної роботи студентів

1. Згідно РМВОК, проект це:

1. Це тимчасовий захід, спрямований на створення унікального продукту, послуги або результату.
2. Обмежена часовими рамками діяльність, що має визначений початок та кінець, зазвичай обмежений датою, але також може обмежуватись фінансуванням або досягненням результатів.
3. Це комплекс взаємопов'язаних заходів, розроблених для досягнення певних цілей протягом заданого часу при встановлених ресурсних обмеженнях.
4. Це процес створення проекту, прототипу майбутнього об'єкта, стану та способів його виготовлення.

2. Бізнес-проект – це:

1. Діяльність підприємства щодо розробки та реалізації бізнес-проекту.
2. Підприємницька, комерційна чи будь-яка інша діяльність, що не може суперечити закону і спрямована на отримання прибутку.
3. Комерційний проект, реалізація якого спрямована на досягнення унікальних цілей і завдань та отримання економічних вигід його власником.
4. Будь-який проект, який спрямований на отримання суспільних благ.

3. Проект, який включає цільові програми розвитку регіонів, галузей та інших утворень – це:

1. Монопроект.
2. Мультипроект.
3. Мегапроект.
4. Масштабний проект.

4. РМВОК це:

1. Стандарт з управління проектами.
2. Керівництво з управління проектами.
3. Уніфіковані правила з управління проектами.
4. Класифікатор з управління проектами.

5. Бенефіціар проекту – це:

1. Частина проектної команди, що бере участь в управлінні.
2. Учасник проекту, який є носієм основної ідеї проекту та ініціативи його реалізації.

3. Організація, співробітники якої безпосередньо залучені у виконання проектних робіт.

4. Фізична або юридична особа, в інтересах якої реалізується проект.

6. Згідно підходу Світового банку, життєвий цикл проекту складається з наступних фаз:

1. Ініціації, планування, реалізації та завершення.

2. Передінвестиційна, інвестиційна, постінвестиційна фази.

3. Проектування та реалізації.

4. Ініціації, планування, реалізації, моніторинг та контроль, заключна фази.

7. За відносинами власності джерела фінансування бізнес-проектів розділяють на:

1. Державні інвестиційні ресурси, інвестиційні ресурси суб'єктів господарювання, інвестиційні ресурси іноземних інвесторів.

2. Власні, залучені, позикові.

3. За рахунок коштів державного, обласного та місцевого бюджетів, за рахунок коштів суб'єктів господарювання, іноземні інвестиції в різних формах.

4. Акціонерні, державні, спільні.

8. Що відносять до позикових джерел фінансування?

1. Емісія акцій, благодійні внески, краудфандинг, кошти бізнес-ангелів.

2. Прибуток підприємства, амортизація, страхові суми відшкодування.

3. Емісія облігацій фірми; цільовий державний кредит, спрямований на конкретний вид інвестування; податковий кредит; інвестиційний лізинг.

4. Венчурне фінансування, консорціумне фінансування, грантове фінансування.

9. Яким видом капіталу є акціонування як метод фінансування бізнес-проектів?

1. Власним.

2. Залученим.

3. Позиковим.

4. Кредитним.

10. Акції, які дають власникові переважне право на одержання дивідендів, а також на пріоритетну участь у розподілі майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, є:

1. Іменними.
2. Простими.
3. На пред'явника.
4. Привілейовані.

11. Інвестиційний кредит – це:

1. Залучення капіталу шляхом емісії простих та привілейованих акцій, що розміщуються серед юридичних та фізичних осіб.
2. Економічні відносини між кредитором і позичальником з приводу фінансування інвестиційних заходів на засадах повернення і, як правило, з виплатою відсотка.
3. Передача активів у грошовій або натуральній формі на певний обумовлений час.
4. Це об'єднання кількох позик в одну, коли облігації раніше випущених кількох позик обмінюються на облігації нової позики.

12. Емісія облігацій є різновидом:

1. Акціонування.
2. Інвестиційного кредиту.
3. Краудфандингу.
4. Еккаутингу.

13. Груповий лізинг – це:

1. За якого використовуються кошти акціонерів, банків, що зменшує ризик лізингодавця, лізингоотримувача та посередника.
2. За якого виробник або продавець майна самостійно здає об'єкт у лізинг (фактично в одній особі поєднуються постачальник і лізингодавець, інколи кажуть про лізинг власника).
3. Склад учасників якого не відрізняється від складу контрагентів прямого лізингу, але майно здається в лізинг тій самій особі, в якій воно було закуплене.
4. За якого передання майна відбувається через посередників.

14. За рівнем окупності майна розрізняють:

1. Фінансовий та операційний лізинг.

2. Лізинг із грошовою формою платежів, лізинг із компенсаційним платежем, лізинг за умов змішаного платежу.

3. Лізинг за рахунок власних коштів, лізинг за рахунок кредитування спеціалізованих установ, пайовий лізинг.

4. Чистий лізинг, лізинг з послугами.

15. Що виступає основним державним джерелом фінансування інвестиційних проектів?

1. Податки, які надходять від громадян України.

2. Фінансові засоби, які отримано від інших держав.

3. Державні облігаційні позики.

4. Кошти Державного бюджету України та кошти місцевих бюджетів.

16. Що є особливістю державного інвестиційного кредиту?

1. Цільова спрямованість у пріоритетні види діяльності та пільговий характер оподаткування.

2. Є можливість списання боргу позичальнику.

3. Держава узгоджує з позичальником умови надання та повернення кредитів.

4. Його можна отримати в будь-якому банку України.

17. До альтернативних джерел фінансування відносять:

1. Акціонування, випуск облігацій.

2. Лізинг, амортизаційні відрахування.

3. Венчурне фінансування, бізнес-ангели.

4. Банківські кредити, державні інвестиційні кредити.

18. Бізнес-ангели – це:

1. Підприємство (зазвичай невелике), діяльність якого пов'язана з розробкою нових видів продукції, послуг, технологій, які ще не відомі споживачеві, але мають великий ринковий потенціал, що пов'язано з великим ступенем ризику їх просування на ринку.

2. Багаті люди, які вкладають кошти в бізнес стартапу, як правило в обмін на конвертований борг або частку в компанії.

3. Грошові або інші засоби, що передаються громадянами та юридичними особами (в тому числі іноземними), а також міжнародними організаціями для

проведення конкретних наукових досліджень, розробки законопроектів, підготовки кадрів та інших проектів на умовах, передбачених грантодавцем.

4. Підприємці, які виступають спонсорами проекту без зворотних вимог.

19. Краудфандинг відносять до:

1. Альтернативного джерела фінансування бізнес-проектів.
2. Власного джерела фінансування бізнес-проектів.
3. Позикового джерела фінансування бізнес-проектів.
4. Традиційного джерела фінансування бізнес-проектів.

20. Вартість інвестиційних ресурсів – це:

1. Ціна, яку сплачує власник інвестиційного проекту за залучення капіталу (ресурсів) з різних джерел.
2. Співвідношення власних і позикових коштів довгострокового характеру.
3. Загальна сума коштів, яку потрібно сплатити за використання певного обсягу залучених на ринку капіталу фінансових ресурсів, виражена у відсотках до цього обсягу.
4. Ціна залучених джерел фінансування проекту.

21. Чи відбувається коригування вартості довгострокових кредитів на ставку податку на прибуток? Якщо так, то чому?

1. Ні, податок на прибуток не враховується при визначення вартості кредиту.
2. Ні, податок на прибуток вже включений у відсоткову ставку.
3. Так, так як відсотки за користування кредитами включаються в собівартість продукції, що зменшує розмір оподаткованого прибутку.
4. Так, тому що така формула вартості кредитів.

22. Що являє собою Середньозважена вартість капіталу (WACC)?

1. Характеризує рівень витрат (у відсотках), які щорічно має нести підприємство за можливість реалізації проекту завдяки залученню фінансових ресурсів на довгостроковій основі.
2. Середнє значення усіх вартостей капіталу, який залучений в бізнес-проект.
3. Показник фінансової незалежності підприємства.
4. Показник фінансової стійкості підприємства.

23. За якою функцією розраховується показник NPV в MS Excel?

1. NPV (ЧПС).
2. IRR (ВВД).
3. PMT (ПЛТ).
4. SUMIF (СУММЕСЛИ).

24. За якою функцією розраховується показник IRR в MS Excel?

1. NPV (ЧПС).
2. IRR (ВВД).
3. PMT (ПЛТ).
4. SUMIF (СУММЕСЛИ).

25. За якою функцією розраховується показник ануїтету в MS Excel?

1. NPV (ЧПС).
2. IRR (ВВД).
3. PMT (ПЛТ).
4. SUMIF (СУММЕСЛИ).

26. До якої групи показників відносяться показники періоду окупності проекту, чистої приведеної вартості, внутрішньої норми доходності, прибутковості вкладень?

1. Показники прибутковості проекту.
2. Показники інвестиційної привабливості.
3. Показники рентабельності проекту.
4. Показники окупності проекту.

27. Гранична ціна капіталу (МСС) – це:

1. Ціна капіталу, коли проект є найприбутковішим.
2. Останній залучений капітал у проект.
3. Ситуація, коли залучений капітал перебільшує власний.
4. Ціна останньої грошової одиниці залученого капіталу.

28. Що відображає Ефект фінансового левериджу?

1. На скільки відсотків зміниться рентабельність власного капіталу за рахунок використання позикових коштів.
2. На скільки величина позикового капіталу перебільшує власний.

3. Величину втрат підприємства від використання залучених джерел фінансування.

4. Ефективність використання як власних, так і залучених джерел фінансування.

29. Міжнародний консорціум – це:

1. Тимчасове об'єднання господарське незалежних компаній, метою якого можуть бути різні види скоординованої підприємницької діяльності компаній.

2. Об'єднання двох або більше суб'єктів господарювання на умовах спільного розпорядження прибутками і фінансовими ресурсами, розподілу ризиків з метою досягнення конкретних (які не завжди збігаються) стратегічних цілей.

3. Передача прав виробництва продукції (робіт, послуг) однієї компанії іншій.

4. Система збирання та обробки фінансової інформації про фірму (установу), яка дає можливість скласти компетентну думку стосовно фінансового стану цієї фірми (компанії).

30. Експортний кредит постачальника – це:

1. Фінансування експортно-імпортних операцій клієнтів з використанням різних інструментів і, як правило, із залученням кредитних ресурсів на міжнародних ринках капіталу.

2. Кредит, наданий експортером іноземному імпортеру у формі відтермінування платежу за поставлений товар або надані послуги, який згодом викупить банк без можливості повернення.

3. Кредит, наданий банком іноземному імпортеру на придбання товару або надання послуги.

4. Кредит, наданий експортером іноземному імпортеру у формі відтермінування платежу за поставлений товар або надані послуги.

31. Державно-приватне підприємство – це:

1. Система відносин між державним та приватним партнерами, при реалізації яких ресурси обох об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань) між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) наявних об'єктів, які потребують залучення інвестицій, та у користуванні (експлуатації) такими об'єктами.

2. Тимчасове об'єднання господарське незалежних компаній (в тому числі й державних з приватними), метою якого можуть бути різні види скоординованої підприємницької діяльності компаній, найчастіше для спільної конкурентної боротьби за отримання замовлень і їх спільного використання.

3. Об'єднання двох або більше суб'єктів господарювання на умовах спільного розпорядження прибутками і фінансовими ресурсами, розподілу ризиків з метою досягнення конкретних (які не завжди збігаються) стратегічних цілей.

4. Підприємство, засноване на базі об'єднання майна різних власників.

32. Концесія – це:

1. Тимчасове об'єднання господарське незалежних компаній (в тому числі й державних з приватними), метою якого можуть бути різні види скоординованої підприємницької діяльності компаній.

2. Об'єднання двох або більше суб'єктів господарювання на умовах спільного розпорядження прибутками і фінансовими ресурсами, розподілу ризиків з метою досягнення конкретних (які не завжди збігаються) стратегічних цілей.

3. Підприємство, засноване на базі об'єднання майна різних власників.

4. Передача об'єкту концесії на умовах, визначених в концесійному договорі, який укладається на строк не менше 10 років та не більше 50 років.

33. Об'єктом концесії може виступати:

1. Будівництво та експлуатація автомобільних доріг, шляхів сполучення, вантажних і пасажирських портів, аеропортів; комунальне господарство.

2. Приватні металургійні та машинобудівні заводи.

3. Великі фінансові групи.

4. Великі приватні промислові об'єкти.

34. Різновид банківського кредитування інвестиційних проектів, при якому кредитор бере на себе частково або повністю ризики, пов'язані з їх реалізацією – це:

1. Банківський кредит з пільговою ставкою відсотку.

2. Операції факторингу.

3. Проектне фінансування.

4. Експортний комерційний кредит.

35. Які з цих інституцій відносяться до групи Світового банку?

1. БАГІ, МАР, МБРР.
2. ЄС, ЄЕС, ОЕСР.
3. МВФ, ООН, ЮНІДО.
4. ЄС, НАТО, ООН.

36. Експортно-кредитне агентство (ЕКА) – це:

1. Багатостороння організація, яка складається з п'яти тісно пов'язаних між собою установ.
2. Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій.
3. Європейський банк реконструкції і розвитку.
4. Державна або квазідержавна фінансова інституція, яка сприяє розвитку зовнішньої торгівлі.

37. Програма Erasmus+ - це:

1. Освітня, навчальна і молодіжна програма.
2. Програма досліджень та інновацій.
3. Програма конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу.
4. Надання грантів на культурні та медіа-проекти.

38. Програма Horizon 2020 – це:

1. Освітня, навчальна і молодіжна програма.
2. Програма досліджень та інновацій.
3. Програма конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу.
4. Надання грантів на культурні та медіа-проекти.

39. Програма COSME – це:

1. Освітня, навчальна і молодіжна програма.
2. Програма досліджень та інновацій.
3. Програма конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу.
4. Надання грантів на культурні та медіа-проекти.

40. Програма Creative Europe – це:

1. Освітня, навчальна і молодіжна програма.
2. Програма досліджень та інновацій.
3. Програма конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу.
4. Надання грантів на культурні та медіа-проекти.

41. Передумовою розвитку проектної форми фінансування не є:

1. конкуренція інвесторів за найбільш вигідне вкладення капіталу на довгостроковій основі, в тому числі і в ризикові проекти;
2. активізація діяльності приватного сектора у сфері традиційно-державних послуг за допомогою укладення концесійних угод;
3. необхідність залучення довгострокових фінансових ресурсів у величезних обсягах та об'єднання великих інвесторів;
4. відмова держави від участі у фінансуванні високоризикових проектів.

42. Відмінною характеристикою проектного фінансування є:

1. зниження ризику досягається здебільшого шляхом залучення в якості учасника страхової компанії;
2. банк здійснює вкладення коштів на умовах кредитування «з повним регресом» на позичальника;
3. основним об'єктом оцінки є кредитоспроможність інвесторів;
4. єдиним джерелом покриття боргу за кредитом є дохід від інвестиційного проекту.

43. Єдиним джерелом покриття боргу у проектній формі фінансування є:

1. банківський кредит;
2. страхове відшкодування;
3. дохід від реалізації інвестиційного проекту;
4. дотації держави.

44. Спосіб мобілізації з різних джерел фінансування інвестиційних ресурсів або комплексне використання різних методів фінансування конкретного проекту й оптимального розподілу пов'язаних з ним ризиків – це:

1. концесійна угода;
2. проектне фінансування;
3. банківський кредит;
4. тендери.

45. До способів мобілізації фінансових ресурсів для проектної форми фінансування не належать:

1. кошти власне підприємства;

2. випуск цінних паперів;
3. пайові внески;
4. страхове відшкодування.

46. Залежно від способу залучення позикових ресурсів виділяють такі форми організації проектного фінансування:

1. паралельне і послідовне;
2. незалежне і спільне;
3. паралельне і спільне;
4. незалежне і послідовне.

47. Яку назву має спосіб організації проектного фінансування із залученням позикових коштів, відповідно до якого кожен банк укладає з позичальником окрему кредитну угоду:

1. паралельне;
2. незалежне;
3. спільне;
4. послідовне.

48. Спосіб залучення позикових коштів, відповідно до якого вся відповідальність покладається на фінансово-кредитну організацію, називається:

1. «з повним регресом»;
2. «з частковим регресом»;
3. «без регресу»;
4. незалежне.

49. Непрямими учасниками проектного фінансування виступають:

1. держава, страхові компанії, покупці;
2. ініціатор, замовник, інвестор;
3. керівник проекту, команда проекту, керівник компанії;
4. держава, замовник, керівник проекту.

50. Автором головної ідеї бізнес-проекту, попереднього обґрунтування пропозицій щодо реалізації є:

1. інвестор;
2. замовник;

3. керівник проекту;
4. ініціатор.

51. Основний учасник, для якого здійснюється проект, зацікавлений у реалізації проекту та досягненні результатів, який є власником, користувачем результатів проекту – це:

1. замовник;
2. ініціатор;
3. проектна компанія;
4. інвестор.

52. Учасником, який надає кошти у користування або гарантує надходження від третіх осіб і не бере активної участі у реалізації проекту, є:

1. банк;
2. проектна компанія;
3. замовник;
4. інвестор.

53. Вкажіть основного учасника проекту, який має безпосереднє відношення до об'єкта фінансування:

1. держава;
2. покупець;
3. страхова компанія;
4. ініціатор.

54. Залежно від способу розподілу ризиків між кредитором і позичальником виділяють такі види кредитів:

1. паралельні, послідовні, спільні;
2. «без регресу», «з регресом», «з повним регресом»;
3. довгострокові, середньострокові, короткострокові;
4. стандартні, нестандартні.

55. Для послідовного проектного фінансування характерним є:

1. кожен банк укладає з позичальником окрему кредитну угоду, виділяється один банк, який виконує функції координації фінансування проекту;
2. кожен банк укладає з позичальником окрему кредитну угоду і фінансує кожен свою частину інвестиційного проекту;

3. кожен банк укладає з банком агентом певну угоду з фінансування проекту, виділяється один банк, який виконує функції кредитора;

4. один банк ухвалює рішення про вибір проекту і є ініціатором кредитних відносин, після видачі позики він передає свої вимоги іншому кредитору.

56. Переважною тенденцією розвитку проектного фінансування в розвинених країнах є:

1. великий досвід зарубіжних банків у цій сфері;
2. розвинений фондовий ринок;
3. використання і розуміння проектного фінансування як усієї сукупності джерел і методів фінансування інвестиційних проектів;
4. участь держави в проектному фінансуванні.

57. Проект може розподілятися на окремі проекти для:

1. залучення більш довгострокових кредитів;
2. ослаблення контролю за реалізацією всього проекту;
3. ефективного використання всього спектру позикових інструментів з різним ступенем участі в ньому контролю з боку кредиторів;
4. посилення контролю з боку держави.

58. Проект браунфілд – це:

1. проект, який передбачає проектування та побудову активу у місці, де раніше не існувало інфраструктури чи будівлі;
2. проект, який базується на існуючому активі, що потребує вдосконалення, ремонту чи розширення (наприклад, територія, де вже існує будівля або споруда);
3. проект, який потребує суттєвого доопрацювання;
4. проект, який не пройшов експертизу.

59. До фінансових установ, які беруть участь у проектному фінансуванні можна віднести:

1. банки;
2. лізингові компанії;
3. страхові компанії;
4. усі відповіді правильні.

60. Лізингові компанії – це:

1. суб'єкти інвестиційної діяльності, які виконують посередницькі функції в проектному фінансуванні;
2. суб'єкти інвестиційної діяльності, які надають страхові послуги;
3. суб'єкти інвестиційної діяльності, які здійснюють діяльність, пов'язану з об'єднанням грошових коштів інвесторів з метою отримання прибутку;
4. суб'єкти інвестиційної діяльності, які здійснюють вкладення коштів у різні види активів.

61. Перевагами консорціумного (синдиковано) кредитування є:

1. диверсифікація (розподіл) ризиків, можливість взаємовідносин тільки з одним банком;
2. забезпечує використання альтернатив фінансових можливостей, більша кооперація для позичальника;
3. додаткова експертиза проекту, зокрема після надання фінансування;
4. низька ціна кредитування.

62. До функцій комерційних банків у проектному фінансуванні не належить:

1. мобілізаційна;
2. експертна;
3. регулююча;
4. контрольна.

63. Операція, в результаті якої під інвестиційний кредит здійснюється випуск цінних паперів, називається:

1. андеррайтинг;
2. сек'юритизація;
3. лізинг;
4. факторинг.

64. Сек'юритизація – це:

1. операції з надання банком інвестиційного кредиту для фінансування проекту з наступною реалізацією активів іншому кредитору;
2. обслуговування усіх фінансових потоків, пов'язаних із реалізацією проекту;
3. покупка або гарантування покупки цінних паперів за умови розміщення на ринку;

4. об'єднання капіталів декількома інвесторами на основі стратегічних альянсів, консорціумів, картелів та синдикатів.

65. У процесі аналізу проекту не розраховується такий коефіцієнт:

1. леверидж;
2. коефіцієнт покриття терміну кредиту;
3. коефіцієнт ефективності процентної ставки за залученими коштами;
4. коефіцієнт ефективності проекту.

66. Спосіб об'єднання капіталів кількох інвесторів на основі створення стратегічних альянсів, консорціумів, картелів, синдикатів, трестів і т. п. – це:

1. злиття;
2. поглинання;
3. консорціумне фінансування;
4. спільне фінансування

67. У світовій практиці до жорстких видів інтеграції капіталу належить:

1. трест;
2. асоціація;
3. консорціум;
4. стратегічний альянс.

68. У світовій практиці до м'яких видів інтеграції капіталу не належить:

1. концерн;
2. асоціація;
3. консорціум;
4. стратегічний альянс.

69. До особливостей об'єднання підприємств в Україні не зараховують:

1. об'єднання підприємств – юридичних осіб;
2. об'єднання підприємств – фізичних осіб;
3. підприємства функціонують на основі установчого договору та статуту;
4. підприємства створюються у формі асоціацій, корпорацій та інших форм об'єднань, передбачених законодавством України.

70. Суб'єкт господарювання, який володіє контрольним пакетом акцій дочірнього підприємства – це

1. холдингова компанія;
2. корпорація;
3. материнська компанія;
4. асоціація.

71. У рамках ФПГ банк може виконувати роль:

1. фінансового центру;
2. розрахункового центру;
3. консалтингового центру;
4. центру для здійснення довірчого управління.

72. Поступка державою на певних умовах своїх майнових прав на окремі види господарської діяльності приватним компаніям – це:

1. урядові пільги;
2. концесія;
3. націоналізація;
4. приватизація.

73. Особливостями концесії є:

1. державне регулювання діяльності та контроль за її здійсненням;
2. платне використання об'єкту концесії;
3. взаємовигоди сторін;
4. усі відповіді правильні.

74. З міжнародних фінансових інститутів не бере участь у проектному фінансуванні:

1. Міжнародний банк реконструкції та розвитку;
2. Міжнародна фінансова корпорація;
3. ЄБРР;
4. фонд «Євразія».

75. Який міжнародний фінансовий інститут здійснює кредитування із використанням системних позик та інвестиційних кредитів:

1. МБРР;

2. ЄБРР;
3. БАГІ;
4. міжнародна фінансова компанія.

76. Ознакою державно-приватного партнерства не є:

1. забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера;
2. середньо- і довготривалість відносин;
3. передача приватному партнеру частини ризиків;
4. внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства.

77. До основних принципів здійснення державно-приватного партнерства не належать:

1. перевага державних інтересів над приватними;
2. незмінність протягом усього терміну дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, цільового призначення та форми власності об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності чи належать Автономній Республіці Крим, переданих приватному партнеру;
3. справедливий розподіл між державним та приватним партнерами ризиків, пов'язаних із виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства;
4. визначення приватного партнера на конкурсних засадах.

78. Об'єктами державно-приватного партнерства не можуть бути:

1. об'єкти, що перебувають у державній або комунальній власності чи належать Автономній Республіці Крим;
2. існуючі, зокрема відтворювані (шляхом реконструкції, модернізації, технічного переоснащення) об'єкти, у тому числі ділянки надр;
3. створювані чи придбані об'єкти;
4. об'єкти, що перебувають у приватній власності.

79. Державно-приватне партнерство не застосовується в таких сферах:

1. пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування, крім таких, що здійснюються на умовах угод про розподіл продукції;
2. машинобудування;
3. охорона здоров'я;

4. оптова торгівля.

80. Державно-приватне партнерство не застосовується в таких сферах:

1. збір, очищення та розподілення води;
2. оброблення відходів;
3. управління нерухомістю;
4. металургійна галузь.

81. Рішення про здійснення державно-приватного партнерства щодо об'єктів державної власності, проведення конкурсу та затвердження результатів конкурсу з визначення приватного партнера ухвалюються:

1. Кабінетом Міністрів України;
2. Верховною Радою України;
3. відомчими органами;
4. місцевими органами влади.

82. Фінансування державно-приватного партнерства може здійснюватися за рахунок:

1. фінансових ресурсів приватного партнера;
2. фінансових ресурсів, запозичених в установленому порядку;
3. коштів державного та місцевих бюджетів;
4. усі відповіді правильні.

83. З точки зору залучення власного капіталу найбільш привабливою формою організації проектної компанії є:

1. товариство з обмеженою відповідальністю;
2. повне товариство;
3. акціонерне товариство;
4. товариство з додатковою відповідальністю.

84. Основними видатками, що пов'язані з продажем акцій, є:

1. прями видатки емітента у вигляді різниці між ціною, отриманою за акції емітентом, і ціною, за якою андеррайтери продають акції;
2. видатки, що пов'язані з реєстрацією, оплатою праці юристів і аудиторів, податковими платежами, публікацією інформації про емісію;
3. видатки на організацію нової емісії;
4. всі відповіді правильні.

85. Розрахунок потреби у інвестиційних ресурсах повинен охоплювати такі стадії інвестиційного проекту:

1. тільки інвестиційну;
2. передінвестиційну, інвестиційну;
3. інвестиційну, постінвестиційну;
4. передінвестиційну, інвестиційну, постінвестиційну.

86. Який метод не належить до методів визначення потреби у інвестиційних ресурсах:

1. балансовий метод;
2. метод аналогій;
3. метод питомої капіталомісткості;
4. позабалансовий метод.

87. За балансовим методом потреба в інвестиційних ресурсах здійснюється виходячи із потреб у:

1. основних засобах і ТМЦ;
2. грошових активах;
3. інших активах;
4. всі відповіді правильні.

88. Вартість інвестиційних ресурсів – це:

1. рівень перемінних витрат, які замовник повинен нести внаслідок залучення інвестиційних ресурсів;
2. рівень регулярних витрат, які замовник повинен нести внаслідок залучення інвестиційних ресурсів;
3. рівень прямих витрат, які замовник повинен нести внаслідок залучення інвестиційних ресурсів;
4. рівень непрямих витрат, які замовник повинен нести внаслідок залучення інвестиційних ресурсів.

89. Під час оцінки вартості джерел власного капіталу не використовують показник:

1. пайового капіталу у вигляді привілейованих акцій;
2. пайового капіталу у вигляді звичайних акцій;
3. пайового капіталу у вигляді облігацій;

4. реінвестованого прибутку.

90. Процес оптимізації структури джерел інвестиційних ресурсів може здійснюватись за такими критеріями:

1. за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності;
2. за критерієм мінімізації вартості джерел інвестиційних ресурсів;
3. за критерієм мінімізації рівня ризику ліквідності;
4. всі відповіді правильні.

91. Коефіцієнт фінансового важеля показує:

1. на скільки зміниться чистий прибуток, якщо ставка виплати відсотків за кредит збільшиться на один відсоток;
2. на скільки зміниться чистий прибуток, якщо прибуток до оподаткування зміниться на один відсоток;
3. на скільки відсотків зміниться чистий прибуток, якщо прибуток до оподаткування і виплати відсотків за кредит зменшиться на один відсоток;
4. на скільки відсотків зміниться чистий прибуток, якщо прибуток до оподаткування і виплати відсотків за кредит зміниться на один відсоток.

92. За умови використання методу оптимізації джерел інвестиційних ресурсів за критерієм мінімізації ризику ліквідності активи підприємства розділяють на:

1. необоротні активи; постійна частина оборотних активів, змінна частина оборотних активів;
2. оборотні і необоротні активи;
3. матеріальні активи, нематеріальні активи, фінансові активи;
4. операційні активи та інвестиційні активи.

93. Форма розміщення замовлення на будівництво, закупівлю товарів постачальника, що здійснюється шляхом конкурсного відбору тендерної пропозиції або оферти за критеріями встановленими замовником. Це визначення:

1. об'єкта торгів;
2. тендера або торгів;
3. предмета торгів;
4. оферти.

94. Який з етапів включає загальні відомості, обсяг і предмет торгів; технічна частина у вигляді проектної документації, комерційна частина; умови участі в тендері, проект договору і т. д.:

1. організаційна підготовка;
2. розробка тендерної документації;
3. попередня кваліфікація;
4. приймання й реєстрація ofert.

95. До функцій кого з основних учасників торгів входять: виробничий збір заявок на участь у торгах, проведення попередньої кваліфікації, розробка й поширення тендерної документації, визначення переможця і т. д.:

1. замовника;
2. організатора;
3. тендерного комітету;
4. банку.

96. Яка шкала вимірювання має абсолютний нуль або фіксований початок координат:

1. номінальна або шкала найменувань;
2. порядкова або рангова шкала;
3. шкала відносин або пропорційна;
4. шкала інтервалів.

97. За якого виду тендера витрати на проведення тендера перевищують суму предмета тендерної процедури:

1. з попередньою кваліфікацією;
2. без попередньої кваліфікації;
3. відкриті тендери;
4. закриті тендери.

98. У якості причин виникнення фінансового ризику проекту можна назвати такі:

1. політичні фактори, коливання валютних курсів, державне регулювання облікової банківської ставки;
2. зростання вартості ресурсів на ринку капіталу і затримка підприємства у виході на ринок;

3. підвищення витрат виробництва, складність з репатріацією прибутку, соціальні чинники;

4. збільшення вартості обладнання, зростання витрат на зарплату, підвищення цін на сировину, енергію і комплектуючі.

99. Основними заходами з управління проектними ризиками з боку кредитора є:

1. забезпечення взаємозв'язку ризиків за проектом з умовами та структурою його фінансування;

2. залучення проектною компанією субординованих кредитів;

3. отримання податкових пільг;

4. гарантія завершення робіт по проекту.

100. Що являє собою виробничий ризик:

1. відхилення в режимі експлуатації об'єкта від заданих техніко-економічних параметрів у результаті використання неапробованих виробничих технологій;

2. виникнення збоїв у виробничому процесі – порушення ритмічності, повна зупинка виробництва, невихід об'єкта на виробничу потужність, підвищений відсоток браку;

3. зниження обсягів реалізації продукту і цін на цей продукт;

4. нездатність підрядника забезпечити ефективне використання ресурсів, зміна умов реалізації проекту.

101. Спосіб ведення діяльності, за якого збитки у разі реалізації ризику лягають повністю на його учасника – це:

1. страхування ризику;

2. поглинання ризику;

3. скасування ризику;

4. мінімізація ризику.

102. До інструментів поглинання ризиків належать:

1. створення резервних фондів;

2. створення систем моніторингу;

3. контроль за технологічними процесами;

4. передача об'єкта інвестиційної діяльності професійної компанії – оператору.

103. Прив'язка фінансових умов кредиту до змін «зовнішнього середовища» проекту і показникам власне проекту – це:

1. субординований кредит;
2. мінімізація ризику;
3. гнучкість кредитної угоди;
4. резервний кредит.

104. На якій фазі проектного циклу відбувається страхування екологічних ризиків:

1. передінвестиційна;
2. фаза закриття проекту;
3. виробнича;
4. інвестиційна.

Контрольні запитання з дисципліни

1. Дайте визначення поняття «проектне фінансування».
2. Назвіть особливості проектного фінансування.
3. Які принципи характеризують проектне фінансування?
4. Якими є головні переваги проектного фінансування для інвестора?
5. Якими є головні недоліки проектного фінансування для інвестора?
6. Поясніть відмінності проектного фінансування порівняно з інвестиційним кредитуванням і проектним кредитуванням.
7. Які форми спільного проектного фінансування застосовують у світовій практиці?
8. Які події спонукали до появи проектного фінансування у світі?
9. Що є об'єктом проектного фінансування?
10. Чим відрізняються банківське проектне фінансування та корпоративне проектне фінансування?
11. Назвіть особливості проектного фінансування з частковим регресом на позичальника.
12. Назвіть особливості проектного фінансування з повним регресом на позичальника.
13. Назвіть особливості проектного фінансування без регресу на позичальника.
14. Чим відрізняється рух коштів при реалізації інвестиційного кредитування від банківського проектного фінансування?
15. Назвіть етапи системи організації проектного фінансування.
16. За якої умови процес фінансування переходить на наступний етап?
17. Назвіть основні критерії, якими слід керуватися під час розроблення схем фінансування проекту.
18. Дайте характеристику схеми організації проектного фінансування за участі спеціалізованої проектної компанії.
19. Які суб'єкти беруть участь у створенні спеціалізованої проектної компанії?
20. Від яких ризиків захищає можливість створення спеціалізованої проектної компанії?
21. Як взаємопов'язані інвестиційний проект і проектно-кошторисна документація?
22. Назвіть принципи організації процесу розроблення проектно-кошторисної документації.
23. Дайте характеристику двом моделям проектного контракту.

24. Назвіть завдання моніторингу в проектному фінансуванні.
25. Окресліть специфіку моніторингу при банківському інвестиційному кредитуванні.
26. Охарактеризуйте зміст управління проектами.
27. Назвіть завдання та напрями, за якими здійснюється управління інвестиційними проектами.
28. Визначте зміст управління вартістю проекту.
29. Що таке календарний план проекту, якими є основні методи його складання?
30. Визначте сутність фінансового плану проекту.
31. Назвіть джерела ідентифікації проектних ризиків.
32. Визначте методи реагування на ризики, які використовуються світовою практикою управління проектними ризиками.
33. Охарактеризуйте концепцію комерційного оцінювання ефективності проектів.
34. Назвіть методи економічного оцінювання інвестиційних проектів і схарактеризуйте показники, на яких вони базуються.
35. Назвіть переваги й недоліки використання в процесі оцінювання ефективності інвестиційних проектів таких показників: облікова ставка доходу, період окупності, дисконтований період окупності, чиста теперішня вартість, індекс дохідності, внутрішня норма доходу.
36. Розкрийте показники суспільної ефективності проекту.
37. Що містять соціальні та екологічні результати реалізації інвестиційного проекту?
38. Охарактеризуйте поняття бюджетної ефективності проекту.
39. Що відносять до припливів і відпливів бюджетної ефективності інвестиційного проекту?
40. Дайте визначення регіональній ефективності проекту.
41. Охарактеризуйте особливості розрахунку показників регіональної ефективності проекту.
42. Розкрийте особливості розрахунку показників галузевої ефективності проекту.
43. Визначте роль власних джерел у проектному фінансуванні.
44. Охарактеризуйте порядок формування на підприємстві чистого прибутку.
45. Чому сприяє емісія та розміщення акцій серед суб'єктів господарювання на макрорівні?
46. Як найчастіше здійснюється державна підтримка проектних облігацій?
47. Якими є характерні ознаки мезонінного кредитування?

48. Як лізинг впливає на оновлення виробничого потенціалу підприємства?
49. Назвіть етапи фінансового оцінювання лізингового проекту.
50. Охарактеризуйте джерела та напрями державного фінансування інвестиційних проектів.
51. Як надається державна фінансова підтримка для реалізації інвестиційних проектів?
52. З якою метою використовуються цільові державні фонди?
53. Опишіть порядок конкурсного відбору інвестиційних проектів для їх фінансування за рахунок коштів державного бюджету.
54. Розкрийте процедуру конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку для їх фінансування за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку.
55. Назвіть умови та критерії відбору проектів для фінансування за рахунок коштів ДФРР.
56. Визначте перелік документів для участі заявників у конкурсному відборі інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку.
57. Охарактеризуйте економічну сутність вартості капіталу інвестиційного проекту.
58. Охарактеризуйте модель визначення вартості капіталу від залучення облігаційних позик.
59. Охарактеризуйте модель визначення вартості капіталу від залучення банківського кредиту.
60. Охарактеризуйте модель визначення вартості капіталу від випуску акцій.
61. Охарактеризуйте модель визначення вартості капіталу за рахунок нерозподілених прибутків.
62. Дайте визначення понять: «леверидж» і «фінансовий леверидж».
63. Якими є головні переваги використання фінансового левериджу?
64. Назвіть дві концепції ефекту фінансового левериджу.
65. Опишіть складові ефекту фінансового левериджу.
66. Визначте об'єкти оцінювання активів учасників проектного фінансування.
67. В яких випадках здійснюється оцінювання активів?
68. Охарактеризуйте етапи процесу оцінювання активів учасників проектного фінансування.
69. Визначте основні методичні підходи і методи оцінювання активів та особливості їх застосування.
70. Розкрийте зміст та особливості застосування витратного підходу при оцінюванні активів.
71. Розкрийте зміст і методи дохідного підходу.

72. Як визначається вартість нерухомості із застосуванням мультиплікатора валової ренти?
73. Розкрийте схему прогнозування майбутніх доходів від об'єкта оцінювання.
74. Які існують методи розрахунку коефіцієнта капіталізації?
75. Назвіть методи оцінювання, які застосовуються за порівняльного підходу.
76. Вкажіть особливості використання комбінованого методичного підходу в оцінюванні активів учасників проектного фінансування.
77. Дайте визначення поняття «венчурне фінансування», розкрийте підходи до розуміння його змісту.
78. Що таке венчурний капітал? Назвіть джерела його формування.
79. Охарактеризуйте основні типи венчурного фінансування.
80. Назвіть схеми венчурного фінансування.
81. Поясніть зміст традиційної схеми венчурних інвестицій у проект.
82. Опишіть альтернативну схему венчурного фінансування (для країн із нерозвиненим фондовим ринком).
83. У чому полягає зміст венчурного фінансування? Назвіть етапи процесу венчурного фінансування.
84. Дайте визначення поняття «фінансування на консорційних засадах».
85. Що таке міжнародний консорціум?
86. Охарактеризуйте основні особливості консорціумів.
87. Дайте визначення консорціумному (синдикованому) кредиту.
88. Схарактеризуйте ключові особливості синдикованого кредиту.
89. Класифікуйте види синдикованого кредиту.
90. Що включає структура угоди синдикованого фінансування?
91. Назвіть етапи процесу синдикованого фінансування.
92. Дайте визначення поняття «торговельне фінансування», розкрийте підходи до розуміння його змісту.
93. Охарактеризуйте основні форми реалізації торговельного фінансування.
94. Якими є умови та вартість торговельного фінансування?
95. Класифікуйте інструменти торговельного фінансування за групами та напрямками використання.
96. Якими є переваги торговельного фінансування для імпортера та експортера?
97. Дайте визначення поняття «державно-приватне партнерство».
98. Назвіть і схарактеризуйте типи партнерств.
99. Охарактеризуйте необхідність і роль державно-приватного партнерства як інструменту реалізації проектних рішень.

100. Проаналізуйте принципи державно-приватного партнерства. У чому їх особливість?
101. Назвіть основні етапи підготовки та реалізації проектів ДПП.
102. Назвіть переваги від реалізації державно-приватного партнерства для суб'єктів господарювання, суспільства та держави.
103. Охарактеризуйте основні форми державно-приватного партнерства.
104. Визначте основні ознаки державно-приватного партнерства.
105. Розкрийте складові механізми державно-приватного партнерства.
106. Назвіть ключові чинники розвитку державно-приватного партнерства.
107. Дайте визначення поняття концесія.
108. Охарактеризуйте етапи світових концесійних відносин.
109. Розкрийте особливості концесійної форми відносин.
110. Визначте основні інструменти фінансового забезпечення розвитку франчайзингового бізнесу в Україні та за кордоном.
111. Визначте роль кредиту у фінансуванні франчайзингових проектів.
112. Проаналізуйте ринок франчайзингових послуг в Україні.
113. Як оцінюються соціальні проекти?
114. У чому особливість розроблення ТЕО соціальних проектів?
115. Які джерела фінансування використовують у процесі реалізації соціальних проектів?
116. У чому полягає сутність девелоперського проекту?
117. Назвіть стадії девелоперського проекту, яка їх послідовність і зміст?
118. Визначте особливість фінансування девелоперських проектів.
119. У чому полягає відмінність між емісією цільових облігацій і сертифікатів ФОН?
120. Яка роль відводиться банківським установам у фінансовому забезпеченні реалізації проектів у різних сферах діяльності?
121. Охарактеризуйте форми фінансування інвестиційного проекту залежно від його учасників.
122. Охарактеризуйте форми участі банків у фінансуванні проектів.
123. Дайте визначення поняття «банківське проектне фінансування».
124. Які функції виконують банки у проектному фінансуванні?
125. Що стримує розвиток банківського проектного фінансування в Україні?
126. Назвіть особливості банківського проектного фінансування.
127. Які особливості банківського проектного фінансування за регіонами поширення у світі?
128. Які принципи характеризують банківське проектне фінансування?

129. Які спеціальні функціональні підрозділи повинен мати банк у своїй організаційній структурі управління?
130. У чому полягає процес банківського проектного фінансування?
131. Назвіть основні етапи організації банківського проектного фінансування.
132. Що виступає результатом організації процесу банківського проектного фінансування на кожному етапі?
133. Якими є головні переваги банківського проектного фінансування для ініціатора проекту?
134. Які існують форми участі банків у проектному фінансуванні?
135. Якими є функції банку в проектному фінансуванні?
136. Чим відрізняються банківське проектне фінансування від корпоративного проектного фінансування?
137. Назвіть етапи організації банківського проектного фінансування.
138. Які відділи та управління банку задіяні в роботі над проектами?
139. Що являє собою банківський кредит під інвестиційний проект або проектний кредит?
140. На яких принципах базується організація процесу банківського кредитування інвестиційних проектів?
141. Охарактеризуйте критерії вибору механізму кредитування проектів банком.
142. Як можна схарактеризувати банківське проектне фінансування з позиції ризиків?
143. Як визначається ризик проектного фінансування для банку?
144. За якими принципами має здійснюватися банківське управління ризиками у рамках проектного фінансування?
145. Які комітети з управління ризиками мають великі банки у своїй структурі?
146. Охарактеризуйте основні етапи управління ризиками проекту в банках.
147. Який алгоритм розрахунку кредитного ризику міститься в нормативних документах НБУ?
148. Що мають враховувати банки для розрахунку кредитного ризику залежно від особливостей (виду чи форми) проектного кредиту?
149. Назвіть методи управління проектними ризиками, які банки використовують у проектному фінансуванні.
150. Дайте характеристику основних видів банківських гарантій, що використовуються в рамках проектного фінансування.

151. Які організації входять до складу Світового банку та групи Світового банку?
152. Якими є основні цілі Світового банку?
153. Охарактеризуйте стадії фінансування проектів групою Світового банку.
154. Назвіть пріоритетні напрями фінансування проектів МБРР.
155. Охарактеризуйте кредитні продукти МБРР.
156. Охарактеризуйте бізнес-модель МБРР.
157. Назвіть основні цілі та функції ЄБРР.
158. Які міжнародні організації є акціонерами ЄБРР?
159. Назвіть та схарактеризуйте органи управління ЄБРР.
160. Назвіть учасників фінансування проектів ЄБРР і дайте їм загальну характеристику.
161. Хто такі країни-донори та країни-реципієнти? Обґрунтуйте відмінності між двосторонніми та мульти-донорами.
162. Яке призначення мають двосторонні донори?
163. Яке призначення мають мульти-донори?
164. Обґрунтуйте класифікації мульти-донорів.
165. Назвіть фонди мульти-донорів, які перебувають під безпосереднім керівництвом ЄБРР.
166. Назвіть зовнішні фонди мульти-донорів.
167. Які напрями діяльності є стратегічними для ЄБРР?
168. Назвіть загальні умови для фінансування проектів під егідою ЄБРР.
169. Охарактеризуйте основні продукти ЄБРР.
170. Якою, на Вашу думку, є місія ЄБРР у сучасному суспільстві?
171. Назвіть джерела фінансування ресурсів міжнародних регіональних банків розвитку (МРБР).
172. Які особливості притаманні організаціям МРБР?
173. Назвіть організації у складі МРБР.
174. Охарактеризуйте головні пріоритети діяльності Чорноморського банку торгівлі та розвитку. Які завдання ставить Банк у процесі співпраці з Україною?
175. Якою є мета створення Європейського інвестиційного банку?
176. Чим важлива діяльність МРБР для України?
177. Як змінювалися цілі та завдання ЕКА упродовж історії їх розвитку?
178. Чим керуються ЕКА у своїй діяльності? Назвіть інституціональні форми ЕКА.
179. Які продукти ЕКА найбільше поширені на світових фінансових ринках?

180. Яким є процес організації фінансування за участі ЕКА?
181. Як формується вартість фінансування за участі ЕКА?
182. Назвіть переваги/недоліки фінансування проектів під гарантії ЕКА.
183. Який нормативний документ містить базові засади, на яких здійснюється підтримка реалізації проектів розвитку в Європейському Союзі?
184. З якою метою був створений Європейський інвестиційний банк?
185. Назвіть основні напрями, за якими ЄІБ надає підтримку в реалізації високоякісних і стійких інвестиційних проектів, які сприятимуть досягненню цілей політики ЄС.
186. Назвіть призначення проектних кредитів як напряму діяльності ЄІБ.
187. Яке спрямування мають прямі та портфельні інвестиції ЄІБ?
188. Які інструменти змішаного фінансування інвестиційних проектів застосовує ЄІБ?
189. У чому полягає мета використання проектних облігацій як інструменту проектного фінансування, що використовується в рамках Ініціативи європейських проектних облігацій–2020?
190. Назвіть фінансові інструменти європейських структурних та інвестиційних фондів (ЄСІФ).
191. Яким є головний механізм, за допомогою якого ЄСІФ фінансують економічно ефективні проекти, спрямовані на досягненні цілей політики ЄС?
192. Які існують переваги фінансових інструментів, що використовуються в рамках ЄСІФ?
193. Які проекти ЄІБ планує профінансувати в Україні?
194. Якою є роль програми EU SURE для підтримки розвитку бізнесу в Україні?
195. На яких засадах здійснює кредитування партнерських кредитних установ Європейський фонд для Південно-Східної Європи?
196. Назвіть завдання та складові програми Горизонт-2020.
197. Якими є засади фінансування проектів малих і середніх підприємств у рамках програми Горизонт-2020?
198. Що охоплюють перевірки в рамках європейських фондів?
199. Що включає моніторинговий візит?
200. Наведіть перелік елементів проекту, які підлягають перевірці в рамках європейських фондів.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основна література

1. Бардиш Г. О. Проектне фінансування [Текст] : підручник / Г. О. Бардиш. - Львів : ЛБІ НБУ, 2018. – 463с.
2. Бутко М. П., Бутко І. М., Дітковська М.Ю. та ін. Менеджмент інвестиційної діяльності : підручник; за заг. ред. М.П.Бутка. К. : Центр учбової літератури, 2018. 480 с.
3. Деліні М.М. Концепція управління грантами : навчально-методичний комплекс для магістрів спеціальності 073 «Менеджмент». Вінниця, 2018. 88 с.
4. Деліні М.М., Князева Т.В. Міжнародні та національні гранти : навчально-методичний комплекс для магістрів спеціальності 073 «Менеджмент». Вінниця, 2018. 92 с.
5. Довгань Л.Є., Мохонько Г.А., Малик І.П. Управління проектами: навчальний посібник. К.: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2017. 420 с.
6. Інвестиційний менеджмент : навчальний посібник. - Київ : Кондор, 2016. 231 с.
7. Когон К., Блейкмор С., Вуд Дж. Керування проектами. Фаубла, 2018. 240 с.
8. Майорова Т.В. Проектне фінансування: підручник / Т.В. Майорова, О.О.Ляхова; за заг. та наук. ред. проф., д.е.н. Т.В. Майорової. – 2-ге вид., перероб.і доп. – Київ: КНЕУ, 2017. – 434 с.
9. Пересада А. А. Проектне фінансування [Текст] : підручник / А. А. Пересада, Т. В. Майорова, О. О. Ляхова. - К. : КНЕУ, 2015. – 736с
10. Настанова до зводу Знань з управління проектами (Настанова РМВОК), 7-е видання та стандарт з управління проектами. URL: <https://pmiukraine.org/pmbok7/> (дата звернення: 22.10.2022 р.)
11. Ткаленко С. І. Європейський проектний менеджмент : навчальний посібник / С. І. Ткаленко, Л.П. Петрашко. – К. : КНЕУ, 2013. – 412 с.
12. Ткаленко С. І. Європейський проектний менеджмент : практикум / С. І. Ткаленко. – К. : КНЕУ, 2014. – 192 с.
13. Шинкарук Л.В., Мостенська Т.Л., Мостенська Т.Г. Інвестиційний менеджмент : навчальний посібник. Національний університет біоресурсів і природокористування України., 2017. 160 с.

Допоміжна література

14. 10 стартапів, що змусили світ говорити про Україну в 2017-му. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/desiat-ukrainskykh-startapiv-2017/4179925.html> (дата звернення: 11.10.2022 р.)
15. 10 стартапів, що змусили світ говорити про Україну в 2018-му. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/desiat-startapiv-shcho-zmusyly-svit-hovoryty-pro-ukrainu-v-2018/4718865.html> (дата звернення: 12.10.2022 р.)
16. 7 Джерел фінансування зелених проєктів в Україні. URL: <https://ecotown.com.ua/news/7-dzherel-dlya-finansuvannya-zelenykh-proektiv-v-Ukrayini/> (дата звернення: 10.10.2022 р.)
17. Васильчишин О., Тулай О. Лізинг в Україні: минуле і перспективи. Світ фінансів. Вип. 3(8), жовтень 2006 р. с. 128-141. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjF9pjKp-_lAhXw-ioKHT-8AJAQFjAAegQIAxAC&url=http%3A%2F%2Fsf.tneu.edu.ua%2Findex.php%2Fsf%2Farticle%2Fdownload%2F123%2F131&usg=AOvVaw14O4jmbaSHZXY7RAAt0Yq9B (дата звернення: 29.09.2022 р.)
18. Гранти для бізнесу. Найбільші програми підтримки бізнесу в Україні URL : <https://18000.com.ua/blogs/granti-dlya-biznesu-najbilshi-programi-pidtrimki-biznesu-v-ukraini/> (дата звернення : 29. 09. 2022 р.)
19. Гранти для підприємців: де взяти і як шукати? URL : <https://www.ceasc-bw.com/products/granti-dlya-pidprijetsiv-de-vzyati-i-yak-shukati/> (дата звернення : 09. 10. 2022 р.)
20. Група Світового банку дала рекордні \$20,5 мільярда на “зелені” проєкти в Україні. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2517395-grupa-svitovogo-banku-dala-rekordni-205-milarda-na-zeleni-proekti-v-ukraini.html> (дата звернення : 29.10.2022 р.)
21. Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проєктів. URL: http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf (дата звернення: 30.09.2022 р.)

22. Державно-приватне партнерство: позитивні приклади з історії та сучасності. URL: <https://komora.info/22-golovni-novini/2651-derzhavno-privatne-partnerstvo-pozitivni-prikladi-z-istoriji-ta-suchasnost> (дата звернення: 01.10.2022 р.)

23. ЄБРР реалізує в Україні більше сотні проектів підтримки бізнесу. URL : <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2019/02/19/645426/> (дата звернення : 18.09.2022 р.)

24. Европейские гранты: как их получить украинскому предпринимателю. URL : <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2018/10/2/641199/> (дата звернення : 19. 10. 2022 р.)

25. Експерти назвали 8 найбезглуздіших стартапів 2017 року. Серед них – український. URL: https://espreso.tv/news/2017/12/27/8_naybezgluzdishykh_startapiv_2017_roku_sered_nykh_ukrayinskyu (дата звернення: 10.11.2022 р.)

26. ЄБРР планує реалізувати в Україні понад 150 проектів для підтримки малого і середнього бізнесу. URL : <https://eu-ua.org/novyny/yebr-r-planuye-realizuvaty-v-ukrayini-ponad-150-proektiv-dlya-pidtrymky-malogo-i-serednogo> (дата звернення : 12.10.2022 р.)

27. ЄС запустив в Україні проєкт House of Europe для професійного розвитку. URL : <https://hromadske.ua/posts/yes-zapustiv-v-ukrayini-proyekt-house-of-europe-dlya-profesijnogo-rozvitku> (дата звернення : 28.09.2022 р.)

28. Іванов С.М., Клименко К.В. Співробітництво України та ЄБРР : тенденції розвитку. Наукові праці НДФІ. 2016, №3 (76). С. 5-23. URL : https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjXl6Pg4-_lAhViw4sKHxe5ARcQFjACegQIARAC&url=http%3A%2F%2Firbis-nbuv.gov.ua%2Fcgi-bin%2Fopac%2Fsearch.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2FNpdfi%255F2016%255F3%255F2%252Epdf&usg=AOvVaw02cEj8hBX-Y2wVwK7jRvye (дата звернення : 29. 10. 2022 р.)

29. Інформація щодо міжнародної технічної допомоги, що надається Україні за результатами проведеного Мінекономрозвитку моніторингу проектів у другому півріччі 2017 року. URL : https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjb7vM3u_lAhUOtYsKHeuxD8UQFjAGegQICBAC&url=ht

[tp%3A%2F%2Fwww.me.gov.ua%2FDocuments%2FDownload%3Fid%3Dc60809df-8bf7-4375-ba67-b64efb4b5779&usg=AOvVaw1orxLrP6HcyJTCkSOZ1JuN](http://www.me.gov.ua/Documents/Download?fid%3Dc60809df-8bf7-4375-ba67-b64efb4b5779&usg=AOvVaw1orxLrP6HcyJTCkSOZ1JuN) (дата звернення: 07.10.2022 р.)

30. Інфраструктурні проекти з ЄБРР та ЄІБ. URL : <https://mtu.gov.ua/content/infrastrukturni-proekti-z-ebrr-ta-eib.html> (дата звернення : 10.10.2022 р.)

31. Клименко О.В. Методика оцінки ефективності реальних інвестицій в Excel. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2013. № 10. С. 467-473. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/10846/1/78.pdf> (дата звернення: 29.09.2022 р.)

32. Кожухова Т.В. Фінансування Світовим банком проектів розвитку в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 15. С. 17-20. URL : https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiliMSM4e_1AhXwkIsKHT5zBb0QFjABegQIAhAC&url=http%3A%2F%2Ffirbis-nbu.gov.ua%2Fcgi-bin%2Fopac%2Fsearch.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2FNvmgu%255Feim%255F2016%255F15%255F6%252Epdf&usg=AOvVaw2jAL3Vg6jT1xX5WVfRiF9x (дата звернення : 08.10.2022 р.)

33. Нові фінансові можливості для малого бізнесу в Україні. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL : https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/70506/нові-фінансові-можливості-для-малого-бізнесу-в-україні-new-funds-support-small-businesses_uk (Дата звернення : 10.10.2022 р.)

34. Оцінка ефективності інвестицій в Excel. Розрахунок NPV, PP, DPP, IRR, ARR, PI. URL: <https://sgv.in.ua/off-lifaq/28-otsinka-efektivnosti-investitsij-v-excel-rozrakhunok-npv-pp-dpp-irr-arr-pi> (дата звернення: 28.09.2022 р.)

35. Пустиніна К. В. Проектне фінансування як одна з ефективних форм залучення фінансових ресурсів для інноваційної діяльності. *Вісн. Нац. ун-ту «Львів. Політехніка»*. 2007. №579. с. 242–246. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/34085/1/52_242-246.pdf (дата звернення: 19.09.2022 р.)

36. Співпраця між Україною та ЄС: Програми, проекти та інформаційні ресурси ЄС. URL : http://kiev-chamber.org.ua/files/--_1.pdf (дата звернення : 18.10.2022 р.)

37. Тіщенко Є.О. Теоретичні засади управління ризиками проектного фінансування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: економіка і менеджмент. 2017. Вип. 27(2). С. 119-122. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/27-2-2017/25.pdf> (дата звернення: 10.10.2022 р.)

38. Топ-5 гучних бізнес-провалів 2017 року. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-delovye-novosti-36-top-5-gromkix-mirovux-biznes-provalov-2017-goda> (дата звернення: 08.10.2022 р.)

39. Фінансовий лізинг в Україні: поточний стан та перспективи розвитку. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2541156-finansovij-lizing-v-ukraini-potocnij-stan-ta-perspektivi-rozvitku.html> (дата звернення: 09.11.2022 р.)

40. Шевчук Я.В. Ринок банківського проектного фінансування в Україні. *Економіка та держава*. 20187 №8. С. 98-102. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2018/23.pdf (дата звернення: 10.10.2022 р.)

41. Шморгун Ю.В. Специфіка реалізації функції банку в процесі здійснення проектного фінансування. *Ефективна економіка*. 2013. №6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2111> (дата звернення: 29.09.2022 р.)

42. Як отримати європейські гранти на розвиток. Офіційний сайт КРМГ. URL : <https://home.kpmg.ua/uk/home/media/press-releases/2018/07/yak-otrimati-evropeiskie-granti-na-rozvitok.html> (дата звернення : 15.10.2022 р.)

ДОДАТКИ

Консультації для малого бізнесу в Україні

Проектна заявка

Інформація про підприємство

Загальна інформація:

Повна назва підприємства: _____ Код ЄДРПОУ юридичної особи/ ІПН ФОП: _____

Адреса: _____

Тел: _____ Ваша сторінка у Facebook: _____

Ел.пошта: _____ Веб-сайт: _____

П.І.Б. керівника: _____ Офіційна назва посади керівника: _____

Стать керівника: _____ Вік керівника: _____

Моб.тел.керівника: _____ Email керівника: _____

Рік реєстрації: _____ Річний обіг (євро): _____

Номер платника податків (якщо виданий): _____

Працівники:

Загальна кількість працівників: _____ з них кількість жінок: _____

Галузь: _____

Опис підприємства (історія створення, продукція (послуги), клієнти, обсяг продажів та основні етапи розвитку, пов'язані юридичні особи чи ФОПи)

Історія розвитку підприємства (за останні 5-10 років):

Рік	Кількість працівників	Річний обіг (євро)	Значні події (приватизація, реструктуризація, впровадження галузевих стандартів та ін.)

Консультації для малого бізнесу в Україні

Структура власності (розподіл акцій або паїв у %):

Місцева % _____
 Іноземна % _____
 Приватна % _____
 Жіноча % _____

Продукція (послуги) та їх долі у доходах підприємства:

_____ %
 _____ %
 _____ %
 _____ %
 Експорт _____ %

Інвестиції (будь ласка, надайте інформацію про залучені підприємством кредити):

Рік видачі кредиту	Ціль кредиту (напр., поповнення оборотного капіталу т.і.)	Назва інвестиційної організації	Тип інвестицій (фонди прямих інвестицій, борг першої черги, другорядний борг, прями інвестиції в капітал компанії та кредит першої черги)	Сума (євро)	Термін боргового зобов'язання, кількість місяців	Річна відсоткова ставка

Опис проекту

Які питання Ви хотіли б вирішити за допомогою проекту?

Тип консалтингової послуги? (деталізуйте Ваш запит-потребу з певної консалтингової послуги та кваліфікуйте послугу за одним із напрямків: маркетинг, стратегія, ІТ, системи якості, організаційне консультування, операційна ефективність, інженерні рішення, енергоефективність, управління фінансами чи сприяння експорту)

Очікувані результати від консалтингового проекту?

Консультації для малого бізнесу в Україні

Чи знаєте (обрали) Ви компетентного консультанта для проведення цієї роботи?

(якщо так - вкажіть назву фірми, контактну інформацію, П.І.Б. відповідальної особи):

Очікувана дата початку проекту: _____

Працівник Вашої компанії, відповідальний за проект:

П.І.Б.: _____ Посада: _____

Адреса: _____

Моб.тел.: _____

Ел.пошта: _____

Дата: _____ **Підпис:** _____

П.І.Б.: _____

Як Ви дізналися про нас?

☐ з Інтернету	☐ від консультанта
☐ від попереднього клієнта ЄБРР	☐ на публічному заході
☐ від співробітників Представництва ЄБРР	☐ від спеціалістів Групи підтримки малого бізнесу
☐ з інших джерел (деталізуйте) _____	

Чи користувалось Ваше підприємство послугами професійних консультантів раніше? Якщо так, деталізуйте:

Обмінний курс для обчислення еквіваленту в євро: 1 EUR = _____

Надайте наступні документи:

- Проектна заявка (в електронному форматі + скан-копія заявки з підписом)
- Кольорова копія витягу з державного реєстру компаній
- Документ, що підтверджує право власності (Статут або Установчий договір)
- Завірені копії річної фінансової звітності за два попередні роки (баланс та звіт про фінансові результати для юридичної особи / податкова декларація про доходи для ФОП)

Примітка: ЄБРР зберігатиме інформацію та копії наданих документів («Ваші матеріали»), що є частиною наданого Вами апікаційного пакету. ЄБРР вважатиме Ваші матеріали конфіденційними та не буде надавати їх будь-якій третій стороні, крім випадків, якщо цього вимагатиме законодавство, що підлягає застосуванню.

Консультації для малого бізнесу, Європейський банк реконструкції та розвитку
Офіс у м.Київ: вул. Антоновича, буд. 46-46а, 03150, м. Київ, тел.: +38044 2771145
Офіс у м.Львів: вул. Д.Дудаєва 20, Львів 79005, тел.:+38032 261 4088 / 5066
Офіс у м.Харків: пр. Незалежності 2, офіс 414, Харків, 61058, тел.:+38057 766 12 72/73
Офіс у м.Одеса: вул. Середня 83/2, БЦ "Партнер", Одеса, 65005, тел.:+38048 705 31 06/07
 Ел.пошта: knowhowukraine@ebrd.com Веб-сайт: www.ebrd.com/knowhow/ukraine

Аплікаційна форма для концепції

А. 1. Мета

Шаблон аплікаційної форми концепції гранту призначений для збору базової інформації про заявника та про те, що він пропонує зробити. Цей формат повинен бути представлений заявниками у відповідь на запит оформлення такої концепції, згідно з відповідними інструкціями.

А. 2. Інструкції по розділах

Розділи 1-5: Дані про ОТГ, де буде впроваджено проект, кількість населених пунктів, кількість населення та контактні дані голови ОТГ

Розділи 6-7 Назва організації, дата заснування організації, та поточний статус реєстрації. Надайте також номер Універсальної системи нумерації даних (DUNS), якщо заявник уже має номер DUNS на момент подання заявки.

Розділ 8: Контактна інформація: контактна особа, посада, адреса, телефон, факс, електронна пошта тощо. Контактна особа (агент) відповідає за зв'язки між проектом «Агросільрозвиток» і Заявником. Це стосується всіх аспектів заявки на отримання гранту від заповнення аплікаційної форми та переговорів до прийняття рішення про надання гранту. Агент повинен мати всі повноваження і відповідальність діяти від імені Заявника. Агентом повинна бути така особа, яка безпосередньо пов'язана з потенційною грантовою діяльністю і має юридично встановлені відносини з Заявником.

Розділ 9: Коротко опишіть організацію та її діяльність. У цьому розділі має бути подана організаційна історія та досвід Заявника: як організація була сформована, її місія або мета, основні досягнення у сфері цільової діяльності, поточна діяльність, минулий досвід і партнери. Цей розділ не повинен перевищувати 1/2 сторінки.

Розділ 10: Рекомендації. Надайте інформацію про три партнерські організації або представників органів місцевого самоврядування, які можуть надати рекомендації щодо здатності Вашої організації успішно виконувати фінансові, адміністративні та технічні вимоги грантової діяльності. Коротко опишіть Ваші відносини з надавачами рекомендацій і характер та тривалість Вашої спільної роботи. Якщо референтом є попередній донор, надайте опис та місце виконання діяльності, яка ним фінансувалася. Обов'язково надайте повну інформацію, в тому числі контакти надавачів рекомендацій, з телефоном та електронною поштою.

Розділ 11: Назва гранту. Назва повинна мати пряме відношення до цілей грантової діяльності.

Розділ 12: Проблематика. Визначте проблему, на вирішення якої ініціюється грантова діяльність. Цей розділ не повинен перевищувати 1/2 сторінки.

Розділи 13-14: Наведіть мету гранту, опишіть пропоновану діяльність та очікувані результати. Опишіть як діяльність пов'язана з метою гранту, а також як вона сприятиме досягненню мети проекту «Агросільрозвиток» та індикаторів, зазначених у розділі ІА APS.

Вкажіть кількісні і якісні показники

Розділ 15: Визначте кінцевих бенефіціарів, з розбивкою за ознакою статі, їх оціночну кількість, місце розташування, яким чином діяльність гранту досягне намічених бенефіціарів, і які переваги вони отримують від реалізації гранту.

Розділ 16: Очікувана тривалість гранту повинна бути зазначена з точністю плюс-мінус один тиждень. Наприклад, очікувана тривалість грантів становить ___ (___) місяців (просимо пам'ятати, що вона не повинна перевищувати 12 місяців).

Розділ 17: Головні етапи виконання завдань. Докладно опишіть завдання грантової діяльності.

Розділ 18: Орієнтовна вартість діяльності (грошові кошти, допомога в натуральній формі, а також фінансування з сторонніх джерел) – Заявник повинен надати приблизну оціночну вартість планованої діяльності і джерел фінансування, де конкретно вказується, скільки буде надходити від проекту «Агросільрозвиток», який внесок Заявника, і будь-які внески третіх сторін. Точний детальний бюджет не є необхідним у даний момент, важливі лише правдоподібні розрахунки, які повинні бути реалістичним у межах 15 відсотків (+/-) остаточного затвердженого бюджету. Зверніть увагу, що бюджет повинен бути прорахований в українській гривні.

Розділ 19. Фінансова спроможність грантоотримувача виконання співфінансування. В зв'язку з вимого обов'язкового співфінансування не менше 30 % від вартості Проекту, вказати необхідні суми та надати підтвердження наявності необхідного фінансового забезпечення.

Проект «Підтримка аграрного і сільського розвитку»

Концепція грантового проекту

Будь-ласка, прийміть до уваги, що концепція проекту не повинна перевищувати 5 сторінок!

1. Назва ОТГ, де буде впроваджено проект
2. Кількість населених пунктів, які входять до складу ОТГ
3. Кількість населення
4. Населення ОТГ : чоловіки _____, жінки _____, в т. ч. діти _____
5. Контактні дані голови ОТГ
6. Назва організації грантоотримувача:
7. Дата заснування та вид організації:

8. Контактна інформація:

Ім'я та прізвище контактної особи та посада
Адреса офісу
Мобільний номер
Електронна адреса
Сайт

9. Коротко опишіть організацію, цілі її діяльності та попередній досвід, пов'язаний з грантовим проектом.

10.Надайте перелік з контактною інформацією трьох надавачів рекомендацій – установ або організацій, з якими Ваша організація співпрацювала за останні два роки.

Установа або організація	Суть співпраці, назва проекту, місце впровадження	Дата початку та завершення співпраці	Контактна особа
			П.І.Б., посада Електронна адреса: Моб.
			П.І.Б., посада Електронна адреса: Моб.
			П.І.Б., посада Електронна адреса: Моб.

11.Назва пропонованої грантової діяльності

12.Проблематика. У чому актуальність чи вагомість діяльності, яка пропонується? У чому істотність такої проблеми?

13.Мета пропонованої грантової діяльності: Коротко поясніть, як досягнуті результати цієї діяльності будуть впливати на бізнес-середовище? Будь ласка, поясніть також, яким чином ця діяльність може бути використана для реплікації і розширення по регіонах України у майбутньому?

14.Докладно опишіть діяльність та очікувані результати, маючи на увазі критерії оцінки, що містяться у Річному програмному запиті. Додатково, використовуйте таблицю кількісних та якісних показників, що наведена нижче.

№	Показники кількісні	Кількість
1.	<i>Закуплено одиниць обладнання (вказано для прикладу)</i>	<i>2 шт. (вказано для прикладу)</i>
2.	<i>Створено робочі місця (вказано для прикладу)</i>	<i>3 шт. (вказано для прикладу)</i>
3.	Показники якісні	%

4.	Збільшено обсяг виручки (вказано для прикладу)	10%(вказано для прикладу)
5.	Зменшено використання енергоресурсів (вказано для прикладу)	20%(вказано для прикладу)
6.		

15. Визначить кінцевих бенефіціарів, з розбивкою по статі, їх кількість та те, яким чином діяльність гранту впливатиме на бенефіціарів і які переваги вони отримають від цього:

Всього: _____, з них чоловіків: _____, жінок: _____,
в т. ч. дітей: _____, людей з особливими потребами _____.

16. Очікувана тривалість діяльності від початку до завершення:

Загальна тривалість (кількість місяців)	
Дата початку та завершення (день, місяць, рік)	

17. Графік виконання завдань. Прохання перерахувати основні етапи виконання завдань з датами початку і завершення кожного з них. Будь ласка, перерахуйте усі заходи, тренінги, публікації, закупівлю та встановлення обладнання і т. д.

Опис основних завдань	Відповідальний	Необхідні ресурси в рамках гранту	Необхідні позагрантові ресурси (вказати ресурси)	дата початку і завершення	Термін досягнення результату
Завдання 1					
Завдання 2					
Завдання 3					
Завдання 4					
Завдання 5 тощо: (у разі потреби додайте рядки)					

18. Орієнтовна вартість цієї діяльності: Прохання надати свій загальний очікуваний бюджет і дуже коротко описати його основні складові елементи. Зверніть увагу, що у разі затвердження концепції, в рамках переговорного процесу може виникнути необхідність надати більш детальний бюджет.

Стаття бюджету	Кошти гранту (грн.)	Співфінансування заявника (грн.)	Вклад третьої сторони (вказати джерело) (грн.)	Загальна потреба у коштах (грн.)
<i>Розробка техніко-економічного обґрунтування (Приклад)</i>				
<i>Розробка інформаційно-комунікаційних рішень (Приклад)</i>				
<i>Навчання</i>				
<i>Розробка інженерно технічної документації(Приклад)</i>				
<i>Маркетингові послуги (Приклад)</i>				
<i>Товари та обладнання(Приклад)</i>				
Загальна сума витрат (у гривнях)				

19. Фінансова спроможність грантоотримувача виконання співфінансування:

Сума, наявна для співфінансування (надати підтвердження)	
Сума спонсорського внеску (надати підтвердження)	
Сума, отримана за рахунок кредиту (надати підтвердження)	
Сума, отримана з інших джерел (вказати) (надати підтвердження)	

ПРОЄКТНА ЗАЯВКА

УВАГА! Цей бланк лише для ознайомлення з переліком запитань, які очікують грантоотримувачів під час заповнення проектної заявки онлайн.

Не треба заповнювати цей документ, оскільки проектна заявка заповнюється онлайн.

	РОЗДІЛ	Заявка
I	Візитна картка Проєкту	
1		Назва Проєкту
2		Назва Проєкту англійською мовою
3		Географія реалізації Проєкту: населений пункт, область (якщо поза межами України - зазначте країну)
4		Строки реалізації Проєкту включно із фінальним звітуванням
5		Тривалість Проєкту в місяцях
6		Конкурсна програма: Аналітика культури Навчання. Обміни. Резиденції. Дебюти Інноваційний культурний продукт Аудіовізуальне мистецтво Інклюзивне мистецтво Знакові події Мережі й аудиторії Культурні столиці України Культура. Туризм. Регіони Культура для змін Культура +
7		Напрямок, обраний в межах визначеної конкурсної програми (ЛОТ)
8		Тип Проєкту: індивідуальний національної співпраці міжнародної співпраці
9		Пріоритетний сектор культури та мистецтва: візуальне мистецтво аудіальне мистецтво аудіовізуальне мистецтво дизайн та мода перформативне та сценічне мистецтво культурна спадщина література та видавнича справа культурні та креативні індустрії
10		Основний продукт (оберіть основний, найголовніший продукт, який ви плануєте реалізувати під час виконання Проєкту): Аналітичний звіт Анімаційні або відеоігри

	<p> фольк цифрова музика радіо кінематографія: художній фільм документальний фільм науково-популярний фільм анімаційний фільм телебачення цифрові технології: відео-арт, діджитал-арт, нові медіа відеоігри, віджеїнг віртуальна реальність, доповнена реальність дизайн: дизайн інтер'єрів прикладний дизайн графічний дизайн ландшафтний дизайн мода архітектура театр: драматичний театр музичний театр театр анімації перформанс, геппенінг цирк, новий цирк фізичний театр танець: народний танець класичний танець сучасний танець, контемпорарі матеріальна культурна спадщина: пам'ятка історії, культури та архітектури бібліотеки, архіви музейна справа: історико-культурний заповідник музеї фонди нематеріальна культурна спадщина: народні ремесла декоративне мистецтво фольклор наукові дослідження: соціальні, прикладні дослідження книговидання засоби масової інформації (друковані, електронні) фестивалі культурні та креативні простори креативне підприємництво неформальна освіта резиденції </p>
--	--

		інклюзивні мистецькі практики
12.		Коротка інформація про Проєкт , яка включає мету та результати (до 100 слів)
13.		Коротка інформація про Проєкт англійською мовою , яка включає мету та результати (до 100 слів)
14.		Запитувана сума від Фонду (у гривнях, відповідно до бюджету Проєкту)
15.		Загальний бюджет Проєкту (у гривнях, відповідно до бюджету Проєкту)
16.		Сума співфінансування (у гривнях, відповідно до бюджету Проєкту. Якщо співфінансування не передбачається - впишіть 0)
17.		Перелік джерел співфінансування та сума їх співфінансування (окрім Фонду): назва органу/установи/організації із зазначенням країни розташування або зазначення: співфінансування за рахунок власних коштів заявника
18.		Партнери Проєкту Зазначте назви юридичних осіб, котрі будуть надавати фінансову, інформаційну, методичну чи іншу підтримку Проєкту, із описом типу підтримки
19.		Чи використовуються у проєкті результати/об'єкти інтелектуальної діяльності?
20.		Чи врегульовані майнові та немайнові права авторів та їх правонаступників на використання результатів/ об'єктів інтелектуальної діяльності, що використовуватимуться у проєкті, згідно з Законом України «Про авторське право і суміжні права» ?
II	Інформація про контактну особу	
1.		прізвище, ім'я та по батькові (за наявності)
2.		телефон
3.		електронна пошта
4.		функції в Проєкті
III	Інформація про організацію-заявника	
1.		Повне найменування організації-заявника
2.		Повне найменування організації-заявника англійською мовою
3.		Організаційно-правова форма: <ul style="list-style-type: none"> ● Громадська організація або об'єднання ● Фізична особа-підприємець ● Товариство з обмеженою відповідальністю ● Комунальна організація (установа, заклад, підприємство) ● Благодійна організація ● Державна організація (установа, заклад, підприємство) ● Орган місцевого самоврядування ● Приватна організація (установа, заклад, підприємство) ● Творча спілка, інша професійна організація ● Громадська спілка

		<ul style="list-style-type: none"> ● Організація (установа, заклад, підприємство) об'єднання громадян ● Орган державної влади ● Акціонерне товариство ● Асоціація ● Спілка об'єднань громадян ● Профспілка ● Інша організаційно-правова форма ● Інше об'єднання юридичних осіб
4.		Код ЄДРПОУ
5.		Активне посилання на установчий документ (Статут, Положення, інше) на вебсайті Міністерства юстиції України або на іншому вебресурсі
6.		Вид діяльності організації-заявника за КВЕД, що відповідає напрямку програми/ЛОТУ
7.		Дата реєстрації організації-заявника
8.		Фактична адреса організації-заявника
9.		Поштова адреса організації-заявника
10.		Активне посилання на вебсайт та (або) сторінки у соціальних мережах організації-заявника
11.		Прізвище, ім'я та по батькові (за наявності) керівника організації-заявника
12.		телефон
13.		електронна пошта
14.		Чи притягався керівник організації-заявника до кримінальної відповідальності?
15.		Чи притягався керівник організації-заявника до адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері запобігання та протидії корупції, або чи має судимість, незняту чи непогашену у встановленому законом порядку?
16.		Зазначте кінцевого бенефіціарного власника / власників організації-заявника
17.		Чи притягався (лися) кінцеві бенефіціарні власник (и) організації-заявника до кримінальної відповідальності?
18.		Чи притягався (лися) кінцеві бенефіціарні власник (и) організації-заявника до відповідальності за порушення законодавства у сфері запобігання та протидії корупції?
19.		Чи є відкриті судові провадження стосовно організації-заявника на момент подання заявки?
20.		Наявність матеріально-технічної бази для виконання Проекту, а саме: 1) наявність основних засобів (земельні ділянки, будівлі, споруди, приміщення, комунікації, обладнання, транспортні засоби, тощо); 2) наявність нематеріальних активів, що перебувають у власності або розпорядженні організації-заявника (об'єкти авторського права та промислової власності, ноу-хау, ліцензії, роялті, тощо);

		3) наявність трудових ресурсів (кількість власних та залучених працівників); 4) наявність матеріальних ресурсів (матеріали, сировина, інші запаси); 5) фінансові ресурси (власні та залучені кошти)
21.		Чи подавалася Ваша організація на конкурси Фонду в попередні роки? Зазначте рік подання, реєстраційний номер (за можливості), назву проекту
22.		Чи є цей Проєкт продовженням або наступним етапом Проєкту, реалізованого за підтримки Фонду? Якщо так, зазначте рік, реєстраційний номер (за можливості), назву проекту та назву конкурсної програми. Надайте активні посилання. Використайте Архів Фонду https://ucf.in.ua/archive та інші посилання, на ваш розсуд
23.		Чи цей проєкт (повністю чи частково) подавався на інші конкурси підтримки з коштів державного чи місцевих бюджетів? Якщо так, то чи отримував фінансування (повністю чи частково)? Зазначте рік подання, назву проекту та донора, суму фінансування у разі отримання підтримки.
24.		Чи реалізовували будь-які інші проєкти за підтримки Фонду у попередні роки? Якщо так, надайте перелік з зазначенням ролі у проєкті (заявник, партнер), року підтримки, реєстраційного номеру (за можливості) назв проекту та конкурсної програми, суми гранту. Надайте активні посилання. Використайте Архів Фонду https://ucf.in.ua/archive та інші посилання, на ваш розсуд
25.		Приклади успішно реалізованих проєктів за підтримки інших донорів протягом останніх трьох років (перерахуйте та додайте активні посилання на інформацію з відкритих джерел на ці проєкти, зазначивши роль у проєкті (заявник, партнер), рік, назву проекту, назву донора та суму гранту)
IV	Інформація про діяльність організації-партнера	
1.		Повне найменування організації-партнера (у повному найменуванні не допускається скороченого написання організаційно-правової форми юридичної особи)
2.		Повне найменування організації-партнера англійською мовою
3.		Організаційно-правова форма
4.		Код ЄДРПОУ
5.		Активне посилання на установчий документ (Статут, Положення, інше) на вебсайті Міністерства юстиції України або на іншому вебресурсі
6.		Вид діяльності організації-партнера за КВЕД, що відповідає напрямку програми/ЛОТУ
7.		Дата реєстрації організації-партнера
8.		Фактична адреса організації-партнера
9.		Поштова адреса організації-партнера

10.		Активне посилання на вебсайт та (або) сторінки у соціальних мережах організації-партнера
11.		Прізвище, ім'я та по батькові (за наявності) керівника організації-партнера
12.		телефон
13.		електронна пошта
14.		Чи притягався керівник організації-партнера до кримінальної відповідальності?
15.		Чи притягався керівник організації-партнера до адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері запобігання та протидії корупції, або чи має судимість, незняту чи непогашену у встановленому законом порядку?
16.		Зазначте кінцевого бенефіціарного власника / власників організації-партнера
17.		Чи притягався (лися) кінцеві бенефіціарні власник (и) організації-партнера до кримінальної відповідальності?
18.		Чи притягався (лися) кінцеві бенефіціарні власник (и) організації-партнера до відповідальності за порушення законодавства у сфері запобігання та протидії корупції?
19.		Чи є відкриті судові провадження стосовно організації-партнера на момент подання заявки?
20.		Основні / стратегічні напрями діяльності організації-партнера
21.		Наявність матеріально-технічної бази для виконання Проєкту, а саме: 1) наявність основних засобів (земельні ділянки, будівлі, споруди, приміщення, комунікації, обладнання, транспортні засоби, тощо); 2) наявність нематеріальних активів, що перебувають у власності або розпорядженні організації-партнера (об'єкти авторського права та промислової власності, ноу-хау, ліцензії, роялті, тощо); 3) наявність трудових ресурсів (кількість власних та залучених працівників); 4) наявність матеріальних ресурсів (матеріали, сировина, інші запаси); 5) фінансові ресурси (власні та залучені кошти)
22.		Чи подавалася організація-партнер Проєкту на конкурси Фонду в попередні роки? Зазначте рік подання, реєстраційний номер (за можливості), назву проєкту
23.		Чи реалізовували будь-який інший проєкт за підтримки Фонду у попередні роки? Якщо так, зазначте роль у проєкті (заявник, партнер), рік, реєстраційний номер (за можливості) назву проєкту та конкурсної програми
24.		Надайте активні посилання на успішно реалізовані проєкти за підтримки Фонду, якщо такі були. Використайте Архів Фонду https://ucf.in.ua/archive та інші посилання, на ваш розсуд
26		Приклади успішно реалізованих проєктів за підтримки інших донорів протягом останніх трьох років. Перерахуйте та додайте активні посилання на інформацію з відкритих джерел на ці проєкти, зазначивши роль у проєкті (заявник, партнер), рік, назву проєкту, назву донора та суму гранту.
V		Інформація про партнерство (а)

1.		Обґрунтуйте, чому саме цей (ці) партнер (и) був (ли) обраний (ими) для реалізації спільного Проєкту? Чи співпрацювали з ним (и) раніше?
2.		Яка сфера відповідальності та ступінь залучення кожного з партнерів в партнерстві: як організації-заявника так й організації-партнера(ів)? Опишіть, яку саме підтримку та у який спосіб буде надавати партнер у проєкті.
I	Детальний опис Проєкту	
1.		Обґрунтуйте актуальність проєкту для культурного контексту або міста, або села, або області, або країни в ретроспективі останнього десятиліття?
2.		Як проєкт співвідноситься із пріоритетами обраної конкурсної програми/ЛОУ?
3.		Обґрунтуйте важливість проєкту для організації-заявника (та вашого партнерства за наявності), з огляду на основні / стратегічні напрями діяльності організації-заявника (та організації-партнера за наявності)
4.		Чому проєкт є унікальним?
5.		Чому проєкт є інноваційним?
II.	Мета, цілі? завдання та результати проєкту	
1.		Основна мета проєкту:
2.		Ціль 1 Завдання 1.1. Результат 1.1.1. Результат 1.1.2. Індикатори досягнення результатів 1, 2, 3 Ціль 2 Завдання 2.1. Результат 2.1.1 Результат 2.1.2. Індикатори досягнення результатів 1, 2, 3
III.	Робочий план реалізації проєкту	
		Зазначається інформація щодо робочого плану реалізації проєкту (прикріплюється окремим файлом)
IV.	Цільові аудиторії	
1.		Опишіть у кількісних та якісних показниках пряму цільову аудиторію проєкту
2.		Опишіть у кількісних та якісних показниках опосередковану (непряму) аудиторію проєкту
3.		Яким чином були визначені їх культурні потреби, інтереси?

4.		У який спосіб кінцеві результати проекту будуть задовольняти (повністю або частково) культурні потреби та інтереси обраної (их) аудиторії?
5.		Хто є зацікавленою стороною (ами) проекту (особи чи інституції, які можуть – безпосередньо чи опосередковано, позитивно чи негативно – впливати на проект чи бути під впливом проекту)? Зазначте, у який спосіб та використовуючи які інструменти будете працювати з ними.
V.	Інформаційний супровід проекту	
1.		Які ключові повідомлення, яких спікерів буде обрано для поширення інформації про проект серед прямої (их) цільової (их) аудиторії (ій), опосередкованої аудиторії, потенційних партнерів, широкої аудиторії?
2.		Які методи комунікації (відео, аудіо контент, промо кампанії в соціальних мережах, амбасадори, тощо) та канали комунікації (вебсайт проекту, соціальні мережі тощо) будуть залучені під час реалізації проекту?
3.		Які засоби масової інформації будуть висвітлювати реалізацію та результати проекту (вказіть назви засобів масової інформації та кількість публікацій/матеріалів, які заплановані)?
4.		Яких кількісних та якісних показників ви плануєте досягти в результаті виконання інформаційної складової проекту?
VI.	Довгострокові результати проекту	
		Яких довгострокових результатів вдасться досягнути завдяки реалізації проекту? Що буде підтвердженням досягнення мети проекту?
		Опишіть соціальну (суспільну) цінність результатів проекту
VII.	Сталість проекту	
1.		Яким чином буде забезпечений вільний доступ до напрацювань та / або кінцевих результатів проекту?
2.		Чи передбачає діяльність за проектом подальший розвиток та функціонування отриманих за результатами проекту продуктів та на яких засадах (самоокупності, фінансування з бюджету, грантової підтримки і т.д)?
3.		Як організація-заявник планує ділитися здобутим досвідом з іншими організаціями? Чи планується створення партнерств з іншими організаціями, поза межами проекту?
VIII.	Команда проекту (основні виконавці)	
1.		Таблиця: 1) ПІБ 2) роль у проекті; 3) перелік основних обов'язків; 4) зайнятість у проекті (у відсотковому співвідношенні до зайнятості за основним місцем роботи або у інших проектах); 5) відповідний досвід (коротка біографічна довідка, не менше 800 знаків); 6) форма фінансових стосунків із організацією-заявником (фізична особа - підприємець, договір цивільно-правового характеру, трудовий договір, волонтер інше)

ІХ.	Управління проектом та проектні ризики	
1		Опишіть внутрішні ризики, що можуть вплинути на реалізацію проекту та шляхи їх мінімізації
2		Опишіть зовнішні ризики, що можуть вплинути на реалізацію проекту, та шляхи їх мінімізації
3		Які інструменти внутрішнього моніторингу реалізації проекту ви будете застосовувати?
Х	Моніторингова інформація	
	<p>Нижче наведена інформація використовується для звітування перед органами влади та громадськістю у вигляді зведеної статистичної інформації про заявників та Грантоотримувачів Фонду. Наведена інформація жодним чином не впливатиме на оцінювання Проекту. Інформація, що надається, повинна бути коректною та перевіреною. У разі, якщо не можливо перевірити достовірність інформації, необхідно зазначати варіант: «Не знаю» «Не хочу відповідати»</p>	
		Кількість чоловіків у команді проекту
		Кількість жінок у команді проекту
		Кількість людей віком від 17 до 34 Кількість людей від 35 до 50 Кількість людей від 51 до 60 Кількість людей від 61 до 70 Кількість людей старше 71
		Кількість працюючих пенсіонерів
		Кількість людей з інвалідністю серед команди проекту?
		Чи планується при реалізації проекту використовувати різні методи енергозбереження?
		Чи передбачає проект залучення волонтерів? Кількість?
		Чи передбачає проект залучення у якості аудиторії або учасників ветеранів АТО?
		Чи передбачає проект залучення у якості аудиторії або учасників тимчасово переміщених осіб?
		Чи передбачає проект залучення у якості аудиторії дітей із малозабезпечених сімей, дітей-сиріт?
		Чи передбачає проект залучення у якості аудиторії людей з інвалідністю?
		Чи враховуватимуть меседжі вашого проекту принципи толерантності відповідно до Декларації принципів толерантності ЮНЕСКО

1. Згода на обробку персональних даних

Я, шляхом підписання проектної заявки, відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 р. № 2297-УІ надаю згоду Українському культурному фонду на обробку моїх особистих персональних даних.

ПІБ
(Представника Грантоотримувача)

Підпис

2. Декларація доброчесності

Я, ознайомившись з Порядком проведення конкурсного відбору проектів Українського культурного фонду та Інструкцією для заявників даної програми, з вимогами Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про запобігання корупції» та з «Порядком повідомлення про конфлікт інтересів, що виник під час проведення конкурсного відбору та фінансування проектів за підтримки Українського культурного фонду», розуміючи правила проведення конкурсного відбору та вимоги до заявників, маючи мотивацію надати повну та достовірну інформацію щодо запланованого проекту, не перебуваючи у стані конфлікту інтересів в рамках оголошених конкурсів, та усвідомлюючи свою відповідальність за неправдивість поданих даних, прошу прийняти проектну пропозицію моєї організації до розгляду на фінансування Українським культурним фондом.

Я підтверджую, що не отримую іншої фінансової підтримки на витрати, котрі покриває УКФ,

ПІБ
(Представника Грантоотримувача)

Підпис

3. Гарантійний лист про відсутність прямих та опосередкованих контактів із представниками держави-агресора Російською Федерацією

В розрізі та з урахуванням норм Закону України «Про санкції» та рішень Ради національної безпеки і оборони України щодо застосування і скасування персональних спеціальних, економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) відносно громадян та юридичних осіб та з метою отримання гранту інституційної підтримки, цим гарантійним листом, шляхом підписання проектної заявки, підтверджую відсутність прямих та опосередкованих контактів із представниками (юридичними та фізичними особами) держави-агресора Російською Федерацією з 2014 року до цього часу.

ПБ
(Представника Грантоотримувача)

Підпис

Compare crowdfunding sites: 5 key services to look for

If you're wondering "How does crowdfunding work?" the concept is fairly simple: Someone starts an online fundraiser to meet a financial need, and then their network of friends and family members donate to their cause. From there, the organizer withdraws the donations and they are sent to their bank account. Below, we list the most important services to watch for in any online fundraising site.

Ease of use

Before you start a fundraiser, navigate through the crowdfunding platform site. The best crowdfunding sites make you want to spend time on their pages, learn more, and get involved. If a crowdfunding site requires a complex process to begin, choose a different one.

Customer support

Does the site offer email support, live chat, or a phone helpline? Remember that your friends and family members will be donating money, and they might need help, too. It's important for the people behind the site to be honest, responsible, available, and to work towards the highest level of customer satisfaction.

Tools for spreading awareness in your community

Take a look at the social networking tools the crowdfunding site offers. The best crowdfunding websites have easy-to-use tools that make it easy to share your fundraiser on social media, such as Facebook, Twitter, email, and more. Since your social network is a vital piece of your crowdfunding fundraiser's effort to reach your audience, features like these are essential.

Crowdfunding fees comparison

A platform fee is when a crowdfunding site takes a percentage of all the money you raise through your fundraiser. Typically, crowdfunding platform fees range from 5% to 12%. Look out for punitive fee structures. Some platforms increase fees if you don't meet your goal. Others have an all-or-nothing model, meaning you only receive the money based on whether or not you meet or exceed your goal.

Brand recognition and trust

Another important thing to look for in crowdfunding websites is a known name. When a person is familiar with a company, they're more likely to use their product in the future. This also ties into brand trust. If people have confidence in a company, that means the audience has good experiences with the product or service. It also means that the company is associated with positive traits and characteristics such as honesty.

Keep these five key factors in mind as you review the top crowdfunding sites in each category.

Crowdfunding for education

1. DonorsChoose

This nonprofit crowdfunding platform makes it easy to raise money for any classroom in need of funds online. Public school teachers across the US use the site to create classroom project requests.

Fees: Third-party payment processing charges of 1.5% represent the weighted average of fees across all payment methods used by donors. Credit card or PayPal donations include a fee of about 2.5%. The site charges no platform fee, as operating expenses are covered by voluntary donations to the nonprofit.

2. GiveCampus

GiveCampus partners with colleges to help students, alumni, parents, and faculty launch fundraisers for school-related projects. Funds raised go directly to the school itself. They also offer a volunteer management system.

Fees: Schools can opt-in for a monthly subscription to use GiveCampus. Schools can contact GiveCampus for a quote.

3. Piggybackr

Piggybackr provides a school fundraising platform where parents and students can raise money (as a team or individually) for school projects. Piggybackr gives students points and badges for their fundraising efforts.

Fees: Platform fee of 4%, along with 2.9% + \$0.30 per transaction for payment processing.

Crowdfunding sites for individuals and crowdfunding sites for nonprofits

4. GoFundMe

GoFundMe is a trusted, well-known social fundraising platform for individuals, teams, and nonprofits with a giving community of more than 100 million worldwide. It is one of the best crowdfunding sites for personal fundraising. More than \$15 billion has been raised, and GoFundMe offers the first and only donor protection guarantee: the GoFundMe Giving Guarantee. Additionally, GoFundMe has a Customer Care team that offers customer service every step of the way. Check out how it works in the video below and read honest GoFundMe reviews.

Fees: In the US, there is no fee to start or manage your fundraiser. A transaction fee of 2.9% + \$0.30 is automatically deducted from each donation. Learn more about GoFundMe's pricing.

5. FundRazr

This platform helps individuals, nonprofits, and companies to crowdfund for causes they care about. They offer both keep-it-all fundraisers or all-or-nothing fundraisers, meaning you don't get access to your funds until you've reached your goal.

Fees: Individuals can choose a fundraising model with no platform fee for organizers (supporters are asked for optional tips). Organizations can choose from a "Standard" or "Pro" model. The "Standard" model has a 5% platform fee plus a payment processing fee. The "Pro" model has a flexible platform fee and payment processing fee.

6. Fundly

With Fundly, either individuals or nonprofits can create digital fundraisers for a wide range of causes, including fraternities and sororities, military, and politics.

Fees: Fundly has a 4.9% platform fee as well as a payment processing fee of 2.9% plus 30 cents. The credit card processing fee varies for Stripe and international fundraisers.

7. Classy

Classy is an online fundraising site that is designed for nonprofits and social enterprises. The site comes with a fundraiser reporting tool to help track fundraising

progress. Another site feature helps teams organize virtual events, including ticketing and event registration.

Fees: The platform doesn't disclose pricing for their plans (you can contact the site for a quote), but there are fees for using Classy Pay. Classy Pay is nonprofit payment processing. Fees vary depending on the type of credit card that is used, but most credit card transactions are processed at 2.2% + \$0.30 for each transaction.

Crowdfunding sites for musicians and creative projects

8. Kickstarter

Creators seeking funding for particular projects can use the site to bring the project to life. Creators (ranging from individual designers and inventors to large corporations that want to test new product ideas) offer backers rewards, such as a small piece of the project, the first available prototypes, or the products that they are raising money to manufacture. You must raise all the funds you need, or get nothing.

Fees: A service fee of 5%, along with 3% + \$0.20 per transaction for payment processing. All or nothing.

9. Indiegogo

If you want help at every stage of your creative or entrepreneurial project, this site offers tools to help you get the job done, from pre-launch to crowdfunding and distribution. You can choose either an all-or-nothing fundraising experience or flexible funding.

Fees: Platform fee of 5%, along with 3% + \$0.20 per transaction for payment processing. They have an international transfer fee of \$25 when sending funds to banks outside of the US.

10. Patreon

This platform allows you to build a fundraiser to gather recurring patronage for your art or other creative projects in the form of monthly subscriptions from fans. Patreon encourages users to offer rewards to fans as a way to repay them for their support.

Fees: Patreon offers three different plans ranging from "Lite," "Pro," and "Premium." Each plan has a Patreon fee which starts at 5% for the "Lite" plan. In

addition, they have payment processing fees. In the US, the standard rate is 2.9% + \$0.30 per successful transaction over \$3. The micropayment rate is 5% + \$0.10 per successful transaction of \$3 or less.

Crowdfunding sites for business

11. Fundable

Fundable is just one of the crowdfunding sites for startups, entrepreneurs, and companies to raise capital from the public through business crowdfunding. The site allows users to offer either rewards or equity in return for financial support.

Fees: \$179 a month to fundraise, along with 3.5% + \$0.30 per transaction for merchant processing.

12. WeFunder

If you want to grow your existing business, WeFunder can help you get funded. Your investors receive a small stake in your company, and the platform aims to increase their emotional investment in your success.

Fees: It's free to start a company profile but they charge a service fee. For Reg CF, there is a 7.5% charge of the total amount raised only if the fundraiser is successful. For Reg A+, there is a flat fee of \$375k.

13. EquityNet

This equity crowdfunding platform helps entrepreneurs connect with accredited investors to raise capital. EquityNet has a network of over 25,000 investors including venture capitalists and angel groups.

Fees: Subscription models range from "Starter" to "Full Service." The "Starter" subscription is free, while the "Premium DIY" model costs \$299 per month. The "Full Service" option costs \$2,990 per month.

14. SeedInvest

As an equity crowdfunding platform, SeedInvest allows startups to raise funds from individual investors and venture capital firms. Entrepreneurs must meet their minimum funding goals before investments are made final.

Fees: They have a 7.5% placement fee with a 5% warrant coverage or equity, plus a \$0 to \$10,000 fee for escrow, marketing, and legal expense reimbursements.

Real estate crowdfunding sites

15. PeerStreet

This donation website offers private real estate loans from accredited investors. As a testament to its transparency, the site also opens up past investments to review and scrutiny. Loan duration is between six and 24 months, with a loan-to-value ratio usually under 75%.

Fees: 0.25% to 1% servicing fee on the total loan amount.

16. RealCrowd

A crowdfunding site for commercial real estate equity investments, RealCrowd aims to take the middleman out of real estate investing. Accredited investors can browse, compare, and invest.

Fees: They have a base listing fee of \$15,000 plus varying investor processing fees.

17. RealtyMogul

This site brings its users together to invest in residential and commercial real estate. Both accredited and non-accredited investors can use the platform. Each investment has a fee that varies depending on whether the investment is a loan or an equity purchase. It is a solid choice as far as real estate crowdfunding sites go.

Fees: The minimum investment is different for every investment, but it can be as low as \$5,000.

Niche crowdfunding sites

18. Honeyfund

For engaged couples or newlyweds entering the next stage of life, this crowdfunding site helps raise funds for a wedding, honeymoon, or even the down payment on a new home.

Fees: There are no fees for gift cards. For cash gifts, the money is automatically deposited into your bank or PayPal account for a low fee. For a bank account, it's 3.5%. For a PayPal account, it's 2.59%. There are also nominal authorization fees for each transaction.

19. Slated

Slated is an equity crowdfunding site for movies. This start-to-finish platform helps with funding film projects, finding talent, and distributing the final project. It also provides the option of extended services such as script and financial analysis for an additional cost.

Fees: If you find a distributor or sales agent with Slated's help, Slated will get a fee of 4% of gross sales plus an "In Association With Slated" front card and end credit.

20. Experiment

A crowdfunding site dedicated to scientific research, Experiment helps researchers raise the funds they need to pursue new discoveries and technology. Backers can review their impact through open access to data and the resulting journal publications.

Fees: Platform fee of 8% with 2.9% + \$0.30 payment processing fee. They only offer an all-or-nothing fundraising model.

Choose the right crowdfunding platform for your needs

Use this list of the best crowdfunding platforms to find the one that works best for your project or cause. For more crowdfunding inspiration, check out these fundraising tips and ideas. Start your fundraiser today.

Successful Grant Proposal Examples: The Ultimate List [in 2022]

Writing grant proposals can be stressful process for many organizations. However, it's also an exciting time for your nonprofit to secure the funds needed to deliver or expand your services.

In this article, we'll dig into successful grant proposal examples to show how you can start winning grant funding for your organization.

By the time you finish reading this, you'll understand the characteristics of successful proposals, examples of grant proposals in a variety of program areas, and know exactly where you can find more sample grant proposals for nonprofit organizations.

Ready? Let's dig in!

Why Should You Find Successful Grant Proposal Examples?

Whether you are a seasoned grant writer or are preparing your first proposal ever, grant writing can be an intimidating endeavor. Grant writing is like any skill in that if you apply yourself, practice, and practice some more, you are sure to increase your ability to write compelling proposals.

Successful grant proposals not only convey the great idea you have for your organization but convince others to get excited about the future you envision. Many

follow similar structures and developing a process that works best for your writing style can help make the task of preparing proposals much easier.

In addition to showing what to and not to do, finding successful grant proposals can help you see significant trends and structures that can help you develop your grant writing capabilities.

What Characteristics Make a Grant Proposal Successful?

No two grant proposals are the same. Nor should they be. Every organization is unique, as is every funding opportunity. That being said, there are some shared characteristics that most successful proposals contain.

1. Successful grant proposals have a clear focus.

Your first step when searching for funds is to clearly understand why you need those funds and what they will accomplish. Funders want to invest in programs they believe will be successful and impactful.

In your proposals, you want to instill confidence in your organization's commitment to the issue, dedication to the communities you serve, and capacity to fulfill the proposed grant activities.

Some questions that you may want to consider include:

- Are you looking for funds to establish a new program, launch a pilot project, or expand an existing program?

- Will your proposed program be finished in a year, or will it take multiple years to achieve your goal?
- Who is involved in your program, and who will benefit from its success?
- What problem will the proposed program address, and how is that solution unique?
- What are the specific, tangible goals that you hope to accomplish with the potential grant award?

2. Successful grant proposals are supported with relevant data.

Before starting your grant proposal, you want to take the time to do your research and make sure that your action plan is realistic and well-supported with data. By presenting yourself as capable and knowledgeable with reliable data, a thorough action plan, and a clear understanding of the subject matter.

It can also be beneficial to include data that your organization has collected to show program impacts and staff successes. Conduct regular analysis of program activities, grant deliverables, and collect success stories from clients and community members.

Some tips for when you collect your grant research:

- Make sure that you gather data from reputable sources. For example, at government sites such as **Data.Census.gov**, the **U.S. Bureau of Labor Statistics** for demographic data, or the **U.S. Small Business, Explore Census Data Administration** for industry analyses.

An official website of the United States government [Here is how you know](#) United States Department of Labor

U.S. BUREAU OF LABOR STATISTICS Follow Us [Twitter](#) | [Release Calendar](#) | [Blog](#)

HOME ▾ **SUBJECTS** ▾ **DATA TOOLS** ▾ **PUBLICATIONS** ▾ **ECONOMIC RELEASES** ▾ **CLASSROOM** ▾ **BETA** ▾

Current Employment Statistics - CES (National)

Go

CES Home | **CES Publications** ▾ | **CES Data** ▾ | **CES Methods** ▾ | **About CES** ▾ | **Contact CES**

Bureau of Labor Statistics > Current Employment Statistics > Home

The Current Employment Statistics (CES) program produces detailed industry estimates of nonfarm **employment**, **hours**, and **earnings** of workers on payrolls. CES National Estimates produces data for the nation, and [CES State and Metro Area](#) produces estimates for all 50 States, the District of Columbia, Puerto Rico, the Virgin Islands, and about 450 metropolitan areas and divisions.

Each month, CES surveys approximately 131,000 businesses and government agencies, representing approximately 670,000 individual worksites.

NOTICES

- » CES Benchmark Announcement — Revisions to total nonfarm employment [Read More](#) »
- » Notice of Publication Changes with the Release of Data on February 4, 2022 [Read More](#) »
- » The impact of the coronavirus (COVID-19) pandemic on the Employment Situation [Read More](#) »

CHARTS

1-month | 3-month | 6-month | 12-month

Employment change by industry with confidence intervals, January 2022, seasonally adjusted, in thousands, 1-month net change

● Employment change   ■ 90-percent confidence interval

NEWS RELEASES

Payroll employment rises by 467,000 in January; unemployment rate changes little at 4.0%
02/04/2022

Real average hourly earnings for all employees increase 0.1% in January
02/10/2022

NEXT RELEASE

The Employment Situation for February 2022 is scheduled to be released on March 4, 2022, at 8:30 A.M. Eastern Time.

Real Earnings for February 2022 is scheduled to be released on March 10, 2022, at 8:30 A.M. Eastern Time.

[read more »](#)

PUBLICATIONS

THE ECONOMICS DAILY

- Include diverse data. There may be some statistics where the numbers are enough to grab the reader's attention; other times, it may be helpful to have illustrations, graphs, or maps.

- In addition to quantitative data, qualitative data such as a story from an impacted community member may be extremely compelling.

- Make sure that the data you include is relevant. Throwing random numbers or statistics into the proposal does not make it impressive. All of the included data should directly support the main point of your proposal.

- You may find it useful to log important notes around what data you want to include in your grant proposal using a **grant tracking tool such as Instrumentl**.

By the way, **check out our post on grant statistics** after you finish this one!

3. Successful grant proposals are well-organized

Make sure to pay close attention to all of the requirements that a potential funder includes in their grant details and/or request for proposals (RFP). Your submission and all accompanying attachments, which may also include any graphs and illustrations, should adhere precisely to these guidelines.

Frequently the RFP or grant description will include directions for dividing and organizing your proposal. If, however, it does not, it is still best practice to break your proposal into clear sections with concise headings. You can include a table of contents with page numbers as well.

Standard grant proposal sections include:

- Title Page
- Abstract
- Proposal Summary: Also called the Executive Summary, this is a very brief statement (1-3 paragraphs) that explains your proposal and specifically states the amount of funding requested.
  - Project Narrative: The bulk of your proposal, the Project Narrative, will do most of the work introducing your organization, the program, and describing your project.
    - Organization History: Who you are, what you do, where and how you do it.
    - Statement of the Problem: Background information on the problem and how it will be solved through the grant.
    - Project Description: Detailed explanation of the program you intend to implement with the grant, including a detailed timeline.
  - Budget and Budget Justification: A breakdown of the project resources into specific budget categories, the amount allocated to each category, and appropriate reasons for that breakdown.

4. Successful grant proposals are tailored to the funder.

In addition to finding the basic details on the funding opportunity and application guidelines, you should also look into the funder, their giving priorities, and history.

Funders are much more likely to select your organization among others if they clearly understand and empathize with your cause and recognize the impact your work has in the community.

For more details on establishing meaningful relationships with funders, check out our article on **How to Approach and Build Grant Funder Relationships**.

The first step in determining whether a funding opportunity is a good fit, do some research to ensure your organization's programs and financial needs meet the funder's interests and resources.

A few questions to ask include:

- What are the organization's values, written mission, and goals?
- How is what you want to do aligned with the overall mission of this agency?
- Do their giving priorities match with the vision of your proposed program?
- Will this grant cover the entire cost of your program, or will you need to find additional funds?
- Does the grant timeline meet the budget needs of your organization?
- Are there other considerations that might be useful for us to know in preparing your application?

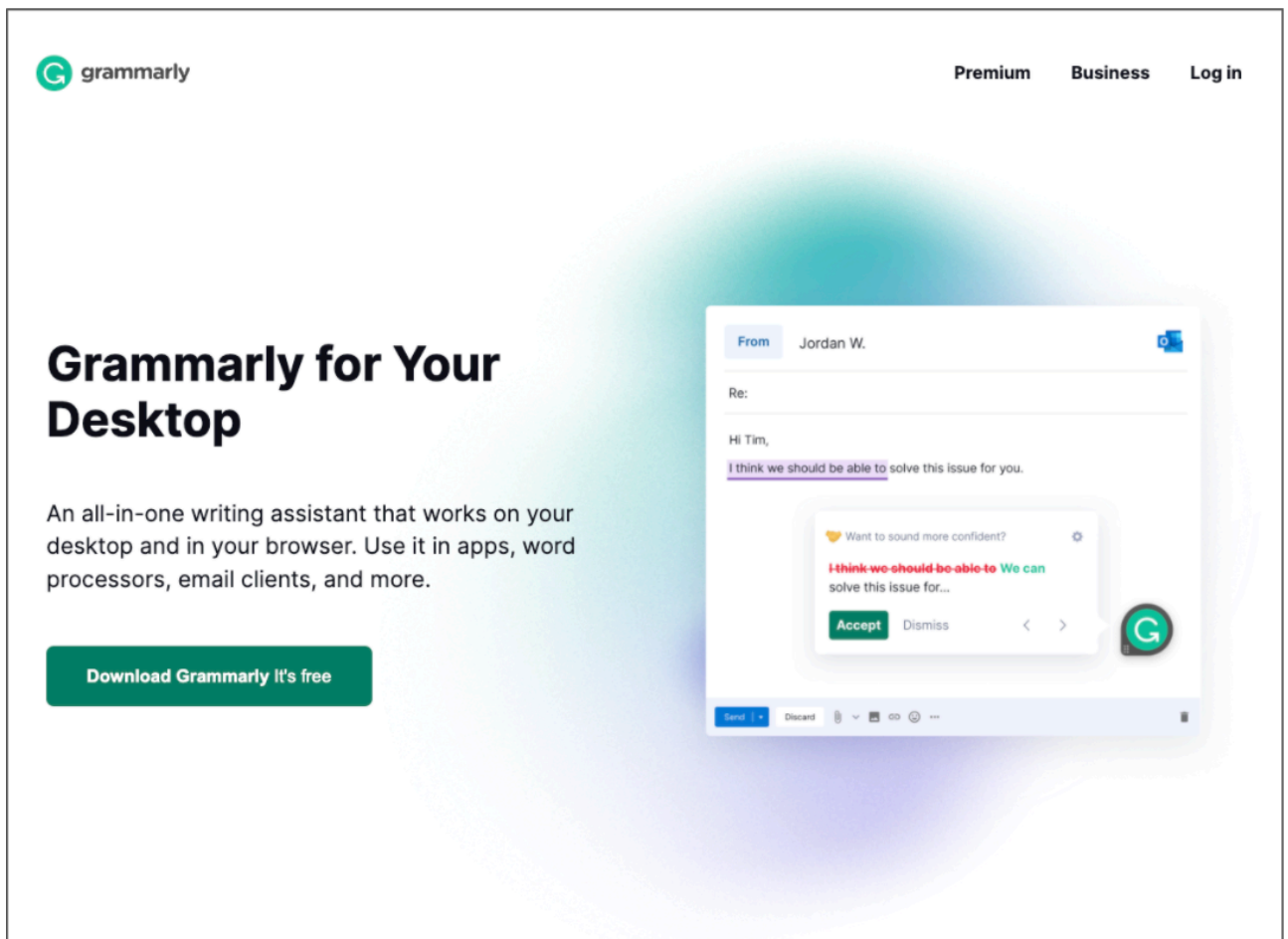
5. Successful grant proposals are proofread!

If you have been in the grant writing game for any extended period of time, chances are that you've dealt with tight deadlines. Nonprofit staff often have a lot on their plates, and if you happen to find an attractive funding opportunity when there's only a handful of days before its deadline, it may be difficult to walk away.

It is crucial to plan an appropriate amount of time to review and proofread your proposal. Grammar mistakes can make or break your submission and they are easy to fix.

General strategies for editing your proposal include:

- Use one of the many available grammar-checking software such as **Grammarly** or **GrammarCheck.me**. These online tools are often free to use and can help you quickly and accurately review your work.

The image is a screenshot of the Grammarly website's desktop version. At the top left is the Grammarly logo, and at the top right are links for 'Premium', 'Business', and 'Log in'. The main heading reads 'Grammarly for Your Desktop'. Below it, a sub-headline states: 'An all-in-one writing assistant that works on your desktop and in your browser. Use it in apps, word processors, email clients, and more.' A green button with white text says 'Download Grammarly It's free'. On the right side, there is a screenshot of an email interface. The email is from 'Jordan W.' and says 'Hi Tim, I think we should be able to solve this issue for you.' A Grammarly suggestion box is overlaid on the text, asking 'Want to sound more confident?' and showing the original text 'I think we should be able to solve this issue for...' with a red squiggly line under 'I think we should be able to'. The suggested text is 'We can solve this issue for...'. Below the suggestion are 'Accept' and 'Dismiss' buttons, and a small Grammarly icon in the bottom right corner of the suggestion box.

- Ask other members of your team to peer-review the proposal. It is especially important to have staff working on or who are directly impacted by the program proposed to ensure everyone is on the same page. Additionally, these staff members have the most information about the program's implementation and can catch inconsistency or unrealistic promises in the proposal.

- It is also helpful to ask someone unfamiliar with your program and the subject matter discussed in the proposal. Sometimes the grant reviewer may not have the same level of knowledge you or your staff have about the subject matter, and so you want to ensure you stay away from overly-specific jargon and undefined acronyms.

- Read through it (again!). A final read-through, maybe out loud, after all the edits have been made, can help you catch overlooked mistakes or inconsistencies in the proposal.

The Ultimate List of Grant Proposal Examples

As stated early, every grant proposal is unique. We've collected a few grants that have all successfully won funds for various nonprofit organizations. The list is in no way exhaustive, but they cover common themes seen in the philanthropic sector.

Successful Educational Grant Proposals

Educational programming can be highly diverse in its delivery. Check out these examples of successful grant proposals for education to help you get started winning funds for your next educational program.

Example 1

Kurzweil Educational Systems: In addition to this being a successful grant proposal, this example also includes detailed explanations of each section and provides useful guidelines that can help you frame your proposal.

Example 2

Salem Education Foundation: This foundation has posted a sample application of a school seeking funding for increasing youth enrichment opportunities for their annual grant.

This is a grant example for funding opportunities that ask specific questions about your organization and the proposed project instead of requesting a general proposal or narrative.

GRANTS

- GRANTS APPLICATION
- APPLICATION TUTORIAL
- GRANT FAQ
- SAMPLE GRANT**
- GRANT RUBIC
- GRANTS IN ACTION
- MORE FOR TEACHERS - DANCE AND DRUM PROGRAMS
- 2017-2018 GRANTS
- 2018-2019 GRANTS
- 2019-2020 GRANTS

SAMPLE GRANT

The following is an actual grant application from 2009-10 that meets the majority of our criteria for funding for an Enrichment Grant:

Title of Proposal: History Alive! The Salem Community Primary Source Project

Curriculum Area: United States History II

Total Funding Requested: \$750.00

Principal Approval: Principal has approved

Question 1 – Summary of Project:

History Alive! The Salem Community Primary Source Project is an oral history project that will ultimately result in a primary source collection detailing and preserving the memories of Salem residents. Through this project, students will have the opportunity to be historians, conducting authentic research, evaluating primary sources, and examine their local history. The people of Salem have witnessed momentous historical events over their lifetimes; this project seeks to capture and preserve those memories to keep them alive for the benefit of future generations of students, scholars, and interested parties.

Successful Youth Grant Proposals

These examples of grant proposals for youth programs can help you tap into one of the largest categories of charitable dollars.

Example 1

Family Service Association (FSA): This example of a grant proposal that is well-written and comprehensive. It is for a community block grant focused on youth development to expand services and cover staff salaries.

Example 2

The Boys and Girls Club of America (BGCA): This is a sample produced by the national office of the BGCA to assist local branches in securing funds for youth programming and expanding services.

Successful Health-Related Grant Proposals

There is a large amount of funding for health-related initiatives, from healthcare grants to individuals, operational support for organizations or clinicians, and

supporting researchers advancing the field. These sample grants give a bit of insight into this diverse sphere.

Example 1

Centerville Community Center: Follow this link to read a grant to support community-based programming to raise awareness of cardiovascular disease prevention. This proposal does a great job of breaking down the project description, proposed activities, tracking measures, and timeline.

Example 2

Prevention Plus Wellness: This is a sample grant proposal for nonprofit organizations to assist those looking to secure funds to address substance use and wellness programming for youth and young adults.

Sample Grant Proposal

Below is a sample grant proposal to fund the purchase of Prevention Plus Wellness (PPW) programs, training and evaluation services.

This proposal can be tailored to your specific organization and youth or young adult population's needs to request funding to provide any evidence-based or evidence-informed Prevention Plus Wellness programs.

We are happy to provide guidance in planning your grant proposal's budget to request sufficient funds to order PPW programs, training and evaluation services to meet your needs and goals.

Title of the proposal

Evidence-based Prevention Plus Wellness

Description of the proposed project

Program need and description

Data from the Centers for Disease Control (CDC) and Prevention show that American youth are at risk for a multitude of behaviors that are harmful to their health and well-being. These include alcohol, tobacco, e-cigarettes, marijuana, prescription opioid misuse and other illicit drug use, physical inactivity, unhealthy eating, lack of sleep and uncontrolled stress.

Research also indicates that the majority of US youth experience two or more co-existing risk behaviors, and over a third three or more risk behaviors. Together, multiple risk habits interact to compound the pain, suffering and sadness youth and their families experience by increasing the likelihood of injury, illness, and personal and social problems, while hindering positive development of youth.

Bonus

National Institute of Allergy and Infectious Disease (NIAID): The NIAID has released several examples of proposal applications and scientific research grant proposal samples that successfully secured funding for scientific research related to healthcare.

Other Successful Grant Proposals

Of the **over 1.6 million nonprofit organizations in the United States**, your funding requests may fall out of the three general categories described above. We have included additional grants that may help meet your diverse needs.

Example 1

Kennett Area Senior Center: Submitted to a local community foundation, this proposal requests funding between the range of \$1,000 to \$10,000 to provide critical services and assistance to local seniors.

In addition to being very detailed in describing the program details it also carefully describes the problem to be addressed.

Example 2

Region 2 Arts Council: This comprehensive grant proposal requests funds to support an artist to continue expanding their skills and professional experience. This is a useful example for individual grants or scholarships for professional or scholastic opportunities in supported fields.

Example 3

St. Stephen's Episcopal Church: This is an excellent example of a faith-based organization's proposal to secure funds for a capital project to repair their building. The framing of this proposal and the language in the narrative can be used to help shape proposal letters to individual donors and to foundations, which can be especially useful for faith-based organizations or other groups looking to secure funds.

Tips to Get More Successful Grant Proposal Examples

If you are interested in finding more grant proposal examples, especially those directly related to your organization's priorities and service area, you can look at a few places.

1st: Foundation Websites

Sometimes a foundation will include past proposal submissions publicly on the website. These are especially useful if you are seeking grants from the organization. You can see exactly what kind of proposals they found compelling enough to fund and see if there are any trends in their structure or language.

2nd: Online Tools and Workshops

Sites like the **Community Tool Box** or **Non-Profit Guides** offer free online resources for organizations working to support healthier communities and support social change. They provide helpful advice for new nonprofits and provide a whole suite of sample grants to help you start winning grants step by step.

You may also be able to ask other members of the Instrumentl community for their past successful grant proposals by attending our next live workshop. Hundreds of grant proposals attend these every few weeks.

3rd: Collect your own!

As you start submitting grants, you are also creating a collection of sample grants tailored to your subject area. Every response offers an invaluable learning opportunity that can help you strengthen your grant writing skills.

Perhaps there are similarities among proposals that do exceptionally well. If a submission is rejected, ask for feedback or a score breakdown. Then, you may be able to see what areas need improvement for the future.

Wrapping Things Up: Successful Grant Proposal Examples

Grant writing is a skill that anyone can learn. And as you begin to build your skills and prepare to write your next proposal, let these examples of successful grant proposals act as a guide to successful grant writing. Don't however mistake a useful example as the ultimate guide to winning a grant for *your* organization.

Make sure to keep your unique mission, vision, and voice in the proposal!

Are you ready to get started?

Try Instrumentl free for 14-days now to start finding funders that fit your organization's needs. Our unique matching algorithm will only show you active open grant opportunities that your nonprofit can apply for so you can start winning more grant funding.

Instrumentl's Tracker makes saving all your grant proposals to one place easy and encourages more collaboration across your team. To get started, click the button below.

Examples of Successful Grant Proposals

Preparing to submit a grant application can seem overwhelming at first. With so much information to compile and so much riding on success, it's important to stack the odds in your favor. Reviewing successful grant proposals can help you determine the important points to emphasize in your grant application and can help you learn what it takes to write a successful grant proposal.

Examples of Effective Grant Proposals

It is never too early to begin the grant proposal process once you have a project or program in mind. As you research the grant writing process, it is helpful to examine examples of successful grant proposals to get ideas and inspiration. Fortunately, there are many places where you can review examples of different types of grant proposals online.

Examples of Successful Grant Proposal for Education

If you're seeking funding to support an educational initiative, these proposals are good ones to review.

- **Kurzweil Educational Systems:** The sample of a successful grant proposal at this site walks you through the complete process beginning with the cover letter and winding up with a sample letter format with all the details in between.

- **Salem Education Foundation:** Review a sample grant application submitted for consideration by a school seeking to receive funding to provide enrichment learning opportunities beyond classroom instruction for history students.

- **National Language Resource Center:** This George Washington University/Center of Applied Linguistics grant proposal sought funding to establish a National Language Resource Center to provide support for the needs of foreign language instructors in K-12 and post-secondary educational institutions.

Sample Youth Program Funding Proposals

Children are the future, and funds are available to support programs designed to help youth reach their potential. If that's the kind of grant you're seeking, review these examples.

- **William T. Grant Foundation:** Review proposals submitted by recent recipients of the William T. Grant Scholars award program, which funds research focused on improving the lives of young people in the United States.

- **Community Development Block Grant (CDBG):** If you're applying for a block grant focused on youth development, review this well-written proposal prepared by Family Service Association (FSA) in Riverside, California for inspiration.

Individual and Family Support Grant Applications

If you're seeking grant funding to provide service to under-served or disadvantaged populations within your community, this sample grant proposal can help you figure out what to include in your proposal.

- **Kennett Area Senior Center:** This application was submitted to the community foundation in the county where the Kennett Area Senior Center operates to request funding to provide needed services and assistance to local senior citizens.

Arts Funding Grant Proposals

Seeking funding for an arts program or project? Review these examples for ideas on how to approach your documentation.

- **Imagine Fund:** Explore excerpts from several particularly strong proposals submitted to the University of Minnesota's Imagine Fund program, which provides support for a variety of arts-related endeavors.

- **Individual Artist Grants:** If you're seeking individual artist funding through your local arts council or similar organization, check out this sample proposal provided by the Region 2 Arts Council.

Science-Related Grant Proposal Examples

If you're seeking funding for scientific research, conservation, or other science-related endeavors, these grant proposals can provide you with a wealth of ideas.

- **NIAID:** Visit the National Institute of Allergy and Infectious Disease (NIAID) for several examples of successful grant proposal applications written to secure funding for scientific research related to healthcare.

- Association of Zoos & Aquariums: This site offers over a dozen examples of successful funding proposals ranging from animal health to management and breeding. All examples are in pdf format.

Characteristics of Successful Grants

A successful grant is the result of a combination of a thorough research, an excellent proposal and a well-matched funding source. General aspects of successful grants include:

- The preliminary proposal research is thorough and covers every detail of the project from start to finish.
- The applicant researched prospective funders and found an organization that would be interested in the project type.
- The proposal is tailored to each funding organization prior to submission.
- The applicant follows all of the funding agency's writing guidelines when creating the proposal and submitting the proposal application packet by the deadline.
- The proposal clearly explains the entire project, especially sections which describe the need for project, the resources, goals and budget sections.
- The narrative section of the proposal answers every possible question about the project.

Keep these characteristics of successful grant proposals in mind when you write a grant proposal.

Grant Writing Tips for Success

Once you learn about grant writing, you can create a winning grant proposal. Tips to help you write a successful grant include:

- Research every detail of your project to make sure it is feasible before applying for a grant.
- Look for funding sources that typically fund similar projects.
- Consider local grant funding sources first. Local sources increase your chances of success because of business community loyalty.
- Start the grant writing and application process as soon as you know that your project is viable.

- If the funder doesn't provide a specific format, you may want to use a grant proposal template to organize your submission.
- Submit the grant proposal before the deadline to make sure that it reaches the funding organization in time.

Additional Grant Writing Resources

When you are ready to start the grant writing process, the following websites can help you get started:

- UNC: The UNC has a detailed grant writing guide. The guide can help you understand the grant writing process, structure and the function of each section.
- EPA: The Environmental Protection Agency (EPA) site provides helpful grant proposal structure advice.
- Appalachian Regional Commission: The Appalachian Regional Commission site has an article that provides a section by section discussion of the important types of information to include in a proposal.
- Minnesota Council on Foundations (MCF): The MCF has helpful grant writing tips. The site also explains the general proposal structure, section titles and discusses each section of a sample proposal in detail.
- Foundation Center: The Foundation Center site offers free grant writing course.

These resources can help you figure out the most important details to stress in a grant proposal.

Prepare to Experience Grant Writing Success

You can write a successful grant proposal with the right preparation. You have a great idea, and you believe in your cause. The next step is to combine your passion and enthusiasm with what you've learned from reviewing a few successful grant application examples and start drafting a proposal of your own. All of your hard work can make a difference.